

Ronja Rissanen

HENKIRIKOKSESTA TUOMITSEMINEN ILMAN RUUMISTA

Käräjäoikeuksien näkökulmasta

Opinnäytetyö

Tradenomi (AMK)

Liiketalouden koulutus

2024

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Liiketalouden koulutus, tradenomi (AMK)
Tekijä	Ronja Rissanen
Työn nimi	Henkirikoksesta tuomitseminen ilman ruumista
Toimeksiantaja	Helsingin käräjäoikeus
Vuosi	2024
Sivut	112 sivua, liitteitä 2 sivua
Työn ohjaaja	Mirka Loponen

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan käräjäoikeuksien tuomioiden avulla tekijöitä, joiden avulla henkirikoksesta on pystytty tuomitsemaan ilman uhrin ruumiin löytymistä. Opinnäytetyössä selvitetään, miten aihetta käsittelevät tuomiot rakentuvat ja millaista näyttöä langettavat tuomiot sisältävät. Tutkimusongelman myötä opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi on valittu kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä. Aineistoa on kerätty valmiista kirjallisesta materiaalista ja haastattelusta. Tutkimuksen päämenetelmänä on käytetty vertailevaa tutkimusta, jonka ohessa on hyödynnetty tapaustutkimusta sekä aineistoa on analysoitu tyypittelemällä. Opinnäytetyön tarkoituksena on vertailla tuomioita tutkimuskysymysten pohjalta sekä löytää vastauksia tutkimusongelmaan.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa perehdytään rikosprosessiin ja sen vaiheisiin, rikostuomion rakentumiseen, todistelun ja näytön arviointiin, rikosnimikkeisiin rikoslain 21. luvusta sekä henkilöiden katoamiseen Suomessa. Teoriaosuutta voidaan pitää laajana, mikä sisältää runsaasti erilaista tietoa aihealueesta. Teoriaosuus on koottu lainopin ja muun oikeuskirjallisuuden ympärille, ja tietoa on hankittu suoraan alan ammattilaisilta. Teoriaosuuden tehtävänä on toimia perusteellisena tietopohjana ennen tutkimuksen suorittamista.

Ennen vertailun aloittamista tutkimuskohteet on avattu riittävällä laajuudella, jotta niistä on tunnistettu kaikki tarvittavat yhtäläisyydet ja eroavaisuudet. Tutkimuksessa on havaittu, että tuomiot rakentuvat samalla logiikalla, mutta sisällöllisesti niissä on merkittäviä eroavaisuuksia. Siksi tuloksista käy ilmi, että tuomioita voidaan pitää yksilöllisinä kokonaisuuksina, joita yhdistävät vain tietyt tekijät. Tuomiot on ratkaistu välillisen todistelun avulla, jossa on edellytetty vapaata päätösharkintaa, yleisiä kokemussääntöjä ja lain soveltamista. Tuomioiden näyttökynnys on perustunut riittävään näyttöön eikä syytetyn syyllisyydestä ole jäänyt varteenotettavaa epäilyä.

Asiasanat: rikosprosessi, rikostuomion rakentuminen, todistelun arviointi, henkilön katoaminen Suomessa, rikoslain 21. luku

Degree title	Bachelor of Business Administration
Author	Ronja Rissanen
Thesis title	Homicide conviction without a body
Commissioned by	District Court of Helsinki
Time	2024
Pages	112 pages, 2 pages of appendices
Supervisor	Mirka Lopenen

ABSTRACT

This thesis delved into the factors that influence the conviction of an individual for homicide when the victim's body remains missing, employing five distinct court rulings as the basis for the analysis. The research problem was approached through three research questions, examining the topic from diverse perspectives. The thesis aimed to generate knowledge in an area that has not been extensively explored previously and to uncover new perspectives on the interpretation of criminal law. The objectives of the thesis were formulated in a manner that enabled the District Court of Helsinki to utilize the findings effectively.

The thesis was structured into theoretical and research components. The theoretical component extensively explored the research topic and introduced relevant terminology. The research component delved into the comparative analysis of the court rulings, seeking to identify evidentiary similarities and discrepancies. The research was conducted as a qualitative study, utilizing pre-existing written materials and interviews as the data source. The primary research method was comparative analysis, complemented by case study methodology and data analysis through typification.

The research findings revealed that while a clear logical structure was evident across the court rulings, there were significant variations. The rulings employed diverse forms of evidence, making it challenging to discern consistent patterns. Consequently, the rulings were perceived as unique entities, each constructed from its own set of testimonial and auxiliary facts, resulting in varying degrees of evidentiary weight. The rulings were determined through free assessment of evidence, necessitating careful deliberation, application of general rules of experience, and adherence to the law. The evidence presented in the rulings must be sufficient to establish guilt beyond a reasonable doubt.

Keywords: criminal procedure, construction of a criminal conviction, evaluation of evidence, person missing in Finland, chapter 21 of the criminal code

LYHENNELUETTELO

EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus
ETL	Esitutkintalaki
HE	Hallituksen esitys
HKO	Helsingin kärjäoikeus
KKO	Korkein oikeus
KO	Kärjäoikeus
MielenterveysL	Mielenterveyslaki
OK	Oikeudenkäymiskaari
PKKO	Pohjois-Karjalan kärjäoikeus
PKL	Pakkokeinolaki
PeL	Suomen perustuslaki
PoiL	Poliisilaki
PSKO	Pohjois-Savon kärjäoikeus
RL	Rikoslaki
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa
SakkoTPL	Laki sakon täytäntöönpanosta
VSKO	Varsinais-Suomen kärjäoikeus
YTJULK	Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	8
2	RIKOSPROSESSI.....	9
2.1	Esitutkinta.....	10
2.1.1	Esitutkinnan toimenpiteet.....	11
2.1.2	Esitutkinnan päättyminen.....	12
2.2	Syyteharkinta.....	13
2.3	Tuomioistuinkäsittely.....	14
2.4	Rangaistuksen täytäntöönpano.....	16
3	RIKOSTUOMION RAKENTUMINEN.....	17
3.1	Tuomion laatiminen ja rakenne.....	18
3.2	Tuomion antaminen.....	19
4	TODISTELUN ARVIOINTI.....	20
4.1	Menettelyllinen todistusoikeus.....	20
4.1.1	Todistusteema ja sen jakautuminen.....	22
4.1.2	Todistusfaktat ja apufaktat.....	23
4.1.3	Todistelun tarpeettomuus.....	24
4.2	Näytön arviointi.....	25
4.2.1	Todistusharkinta.....	25
4.2.2	Ketju-, rinnakkais- ja vastavaikutus.....	26
4.2.3	Näytön riittävyysarviointi ja todistustaakan jakautuminen.....	28
4.2.4	Todistustaakka ja näyttökynnys.....	28
4.3	Näytön perusteleminen.....	30
4.3.1	Näytön selostaminen, näytön arviointi ja johtopäätökset.....	31
4.3.2	Kokonaisvaltaisen näytön perusteleminen.....	33
5	RIKOSNIMIKKEET RIKOSLAIN 21. LUVUSTA.....	34
5.1	Henki- ja pahoinpitelyrikokset.....	36

5.2	Henki- ja pahoinpitelyrikosten määrä	37
6	HENKILÖIDEN KATOAMINEN SUOMESSA.....	38
6.1	Poliisin toiminta katoamistilanteissa	39
6.2	Kun katoamisessa epäillään henkirikosta	41
7	TOIMEKSIANTAJA	43
8	TUTKIMUSASETELMA.....	45
8.1	Tutkimusmenetelmä	46
8.2	Aineiston hankinta	48
8.3	Aineiston analyysi.....	51
9	TUTKIMUKSEN KOHTEENA OLEVAT TAPAUKSET	53
9.1	Tuomio 1	54
9.1.1	Tuomioon vaikuttavat tekijät.....	55
9.1.2	Johtopäätökset	56
9.2	Tuomio 2	57
9.2.1	Tuomioon vaikuttavat tekijät.....	57
9.2.2	Johtopäätökset	60
9.3	Tuomio 3	62
9.3.1	Tuomioon vaikuttavat tekijät.....	62
9.3.2	Johtopäätös.....	64
9.4	Tuomio 4	65
9.4.1	Tuomioon vaikuttavat tekijät.....	66
9.4.2	Johtopäätökset	69
9.5	Tuomio 5	70
9.5.1	Tuomioon vaikuttavat tekijät.....	71
9.5.2	Johtopäätökset	75
10	TAPAUSTEN VERTAILU	76
10.1	Vertailun lähtökohdat	76
10.1.1	Ratkaisujen kokoonpanot.....	78

10.1.2	Tuomitut henkilöt ja rikosnimikkeet	78
10.1.3	Tuomioiden syyksiluettavuus	79
10.2	Tuomioiden rakentuminen.....	81
10.3	Miksi ruumiin löytyminen ei ole ollut pakollinen seikka	85
10.4	Perusteluissa ilmenevät seikat.....	86
10.5	Syytettä tukevat seikat	90
11	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	94
12	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....	98
13	LOPUKSI.....	102
	LÄHTEET	104
	LIITTEET	

Liite 1. Teemahaastattelun haastattelurunko ja vastaukset

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan käräjäoikeuksien tuomioita ja selvitetään tutkimusongelman mukaisesti sitä, miksi henkilöt on tuomittu henkirikoksista, vaikka uhrien ruumiit ovat jääneet kadoksiin. Aihe on rajattu ensimmäisen oikeusasteen näkökulmiin, koska opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Helsingin käräjäoikeus. Rajaus ei sisällä ainoastaan toimeksiantajan näkökulmia, vaan tutkimuksessa on huomioitu kaikkien Suomen käräjäoikeuksien antamat tuomiot viimeisen 30 vuoden aikana. Aikarajaus on jätetty melko laajaksi tapausten harvinaisen luonteen johdosta.

Opinnäytetyön aihe on tärkeä, koska sitä ei ole tutkittu aikaisemmin. Toimeksiantaja saa valmiista opinnäytetyöstä tuoretta tutkimustietoa ja uusia näkökulmia rikosoikeudellisiin aiheisiin. Toimeksiantaja saa myös mahdollisuuden syventyä haastavaan aiheeseen, ja samalla se voi kiinnostua lisäämään yhteistyötä korkeakouluopiskelijoiden kanssa. Lisäksi aiheen tutkiminen on tukenut omaa oppimista sekä opiskelijana että työelämässä. Se on nostanut esille omia mielenkiinnon kohteita ja motivoinut omaa urakehitystä. Tutkimuksen aihe on myös ajankohtainen ja yleisellä tasolla kiinnostava, koska lähivuosina erilaiset true crime -podcastit ovat yleistyneet räjähdysmäisesti.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa kirjallisuuden, lakien ja valittujen tuomioiden avulla tutkimuksellinen tuotos siitä, miten aihetta käsittelevät tuomiot rakentuvat sekä millaiset tekijät vaikuttavat tuomitsemiseen. Opinnäytetyössä on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Päättökäytännöksi on valittu vertaileva tutkimus, jonka ohessa on hyödynnetty tapaus-tutkimusta. Aineistoa on kerätty valmiista kirjallisesta materiaalista ja yhdestä haastattelusta, ja aineistoa on analysoitu tyypittelemällä. Näiden avulla on saatu onnistunut vastaus tutkimusongelmaan.

Opinnäytetyö on rakennettu harkitusti, ja siinä syvennyttään rikosprosessin vaiheisiin, rikostuomioiden rakentumiseen, näytön arviointiin, rikosnimikkeisiin rikoslain 21. luvusta ja henkilöiden katoamiseen Suomessa. Opinnäytetyössä käsitellään laajoja ja tärkeitä aiheita, jotka on avattu riittävällä tarkkuudella ennen tutkimuksen aloittamista. Käsitteet ovat tärkeä avata, jotta lukija pystyy

ymmärtämään työn sisällön perusteet ja käsitteiden merkityksen tutkimuksen kannalta. Pääsääntöisesti tutkimuksessa käsiteltävät aiheet ja käsitteet on avattu rikos- ja rikosoikeudenkäynnin lailla.

Opinnäytetyön laaja teoriaosuus koostuu luvuista 2–6, joiden tehtävänä on antaa kattava perusta opinnäytetyölle. Perusteellisen teoriaosuuden jälkeen opinnäytetyön 7. luvussa on esitelty tarkemmin toimeksiantajaa sekä sen toimintaa, jonka jälkeen on siirrytty varsinaiseen tutkimukseen. Tutkimusosuus on aloitettu tutkimusasetelman esittelyllä, joka löytyy luvusta 8. Tämän jälkeen luvussa 9 on kerrottu tarkemmin tutkimuksen kohteena olevista tapauksista, jossa kukin tuomio on avattu yksityiskohtaisesti. Luvussa 10 on esitelty tutkimuksen tuloksia. Tuloksia on esitelty erojen ja yhtäläisyyksien avulla, jossa on hyödynnetty sanallista vertailua sekä erinäisiä taulukoita. Tutkimuksen johtopäätökset eli tutkimuksen tärkein osuus löytyy luvusta 11. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi löytyy luvusta 12.

2 RIKOSPROSESSI

Rikosprosessi on lailla säännelty menettely, jonka tehtävänä on taata rikosvastuun toteutuminen. Prosessin tulee olla tarkoituksenmukaisuusperiaatteen mukainen eli selkeä, tehokas ja yksinkertainen. Kyseisellä toimella rikosvastuu toteutuu mahdollisimman nopeasti, varmasti sekä huokeasti. (Jokela 2018, 9.) Rikosprosessin yksi keskeisimmistä lähtökohdista on syyttömyysoletus, joka perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6. artiklan 2. kohtaan. Sen mukaan jokaista rikoksesta syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen. (EIS 63/1999, 1 osa. 6 artikla.) Tämän lisäksi rikosprosessissa tulee huomioida yksilön oikeusturva, ihmisoikeudet, menettelyn oikeudenmukaisuus ja eettisyys (Jokela 2018, 10).

Rikosprosessi voidaan käsitellä suppeassa ja laajassa merkityksessä. Kyse on suppeasta rikosprosessista, kun puhutaan ainoastaan rikosasian oikeudenkäyntivaiheesta. Laajalla rikosprosessilla tarkoitetaan esitutkintaa, syyteharkintaa, oikeudenkäyntiä ja rangaistuksen täytäntöönpanoa. (Vuorenmaa 2023, 146.) Samalla näitä neljää vaihetta voidaan pitää rikosprosessin päävaiheina,

joihin kytkeytyy läpi prosessin erilaisia toimijoita rikoksen asianosaisten ja tuomio-laitoksen henkilökunnan lisäksi esimerkiksi asianosaisten oikeusavustajia, sosiaaliviranomaisia ja Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöitä (Jokela 2018, 8; Määttä 2023).

2.1 Esitutkinta

Esitutkintaa pidetään rikosprosessin valmisteluvaiheena, jota ennen virallinen ilmoitus rikoksesta täytyy tehdä viranomaiselle. Ilmoitus voidaan tehdä henkilökohtaisesti tai asiamiehen välityksellä puhelimitse tai kirjallisesti sekä vähäisissä vahingontekorikoksissa sähköisesti internetissä. (Jokela 2024, 195, 209.) Lisäksi ilmoituksen voi suorittaa nimettömänä ilmiantona tai se voi tulla viranomaisen tietoon muun tutkinnan yhteydessä. Kun esitutkintaviranomaiselle ilmoitetaan rikoksesta tai tapahtumasta, hänen tulee viipymättä kirjata ilmoitus kirjaamisjärjestelmään, jonka jälkeen esitutkinnassa arvioidaan, mihin toimenpiteisiin ryhdytään. (Fredman ym. 2020, 258, 265.) Esitutkintaan on ryhdyttävä esitutkinnan toimittamisvelvollisuuden mukaisesti, jos on syytä epäillä, että rikos on tapahtunut ja esitutkintakynnys ylittyy. Viime kädessä esitutkinnan aloittamisesta päättää tutkinnanjohtaja. (ETL 22.7.2011/805, 3. luku 3., & 2. luku 2. §.)

Esitutkinnan tarkoituksena on hankkia riittävää selvitystä syyteharkintaa ja oikeudenkäyntiä varten (Jokela 2018, 167). Siinä selvitetään epäilty rikos, tekoolosuhteet, aiheutettu vahinko ja rikoksesta saatu hyöty. Lisäksi esitutkinnassa tulee selvittää asianosaiset ja muut seikat, jotka vaikuttavat syyteharkintaan. Esitutkinnan edetessä esitutkintaviranomaisen tulee taata takavarikon ja täytäntöönpanon turvaaminen sekä asianosaisten etujen valvominen. Tämän johdosta viranomaisten tulee selvittää, voiko rikoksella saadun omaisuuden palauttaa, onko asianomistajalla yksityisoikeudellisia vaatimuksia ja suosivatko asianosaiset kirjalliseen menettelyyn. (ETL 22.7.2011/805, 1. luku 2 §.)

2.1.1 Esitutkinna toimenpiteet

Esitutkinna suorittamiseen voidaan käyttää erilaisia toimenpiteitä, johon vaikuttaa rikoksen vakavuus, tutkinna laajuus ja selvitettävien asioiden vaikeusaste. Yksinkertaisissa ja selkeissä asioissa voidaan laatia suppea esitutkinta. (Vuorenpää ym. 2021, 877.) Jokaisessa esitutkintatyypissä täytyy ottaa huomioon rikostenselvittämisintressin lisäksi tietyt periaatteet kuten tasapuolisuus-, puolueettomuus-, suhteellisuus-, hienotunteisuus-, vähimmän haitan periaate ja joutuisuusperiaate sekä läpi rikosprosessimenettelyyn vaikuttava syyttömyysolettama ja itsekriminointisuoja. Nämä esitutkintaperiaatteet antavat oikeusturvaa sekä epäillylle että asianomistajalle. (Vuorenpää 2023, 156–161.)

Esitutkintaviranomaiset käyttävät tiedonhankintatoimenpiteinä taktista ja teknistä tutkintaa. Taktiseen tutkintaan kuuluu erilaiset tiedustelut, puhuttelut ja kuulustelut, eli tutkinta perustuu toimenpiteisiin, jotka suoritetaan henkilökohtaisella vuorovaikutuksella. Lähtökohtaisesti jokaisella on velvollisuus osallistua esitutkintaan ja noudattaa poliisin määräyksiä. (Vuorenpää 2023, 155.) Teknisellä tutkinnalla tarkoitetaan todistusaineiston etsimistä, tutkintaa ja taltiointia (Poliisi 2024). Teknisessä esitutkinnassa esitutkintaviranomainen käyttää erilaisia esineellisiä todisteita kuten rikosjälkiä, näytteitä, valokuvia, videoita, pohjapiirroksia ja karttoja (Vuorenpää ym. 2021, 867).

Tietyissä tilanteissa rikoksen selvittämiseen voidaan käyttää rikosprosessuaalisia pakkokeinoja. Niillä tarkoitetaan viranomaistoimenpiteitä, joilla puututaan yksilön lailla suojattuihin oikeushyviin. Pakkokeinoilla on tarkoitus turvata ja saattaa rikosprosessin kulku aineellisesti oikeaan lopputulokseen ilman häiriöitä. (Niemi 2021, 887.) Koska pakkokeinoilla puututaan perusoikeuksiin, niiden käyttö edellyttää nimenomaista lakiin kirjattua toimivaltasäännöstä, jolloin pakkokeinoihin voidaan ryhtyä ainoastaan laissa säädetyssä tarkoituksessa. Jotta rikosprosessuaalisia pakkokeinoja voidaan käyttää, se edellyttää aina todetun tai epäillyn rikoksen. (Fredman ym. 2020, 679, 685.)

Pakkokeinoja voidaan kohdistaa luonnolliseen henkilöön tai oikeushenkilön omaisuuteen (Niemi 2021, 887). Jos pakkokeinot kohdistuvat henkilöön, poliisi

voi rikoksen selvittämistä varten ottaa kiinni, pidättää tai vangita henkilön, jotta hän ei pakene, vaikeuta asian selvittämistä tai jatka rikollista toimintaa (PKL 22.7.2011/806, 2. luku 1. §, 5. §, 11. §). Lisäksi henkilön liikkumisvapautta voidaan rajoittaa matkustuskiellolla tai tutkinta-arestilla sekä tietyissä tilanteissa häneen voidaan käyttää salaisia pakkokeinoja kuten telekuuntelua ja -valvontaa. Jos pakkokeinot kohdistuvat henkilön omaisuuteen, se voidaan takavarioida tai asiakirjoja voidaan jäljentää. Edellytyksenä on se, että esinettä voidaan käyttää todisteena rikosasiassa, esine on viety rikoksella tai tuomioistuin tuomitsee esineen valtiolle menetetyksi. Lisäksi tutkimuspaikka tai -kohde voidaan eristää tai sinne voidaan järjestää etsintä. (Fredman ym. 2020, 684, 917, 922.)

2.1.2 Esitutinnan päätyminen

Kun esitutkinta päättyy, laaditaan kertyneestä aineistosta esitutkintapöytäkirja ja asianosaisille varataan tilaisuus antaa loppulausunnot esitutkinta-aineistoon (Vuorenpää 2023, 162). Lopullinen esitutkintapöytäkirja sisältää esimerkiksi kuulustelupöytäkirjoja, pakkokeinojen pöytäkirjoja ja selostukset tutkintatoimenpiteistä (Niemi 2021, 884). Esitutkintapöytäkirjasta tulee ilmetä muun selvityksen ohessa todistusaineisto, joka on kertynyt asian esitutkinnassa. Siksi esitutkintapöytäkirjaa käytetään instrumenttina, jota syyttäjällä hyödyntää syyteharkinnassa. (Vuorenpää 2023, 162.)

Esitutinnan valmistuttua asia siirretään lähtökohtaisesti aina syyttäjälle. Poikkeuksellisesti asia ei etene syyttäjälle, jos tutkinnassa on ilmennyt seikkoja sen puolesta, että rikosta ei ole tapahtunut, asiassa ei voida nostaa syytettä ketään vastaan tai esittää muita rikokseen perustuvia julkisoikeudellisia vaatimuksia. Näiden lisäksi esitutkinta ei päädy syyttäjälle, jos syyttäjällä tai esitutkintaviranomaisella on päättänyt luopua seuraamusluonteisesti enemmistä toimenpiteistä. (ETL 22.7.2011/805, 10. luku 2. §.)

2.2 Syyteharkinta

Syyteharkinta on rikosprosessin toinen vaihe, jonka syyttäjä suorittaa itsenäisesti ja puolueettomasti esitutkinnassa hankitun selvityksen perusteella. Syyteharkinnassa syyttäjän tulee arvioida, voidaanko asiasta nostaa syyte. (Ojanperä s.a., 385–386.) Syytteen tulee täyttää riittävät edellytykset, jotta syyttäjä voi lähteä ajamaan syytettä ja laatimaan siitä haastehakemuksen tuomioistuimelle. Jos edellytykset eivät täyty, syyttäjä jättää syytteen nostamatta, mikä on perusteltava kirjallisesti. Vastaavia edellytyksiä voivat olla esimerkiksi nuoruus-, kohtuus- ja vähäisyysperuste. (ROL 11.7.1997/689, 1. luku 2. §, 6. a §, 8. §, 8. a §, 8. b §.) Syytteen nostamisen ja syyttämättä jättämisen lisäksi syyttäjällä on käytössään muita ratkaisuvaihtoehtoja kuten rangaistusmääräys-, sovittelumenettely ja syyteneuvottelu (Vuorenpää 2023, 165).

Syyttäjän tulee nostaa syyte, kun syytekynnys ylittyy ja lailliset edellytykset täyttyvät (Vuorenpää 2023, 166). Syytteen nostamiselle täytyy olla todennäköisiä syitä, jotka tukevat rikoksesta epäillyn syyllisyyttä. Toisena edellytyksenä on teko, joka säädetään laissa rangaistavaksi. Kolmantena edellytyksenä on syyteoikeus, joka ei saa olla vanhentunut. Edellytyksistä voidaan huomata, että syyttäjän tulee ottaa kantaa syyteharkinnassa sekä faktoihin että laintulkintaan. (Helenius & Linna 2024, 382–383.)

Rikosoikeudenkäynnin laissa syytekynnyksen korkeus määritellään todennäköisillä syillä (ROL 11.7.1997/689, 1. luku 6. §). Siinä syyttäjä arvioi käytössä olevan materiaalin perusteella, millä todennäköisyydellä epäilty on syyllistynyt rikokseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että syyttäjän tulee antaa todistusarvo epäillyn syyllisyyden puolesta puhuville tekijöille. (Helenius & Linna 2024, 383.) Lisäksi syyttäjä voi käyttää apunaan muita rikosprosessuaalisia näyttökynnyksiä kuten esitutkintakynnystä ja tuomitsemiskynnystä, kun hän määrittelee ja täsmentää syytekynnyksen korkeutta (Vuorenpää 2023, 166).

Jos syyttäjä päättää nostaa syytteen, hänen on toimitettava haastehakemus kirjallisesti tuomioistuimen kansliaan, jolloin rikosasia astuu vireille (ROL 11.7.1997/689, 5. luku 1. §). Ensinnäkin haastehakemuksessa tulee mainita tuomioistuimen nimi, asianosaisten eli vastaajien ja asianomistajien nimet

sekä heidän laillisten avustajiensa, edustajiensa tai asiamiestensä yhteystiedot (Vuorenpää ym. 2021, 1048). Tämän jälkeen hakemukseen tulee kuvailla syytteenalainen teko, teko aika ja -paikka sekä siihen vaikuttavat seikat riittäväällä tarkkuudella. Hakemukseen tulee yksilöidä myös rikostunnusmerkistöt, joihin syyttäjä katsoo vastaajan syyllistyneen sekä asiaan sovellettavat lainkohdat. (ROL 11.7.1997/689, 5. luku 3. §.) Jokaiseen rikostunnusmerkistöön on hyvä antaa tiedot todisteista ja siitä, mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen (Vuorenpää ym. 2021, 1048).

Näiden asioiden lisäksi haastehakemuksessa tulee mainita rangaistus- ja menettämiskaava, muut vaatimukset sekä mahdolliset asianomistajan vaatimukset, jotka tulevat yksilöidä perusteluineen. Hakemuksessa on myös mainittava asiat, joihin tuomioistuimen toimivalta perustuu, jollei asia muutoin ilmene haastehakemuksesta. (ROL 11.7.1997/689, 5. luku 3. §.) Jos haastehakemus sisältää muita ylimääräisiä tietoja kuten vastaajan vapaudenmenetyksen tai sen pyynnön, tulee nämäkin mainita hakemuksen lopussa. Lopuksi syyttäjän täytyy allekirjoittaa valmis haastehakemus. (Vuorenpää 2023, 177; ROL 11.7.1997/689, 5. luku 3. §.)

2.3 Tuomioistuinkäsittely

Tuomioistuinkäsittely on rikosprosessin kolmas vaihe. Rikosasia voidaan ratkaista nykyisten prosessisääntöjen mukaisesti tuomioistuimessa sekä kirjallisessa menettelyssä että suullisessa pääkäsittelyssä (Vuorenpää 2023, 191). Kummassakin menettelyssä on tarkoitus selvittää, onko epäilty syyllistynyt rikokseen ja päättää kohtuullisesta rangaistuksesta. (Tuomioistuinlaitos 2021.) Kirjallisessa menettelyssä syyttäjää tai vastaajaa ei kutsuta paikalle eikä suullista pääkäsittelyä järjestetä, vaan tiettyjen edellytysten täytyessä asia ratkaistaan kirjallisen aineiston perusteella tuomioistuimen kansliakäsittelyssä. Kirjallista menettelyä voidaan käyttää ainoastaan pienemmissä rikosasioissa ja siksi se ei sovellu esimerkiksi henkirikosten selvittämiseen. (Linna 2019, 161.)

Tuomioistuinkäsittelyt ovat lähtökohtaisesti aina julkisia, jollei laissa muuten säädetä (YTJULK 30.3.2007/370, 1. luku 1. §). Käsittelyiden tulee täyttää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset sekä tarkoituksenmukaisuus-,

menettely- ja rooliperiaatteet, joiden tarkoituksena on taata mahdollisimman varma, nopea ja kustannustehokas oikeudenkäynti. Sen vaatimukseen ja periaatteisiin kuuluu tuomioistuimen riippumattomuus, puolueettomuus ja tuomarin esteettömyys. (Helenius & Linna 2024, 12–13.) Muita tuomioistuinten menettelyperiaatteita ovat välittömyys-, keskitys-, kuulemis- ja suullisuusperiaatteet, jotka tulevat suoraan perustuslaista. Niiden tarkoituksena on turvata oikeusturva. (PEL 11.6.1999/731, 2. luku 21. §.)

Pääkäsittely etenee yhden, kahden tai kolmen tuomarin kokoonpanolla tai vaihtoehtoisesti päätösvaltaisen lainoppineen puheenjohtajan ja lautamiesten eli maallikkotuomarien kokoonpanolla (Jokela 2015, 69–70). Puheenjohtajan ja hänen mahdollisen kokoonpanonsa lisäksi käsittelyyn osallistuu syyttäjä, vastaaja, asianomistaja ja mahdolliset todistajat, avustajat, tukihenkilöt, tulkit, sosiaaliviranomaiset tai edunvalvojat (Tuomioistuinlaitos 2021). Ennen pääkäsittelyn aloittamista puheenjohtajan tulee selvittää, voidaanko asia ottaa käsiteltäväksi. Tätä varten puheenjohtajan on todettava, että kaikki asianosaiset ovat paikalla eikä käsittelylle ole esteitä. Lisäksi käsittelyn alussa voidaan selvittää mahdolliset järjestysluonteiset asiat ja tiedustelut asianosaisilta. Jos pääkäsittelyn aloittamiselle ei ole esteitä, puheenjohtaja ilmoittaa pääkäsittelyn alkaneeksi ja pyytää todistajia poistumaan salista. (Jokela 2018, 387–388.)

Pääkäsittely alkaa alkukeskustelulla, jossa syyttäjä ja asianomistaja esittävät vaatimuksensa lyhyine perusteluineen, jonka jälkeen vastaajan tulee ottaa kantaa ja vastata lyhyesti vaatimukseen. Hän voi joko myöntää tai kiistää vaatimukset. Tämän jälkeen siirrytään asiaesittelyyn ja sen mahdolliseen täydentämiseen, jossa asianosaiset puolin ja toisin perustelevat kantaansa tarkemmin. (Jokela 2015, 70; ROL 11.7.1997/689, 6. luku 7. §.) Siinä syyttäjä keskittyy rangaistussäännöksiin ja rikoksen tunnusmerkistöön, joita asiassa voidaan soveltaa (Helenius & Linna 2024, 458).

Asiaesittelyn jälkeen siirrytään todistelun vastaanottoon, jossa käydään läpi kirjalliset todisteet, asianosaisten henkilötodistelu sekä muu suullinen todistelu kuten todistajien ja asiantuntijoiden lausunnot. Kun todistelun vastaanottami-

nen on päättynyt, vuorossa ovat loppulausunnot ja niiden esittäminen. (Helelius & Linna 2024, 460.) Loppulausunnoissa asianosaiset viimeistelevät kantansa ja lausuvat käsityksensä vastaajan syyllisyydestä ja esitetyistä todisteista, rikoksen seuraamuksesta sekä siitä, miten asia tulisi heidän mielestään ratkaista (Jokela 2018, 414). Pääkäsittelyn lopuksi puheenjohtaja julistaa tuomion, jossa tulee ilmoittaa tuomion perustelut ja tuomiolauselma. Jos tuomiota ei voida julistaa välittömästi pääkäsittelyn yhteydessä, puheenjohtajan tulee lopuksi ilmoittaa, milloin asiasta annetaan kansliatuomio. (Jokela 2015, 531, 353.)

2.4 Rangaistuksen täytäntöönpano

Rangaistuksen täytäntöönpano on rikosprosessin neljäs eli viimeinen vaihe, josta huolehtii täytäntöönpanoviranomaiset. Rangaistus tulee panna täytäntöön ilman aiheetonta viivytystä, kun rangaistusta koskeva tuomio saa lainvoiman. (Rikosseuraamuslaitos 2022.) Rangaistuksen täytäntöönpanon tavoitteena on, että seuraamukset eivät lisäisi rikoksen uusimisen riskiä, jolloin rangaistusjärjestelmästä saataisiin mahdollisimman suuri hyöty (Tapani ym. 2022, 245, 336).

Voimassa olevan rangaistusjärjestelmän perustana ovat rangaistukset, jotka kohdistuvat vapauteen ja varallisuuteen. Niillä pyritään huomioimaan yksilön tarpeet ja toimenpiteiden yhteiskunnalliset vaikutukset sekä kustannukset. Lisäksi rikosoikeudellisessa järjestelmässä huomioidaan yhdenvertaisuus, ennustettavuus, oikeudenmukaisuus ja selkeys. (Tapani ym. 2022, 246.)

Seuraamusvalikoimaa on pyritty monipuolistamaan, jotta täytäntöönpanossa olisi riittävästi vaihtoehtoja (Tapani ym. 2022, 246). Yleisinä rangaistuslajeina pidetään rikesakkoa ja sakkoa, ehdollista ja ehdotonta vankeusrangaistusta, yhdyskuntapalvelua ja valvontarangaistusta. Muita rangaistuslajeja ovat nuorisorangaistus, yhdistelmä rangaistus sekä erityiset rangaistukset virkamiehiä ja sotilaita varten. (RL 19.12.1889/39, 6. luku 1. §.)

Sakon täytäntöönpanosta ja sakon ilmoituksesta huolehtii Oikeusrekisterikeskus, kun taas Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on panna täytäntöön tuomioistuimen määräämä vankeus ja tutkintavankeus (SakkoTPL 9.8.2002/672, 1. luku 3. §; Tapani ym. 2022, 337). Siksi Rikosseuraamuslaitos vastaa vankeusrangaistuksesta, yhdyskuntaseuraamuksesta, nuorisorangaistuksesta ja valvontarangaistuksesta. Sen tulee huolehtia, että täytäntöönpano suoritetaan turvallisesti ja lainmukaisesti. Lisäksi se pyrkii ehkäisemään uusintarikollisuutta ja lisäämään yhteiskunnan turvallisuutta. (Rikosseuraamuslaitos 2023.)

Vankeusrangaistuksen sisältö koostuu vapauden menetyksestä tai sen rajoittamisesta. Ehdottomassa vankeusrangaistuksessa vankeutta tuomitaan määräjäksi tai elinkaudeksi, joka suoritetaan vankilassa. (Oikeusministeriö s.a.) Pääsääntöisesti tuomittu sijoitetaan sen rikosseuraamusalueen vankilaan, joka on tuomitun kotikunta (Suomi.fi 2021). Ehdotonta vankeusrangaistusta ei tule sekoittaa ehdolliseen vankeusrangaistukseen, koska se on huomattavasti lievempi seuraamus, jonka oheisseuraamuksena voidaan tuomita sakkoa sekä tietyissä tilanteissa yhdyskuntapalvelua (Tilastokeskus s.a., ehdollinen vankeus).

3 RIKOSTUOMION RAKENTUMINEN

Rikosasioissa pääasian ratkaisua kutsutaan tuomioksi ja muuta tuomioistuimen ratkaisua päätökseksi (Helenius & Linna 2024, 597). Tuomio katsotaan lain mukaan joko syylliseksi tuomitsevaksi eli langettavaksi tai vapauttavaksi eli hylkääväksi (Jokela 2018, 737). Jos vastaaja tuomitaan syylliseksi, edellytyksenä on, ettei vastaajan syyllisyydestä jää varteenotettavaa epäilyä (OK 1.1.1734/4, 17. luku 3. §). Tuomioistuimen tulee noudattaa syytesidonnaisuutta eli tuomioistuin voi tuomita vain niistä teoista, joista rangaistusta on vaadittu. Tosin sitä ei ole sidottu rikosnimikkeeseen tai lainkohtaan, josta rangaistusta vaaditaan. (Vuorenpää 2023, 206.)

Tuomio tulee perustella niin, että siitä ilmenee, mihin seikkoihin (faktaperustelu) ja oikeudelliseen päättelyyn (oikeudellinen perustelu) ratkaisu perustuu

(Vuorenpää ym. 2021, 728). Perusteluissa on selostettava, minkä mukaan riittävä seikka on tullut näytetyksi tai jäänyt näyttämättä. Jos asiassa on kuultu anonyymiä todistajaa, tuomioistuimen on erityisesti perusteltava, mikä merkitys hänen kertomuksellaan oli näyttönä asiassa ja mihin toimenpiteisiin ryhdyttiin puolustuksen oikeuksien turvaamiseksi. Sama perusteluvollisuus pätee, jos asianomistajan tai todistajan henkilökohtaisen kuulemisen asemasta todisteena käytetään esitutkintapöytäkirjaa, muulle asiakirjalle merkittyä tai muulla tavalla tallennettua lausumaa. Lisäksi tuomioistuimen on tällöin perusteltava, miksi asianomistajaa tai todistajaa ei kuultu henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä. (ROL 11.7.1997/689, 11. luku 4. §.)

3.1 Tuomion laatiminen ja rakenne

Tuomio laaditaan pöytäkirjan pohjalta erilliseksi asiakirjaksi, joka on välttämättömän menettely. Erillinen tuomio on selkeä kokonaisuus asianosaisille, ja se on koettu täytäntöönpanossa käytännölliseksi asiakirjaksi. Tuomiosta tulee ilmetä lopputuloksen lisäksi riittävä kuvaus asiasta ja siitä, mitä oikeudessa on tapahtunut. Tuomio tulee laatia havainnollisuuden, selvyden ja johdonmukaisuuden aikaansaamiseksi niin, että jaottelu on tehty selvästi erottuviin osiin. (Jokela 2018, 738.) Tuomiossa voidaan ottaa huomioon vain pääkäsittelyssä esitetty oikeudenkäyntiaineisto eli vaatimukset, perusteet ja todisteet (Vuorenpää 2023, 206).

Tuomiota voidaan rakenteen puolesta kuvata syllogistisena päätelmänä, joka koostuu perusteluosasta ja johtopäätelmästä (Vuorenpää ym. 2021, 726). Lain mukaan tuomiossa on oltava 1) tuomioistuimen nimi ja tuomion antamispäivä, 2) asianosaisten nimet, 3) selostus asianosaisten vaatimuksista ja vastauksista perusteineen, 4) luettelo todistustarkoituksessa kuulluista henkilöistä ja muista esitetyistä todisteista, 5) perustelut, 6) sovelletut lainkohdat ja oikeusohjeet, 7) tuomiolauselma ja 8) asian ratkaisseiden jäsenten nimet ja virka-asema sekä ilmoitus siitä, onko tuomista äänestetty. (ROL 11.7.1997/689, 11. luku 6. §). Näiden asioiden lisäksi valmiissa tuomiossa tulee olla puheenjohtajan allekirjoitus (Jokela 2015, 542).

Tuomiolauselmaa pidetään tuomion tärkeimpänä osana, koska se osoittaa lopputuloksen eli sen, mihin tuomioistuin on asiassa päätenyt (Jokela 2018, 748). Rikosprosessin puolella tuomiolauselma on tuomion täytäntöönpantava osa. Siksi tuomiolauselma on kirjoitettava niin yksiselitteisesti, että jutun lopputuloksesta ei jää mitään epäselvyyttä ja jokainen lukija ymmärtää sen sisällön. (Vuorenää 2023, 207.)

Rikostuomion tuomiolauselma voidaan jakaa syyllisyyskannanottoon ja seuraamuksiin. Syyllisyyskannanotto sisältää maininnan syyksi luetuista rikoksista tai vaihtoehtoisesti ilmoituksen hylätyistä syytteistä. (Vuorenää 2023, 207.) Tuomiolauselman seuraamukset voidaan taas jakaa rangaistusseuraamuksiin, muihin rikosoikeudellisiin seuraamuksiin ja korvausvelvollisuuteen (Jokela 2018, 748). Rangaistusseuraamuksella tarkoitetaan tuomittuja rangaistuksia rikoslaissa kuten vankeutta, yhdyskuntapalvelua ja sakkoa. Muilla rikosoikeudellisilla seuraamuksilla tarkoitetaan sellaisia rangaistuksia, joita ei ole rikoslain mukaan määritelty rangaistavaksi kuten ajokielto ja menettämisseuraamukset. Korvausvelvollisuudella viitataan nimensä mukaisesti asiaan liittyviin korvauksiin kuten velvollisuuteen korvata rikoksella aiheutetut vahingot. (Vuorenää 2023, 208.)

3.2 Tuomion antaminen

Tuomio saatetaan asianomaisten tietoon joko julistamalla pääkäsittelyn yhteydessä tai kansliatuomiona pääkäsittelyn jälkeen. Näistä kahdesta tuomionantotavasta julistamista pidetään pääsääntönä. (Vuorenää 2023, 205.) Siinä tuomio julistetaan päätösneuvottelun jälkeen, jolloin on ilmoitettava tuomion perustelut ja tuomiolauselma. Perustelut voidaan ilmoittaa asianomaisen suostumuksella pääpiirteittäin, mutta tuomiolauselma tulee julistaa täydellisesti. Lisäksi tuomion selostusosaa ei välttämättä tarvitse julistaa, jos sisältö on selvä ja asianosaiset ymmärtävät sen. (Jokela 2015, 531–532.) Kansliatuomio annetaan lähtökohtaisesti 14 päivän kuluessa pääkäsittelyn päättymisestä. Tuomion määräpäivä ei ole ehdoton, mutta se on annettava sanotun

määräajan jälkeen mahdollisimman nopeasti. Pääsääntöisesti kansliatuomioihin turvaudutaan silloin, kun kyseessä on laaja ja vaikea rikosasia tai asia on ratkaistu kirjallisessa menettelyssä. (Helenius & Linna 2024, 595.)

Tavallisesti rikosasiat ratkaistaan yhdellä tuomiolla, mutta tietyissä tilanteissa osaratkaisujen antaminen on yksi vaihtoehtoista. Osaratkaisu voidaan jakaa osa- ja välituomioon. (Vuorenpää ym. 2021, 111.) Osatuomio annetaan tyypillisesti silloin, kun oikeudenkäynnissä käsitellään useita syytteitä ja tuomioistuimien ratkaisee niistä jonkin erikseen, vaikka muiden syytteiden käsittely jatkuu. Vastaavalla menettelyllä pyritään edesauttamaan oikeudenkäyntiaineiston hallintaa ja parantamaan kokonaisprosessin jäsentelyä. (Helenius & Linna 2024, 599–600.) Välituomio on rikosasioissa harvinaisempi menettelytapa, mutta sitä käytetään, kun vastaaja määrätään mielentilatutkimukseen. Silloin tuomioistuimen tulee ratkaista kysymys siitä, onko vastaaja toiminut syytteessä kuvulla rangaistavaksi säädetyllä tavalla. (Jokela 2015, 540.)

4 TODISTELUN ARVIOINTI

Todistelusta rikosasioissa säädetään tarkemmin oikeudenkäymiskaaren 17. luvussa, jonka mukaan tuomioistuimen on otettava vastaan kaikki asiassa esitetty selvitys, johon ei vaikuta se, kumpi osapuolista tämän on esittänyt. Tuomioistuimen on esitettyjen todisteiden ja muiden asiassa esiin tulleiden seikkojen perusteella päätettävä, mitä asiassa on toteennäytetty tai jäänyt näyttämättä. (OK 1.1.1734/4, 17. luku 1. §.) Tätä voidaan kutsua tuomioistuimen tuomitsemistehtäväksi, jossa sen on tunnettava lain lisäksi kaikki jutun ratkaisemisen kannalta relevantit faktat ja tosiseikat, jotka se aikoo laittaa tuomion perustaksi (Vuorenpää ym. 2021, 591).

4.1 Menettelyllinen todistusoikeus

Oikeuskielessä termillä *todiste* tarkoitetaan yksittäistä todistusosaa tai käytettävää todistuskeinoa. Todistuskeinot ja todistusteemat muodostavat yhdessä todistusaineiston, jonka avulla asianosaiset pyrkivät näyttämään asian toteen. Samalla todistusaineisto on yksi osa koko oikeudenkäyntiaineistosta.

(Jokela 2015, 189.) Todistelun esittäminen alkaa rikosprosessin alkuvaiheessa, mutta tässä osiossa keskitytään vain todistuskeinoihin eli konkreettisiin keinoihin tai välineisiin, joiden avulla todistelu esitetään välittömyysperiaatteen mukaisesti tuomioistuimelle. Keskeistä todistelussa on se, kuinka vahvaa tai heikkoa todistusarvo on. (Helenius & Linna 2024, 512.)

Tuomioistuin voi suullisuusperiaatteen mukaan ottaa vastaan asianosaisten esittämää henkilötodistelua 1) todistajien avulla, 2) asianosaisten kuulemisena todistelutarkoituksessa ja 3) asiantuntijatodisteluna. Todistelua voidaan ottaa vastaan myös reaalina todisteina eli 4) asiakirjatodisteluna 5) esinetodisteluna ja 6) katselmuksena. (Vuorenpää 2023, 127.) Tuomioistuimen on evättävä näyttö, jos se koskee asiaan vaikuttamatonta seikkaa, se on muuten tarpeeton tai se voidaan korvata vähemmällä kustannuksella. Tuomioistuin ei voi myös hyväksyä näyttöä, jos se voidaan korvata olennaisesti luotettavammalla todisteella tai se on asianmukaisista toimenpiteistä huolimatta jäänyt tavoittamattomiin, eikä siksi asian ratkaisemista tule enää viivyttaa. (OK 1.1.1734/4, 17. luku 8. §.)

Rikosasioissa käytetään akkusatorista menetelmää, missä syyttäjän tehtävänä on hankkia riittävä näyttö jutun selvittämiseksi (Jokela 2015, 204). Tuomioistuin saa hankkia näyttöä vain, jos se todennäköisesti ei tue syytettä tai se ei vaikuta negatiivisesti syytetyn syyttömyysolettamaan. Lisäksi tuomioistuimella on asian laadusta riippumatta oikeus hankkia omasta aloitteesta asiantuntijalausunto kuten lausunto vastaajan mielentilasta. (OK 1.1.1734/4, 17. luku 7. §.)

Tuomioistuin voi määrätä vastaajan mielentilatutkimukseen jo esitutkinnan aikana tai ennen pääkäsittelyä. Edellytyksenä on, että epäilty on tunnustanut teon tai mielentilatutkimuksen tarve on muutoin selvä. (OK 1.1.1734/4, 17. luku 37. §.) Silloin tuomioistuimen on toimitettava pyyntö Terveystieteiden tutkimuslaitokselle (THL), joka lopulta päättää tutkimuspaikan. Pääsääntöisesti tutkimus tehdään valtion mielisairaalassa. (MielenterveysL 1116/1990, 1. luku 6., 3. luku 15. §.) Mielentilan tutkiminen kestää enintään kaksi kuukautta, jollei THL myönnä tutkimukselle jatkoaikaa. Mielentilaan liittyvät asiat käsitellään

aina kiireellisinä. (Helenius & Linna 2024, 559.) Asiantuntijan tekemästä mielentilalausunnosta selvitetään, onko syytetty ollut rikosta tehdessään syyntakeeton eli hän ei ole tekohetkellä ymmärtänyt tekonsa tosiasiallista luonnetta, alentuneesti syyntakeinen eli hänen ymmärryksensä on tekohetkellä merkittävästi alentunut, eikä hän ole ymmärtänyt tekonsa seurausta tai syyntakeinen eli täydessä ymmärryksessä (Vuorenää ym. 2021, 665; RL 19.12.1889/39, 3. luku 4. §).

4.1.1 Todistusteema ja sen jakautuminen

Todistelun kohteena olevaa tosiseikastoa eli kysymyskokonaisuutta kutsutaan näyttökysymykseksi, josta on erotettava oikeuskysymys eli jutun oikeudellinen arviointi, joka ei itsessään ole todistelun kohteena (Jokela 2015, 185). Pikemmin todistelun kohteena ovat todistusteemat eli yksittäiset seikat, joilla halutaan osoittaa oikeustositseikkojen totuudenmukaisuus (Vuorenää ym. 2021, 111). Todistusteemat ovat jutun kannalta joko oikeustositseikkojen puolella eli jutun ratkaisemisen kannalta relevanttien tosiseikkojen asemassa tai todistustositseikkojen asemassa, jolloin todistelulla on vain välillistä merkitystä, kun oikeustositseikkojen totuudenmukaisuutta arvioidaan. Todistustositseikkaa voidaan kuitenkin pitää uskottavana, jos sillä on todistusarvoa jotakin todistusteemaa vastaan tai sen puolesta. (Jokela 2015, 185.)

Todistusteemat voidaan jakaa pää- ja vastatodisteluun, joita arvioidaan sen mukaan, kumpi on uskottavampi. Rikosasioissa päätodistelua esittää pääsääntöisesti syyttäjä, jolla on alkuperäinen todistustaakka. Päätodistusteema on syyttäjän väite siitä, että vastaaja on tehnyt rikollisen teon, joka vastaa rikosoikeudessa määriteltyä tunnusmerkistöä. (Vuorenää ym. 2021, 595.) Päätodistusteema voidaan jakaa vielä tarkemmin osateemoihin, joita usein ovat 1) epäilty rikoksen tekijä, 2) teon aika, paikka ja rikoksen kohde, 3) rikoksen toteuttamistapa ja 4) rikoksen syyksiluettavuus eli tuottamus tai tahallisuus. (Virolainen & Martikainen 2010, 263.)

Nimensä mukaan vastatodistelua esittää rikosasian vastaaja, jolla hän pyrkii kumoamaan päänäytön vaikutuksen esimerkiksi kiistämällä pääteeman todenperäisyyden. Siksi vastatodistusteeman pääteemana toimii usein negatio.

(Riekkinen 2019, 445.) Vastatodistelussa vastaaja voi vedota todistusaineiston puutteellisuuteen, yksipuolisuuteen tai väittää, että syyttäjä on tulkinnut todisteet virheellisesti ja samalla antanut todisteille liian suuren näyttöarvon. Kiistämisen tueksi vastaaja voi vedota myös omaan vaihtoehtoiseen tapahtumainkulkuun, jossa hän voi hyödyntää syyttäjän todistusaineistoa sekä omaa näyttöä. (Virolainen & Martikainen 2010, 261, 264.)

Vastaajan ei ole pakko esittää vastanäyttöä asiassa, koska laki sallii myös passiivisen näytön. Passiivisuuden merkitystä rajaavat syyttömyysolettama ja itsekriminointisuoja. (Helenius & Linna 2024, 519.) Itsekriminointisuojuksella tarkoitetaan sitä, että rikosasian vastaajalla ei ole velvoitetta myötävaikuttaa oman syyllisyytensä selvittämiseen ja näin huonontaa asemaansa oikeudenkäynnissä. Siksi rikosasian vastaajalla on oikeus vaieta, jos hänen antamansa tiedot voisivat vaikuttaa positiivisesti hänen syyllisyytensä selvittämiseen. (Lappi-Seppälä ym. 2022, 1352.) Vastaajan vaikeneminen voidaan katsoa vain poikkeuksellisesti hänen vahingokseen. Rikosasian vastaajalla ei myöskään ole totuusvelvollisuutta, mutta valheellisen tiedon antaminen voi koitua hänen omaksi vahingokseen. On kuitenkin huomioitava, että tuomiota ei voida perustaa yksin vastaajan vaitioloon tai kieltäytymiseen todistamasta. (Helenius & Linna 2024, 507.)

4.1.2 Todistusfaktat ja apufaktat

Asiaa käsittelevä tuomari voi jäsenellä todistusteemoja todistusfaktoihin ja niistä erotettaviin apufaktoihin, joista hänen on myös eroteltava se, mitkä faktoista kohdistuvat pää- ja vastatodistusteemaan sekä niiden osateemoihin. Osa faktoista voi kohdistua samaan todistusteemaan ja osa eri teemoihin, mutta samaa apufaktaa voidaan käyttää useassa todistusfaktan tulkinnessa. (Virolainen & Martikainen 2010, 265.) Todistusfaktalla on tietty todistus- tai näyttöarvo, jos todistusteemana oleva väite on jutun ratkaisemisen kannalta välitöntä kuten asiakirjan sisältö tai todistajan lausuma. Jos todistusfakta edellyttää päättelyä, voidaan todistelua pitää välillisenä tai epäsuorana. Vastavassa tilanteessa todistusfaktat voivat muodostaa tosiseikka- tai todistusketjun, joka sisältää useamman yksittäisen todistusosiseikan ja teeman. (Jokela 2015, 187.)

Todistusfaktoja voidaan tehostaa apufaktoilla kuten rikoksen uhrista löydettävillä sormenjäljillä, joka tukee teemassa esitettyjä todisteita. Aputositseikat eivät itse riitä todistamaan todistusteeman todenperäisyyttä. Niillä voidaan ainoastaan vahventaa tai heikentää muiden todisteiden todistusarvoa. (Jokela 2015, 187.) Ne voivat liittyä sekä välittömään että välilliseen todisteluun. Apufaktat eivät aina selkeästi erotu todistusfaktoista, koska laissa niille ei ole määriteltä selkeää rajanvetoa, jonka vuoksi tilanne vaihtelee tulkinnanvaraisesti. (Virolainen & Martikainen 2010, 268.)

4.1.3 Todistelun tarpeettomuus

Kaikkia seikkoja ei tarvitse esittää todistelussa, koska ne voidaan asettaa muutenkin tuomion perustaksi. Vastaavia seikkoja ovat 1) tunnustetut ja 2) notoriset seikat. (Helenius & Linna 2024, 503.) Näiden lisäksi todistelu osoittautuu huomattavasti helpommaksi, jos asianosaiset ovat jostakin asiasta yksimielisiä, jolloin asia muuttuu riidattomaksi. Yksimielisyys on ilmaistava selkeästi, sillä pelkkä vastapuolen vaikeneminen ei tee asiasta riidatonta. (Jokela 2015, 197.)

Tunnustamisella tarkoitetaan asianosaisen antamaa selitystä siitä, että jokin vastapuolen antama väittämä on tosi. Tunnustuksen vapaaehtoisuudesta ja oikeellisuudesta ei kuitenkaan saa jäädä varteenotettavaa epäilyä. (Vuorenpää ym. 2021, 1373.) Kyseinen väittämä on lähtökohtaisesti aina asianosaiselle epäedullinen seikka. Tunnustamisen vastakohtana toimii kiistäminen, ja tunnustuksesta on myös erotettava käsite myöntäminen, jolla tarkoitetaan rikosoikeudenkäynnissä eri periaatetta. (Jokela 2018, 538.) Lähtökohtaisesti tunnustamisella on suuri todistusarvo, mutta se ei riitä yksin todistamaan syytetyn syyllisyyttä. Poikkeuksena ovat kuitenkin lievät rikokset, mikäli asiassa ei muuta ilmene. Tuomioistuimen on harkittava, mikä vaikutus tunnustuksella on ja tukevatko muut asiassa ilmenneet seikat tunnustusta. (Helenius & Linna 2024, 504.)

Notorisilla seikoilla tarkoitetaan yleisesti tunnettuja asioita, jonka vuoksi niitä ei tarvitse todistelussa näyttää toteen (OK 1.1.1734/4, 17. luku 5. §). Sen taustalla toimii periaate, jonka mukaan on tarpeetonta rasittaa prosessia todistelemalla seikkaa, joka on muutoinkin kaikille selvä. Notorisuuden ongelmana voidaan pitää notoristen seikkojen rajoja, sillä ne on määritelty varsin epämääräisesti kuten jonkin ilmiön tai tapahtuman pääpiirteet. Tämän lisäksi yleiseen tietoisuuteen vaikuttavat jokaisen henkilön taustat kuten koulutus- ja sivistystaso, jotka voivat vaihdella yksilöiden välillä runsaasti. (Vuorenpää ym. 2021, 595–596.)

4.2 Näytön arviointi

Todistelussa on kyse näytöstä, kun taas näytöllä tarkoitetaan todistetta ja siihen liittyvää todistusteemaa (HE 46/2014). Näytön arviointi voidaan jakaa 1) todisteiden näyttöarvon punnintaan eli todistusharkintaan ja 2) näytön riittävyysarviointiin sekä todistustaakan jakautumista koskevaan päätöksentekoon (Jokela 2015, 322). Näytön arvioinnin lähtökohtana toimii oikeudellisen ajattelun taito, koska ilman sitä lainsoveltajat eivät kykenisi tekemään ratkaisuja. Oikeudellisen ajattelun muodostavat oikeuslähde-, tulkinta- ja argumentaatio-opit. (Määttä & Paso 2019, 5.) Lisäksi näytön arviointi ja sen riittävyys voidaan lukea osaksi todistustaakasäännöstä, jolloin varsinaiseen todistusharkintaan jää todisteiden näyttöarvon mittaaminen sekä eri vaihtoehtojen todennäköisyysarviointi (Jokela 2015, 322).

4.2.1 Todistusharkinta

Todistusharkinnalla tarkoitetaan tuomarin päätösharkintaa, jossa tuomari käyttää apunaan yleisiä kokemussääntöjä, arvioi oikeudelle esitettyä todistelua ja sen todistusvoimaa. Todistusharkinnassa tuomarin tulee selvittää, mikä asiassa on totta, jonka jälkeen hän arvioi, onko asiassa esitetty näyttö riittävä asianmukaiseen tuomioon. (Jokela 2015, 323.) Todistusharkinnassa keskeistä on todistusfaktoille annettava näyttöarvo. Todistusfaktojen näyttöarvot voidaan määritellä apufaktojen ja kokemussääntöjen mukaan. Todistajien osalta on tarpeen arvioida heidän kertomustensa luotettavuutta. Lopuksi näytöstä on suoritettava kokonaisarviointi, jossa arvioidaan todisteiden yhdensuuntaisuutta

tai erisuuntaisuutta sekä kokonaisuudessaan sitä, onko näyttö riittävä langettavaan tuomioon. (Virolainen & Martikainen 2010, 272.)

Todistusharkinnassa arvioidaan yksittäisten todisteiden näyttöarvon lisäksi kokonaisnäyttöä. Se helpottaa tilannetta, jossa samasta teemasta näyttö on ristiriidassa keskenään, koska asiassa huomioidaan todisteiden yhdensuuntaisuuden vaikutus sekä arvioidaan erisuuntaista todistelua. Lisäksi yhdellä todisteella voi olla tilanteesta riippuen eri suuntiin viittaava todistusarvo, josta tuomarin on tehtävä päätös siitä, miten hän aikoo sovittaa kaiken näytön yhteen, joka jutussa on tullut esille. Siksi tuomioistuimen on punnittava jokaista teemaa tukevaa näyttöä sekä näyttöä siitä, että teemaväite on epätosi. (Vuorenpää ym. 2021, 696.) Tilannetta helpottaakseen oikeuskirjallisuudessa on eroteltu 1) ketjuvaikutus, 2) rinnakkaisvaikutus ja 3) vastavaikutus, joilla pyritään konkretisoimaan tilanteessa esitettävää todistelua (Virolainen & Martikainen 2010, 272, 283).

4.2.2 Ketju-, rinnakkais- ja vastavaikutus

Ketjutodistelussa teemaa tukeva todistusfakta jäsenellään osiin tai lenkkeihin, jotka yhdessä muodostavat teemaan johtavan todistusketjun. Siksi jokaisen osan edellä oleva lenkki toimii todistustositseikkana seuraavalle lenkille sekä todistusteemana edeltävälle lenkille. Silloin jokainen osio ketjusta tulee näytettyä toteen lukuun ottamatta viimeistä osiota, joka on lopullisen harkinnan kohteena oleva oikeustositseikka. (Riekkinen 2019, 442.) Jotta ketju on toimiva, tulee jokaisen lenkin olla tosi. Jos todisteluketju on pitkä, pidetään todistusketjun näyttöarvoa alhaisempana, koska vastaavassa tilanteessa virhelähteiden todennäköisyys kasvaa. Poikkeuksena kuitenkin on se, jos lenkit todistavat seuraavaa lenkkiä täydellä varmuudella, jolloin kokonaistodistusarvoa ei voida pitää heikkona. (Virolainen & Martikainen 2010, 283–284.)

Rinnakkaisvaikutuksessa todisteet ovat toisistaan riippumattomia, jolloin ne todistavat yhdensuuntaisesti samasta teemasta. Kun samansuuntaisten todisteiden määrä lisääntyy, samalla todistusarvo kasvaa nopeasti. (Riekkinen 2019, 443.) Pelkästään kahdella 50 %:n todennäköisyydellä todistavalla faktalla voi-

daan päästä 75 %:n varmuuteen, jos todistusfaktat ovat toisistaan riippumattomia. Jos vastaavassa tilanteessa olisi kolme todistavaa faktaa, voitaisiin niillä päästä 100 %:n todennäköisyyteen. Siksi myös epävarmojen todistajien tai asianosaisten kertomukset voivat tukea toisiaan, jolloin voidaan saavuttaa lähes täysi varmuus. Epävarma tai muutoin alhaiseksi katsottu todistusarvo ei voi kuitenkaan alentaa muiden faktojen todistusarvoa. (Virolainen & Martikainen 2010, 285.)

Vastavaikutuksessa todisteet vaikuttavat eri suuntiin, jossa pyritään yhdistämään pää- ja vastanäytön yhteisvaikutus. Ensinnäkin on suora vastanäyttö, jossa vastanäyttö tai vastaväite kohdistetaan suoraan teemaa vastaan samalla esittäen päänäyttöä heikentäviä apufaktoja. Vastaavassa tilanteessa vastavaikutus voi ilmetä päänäytön epävarmuutena tai mahdollisuutena. (Riekkinen 2019, 445.) Toiseksi on epäsuora vastanäyttö, jossa pyritään keksimään vaihtoehtoinen tapahtumainkulku päänäytön kohteena olevalle tapahtumalle. Silloin teema ja vastakohta voivat olla vähemmän tai enemmän perusteltuja näkemyksiä samasta tapahtumasta. Kolmanneksi vastanäyttöä voidaan hyödyntää siihen, että vastapuoli pyrkii heikentämään todisteen normatiivista merkitystä, joka on keskeinen osa teeman tueksi esitettyä näyttöä. (Jokela 2018, 661.)

Näiden kolmen vaikutuksen lisäksi todistusharkintaa on pyritty konkretisoimaan erilaisten metodien, teorioiden ja mallien avulla, koska niillä on vaikutuksensa tuomion perustelujen kirjoittamiseen ja rakenteeseen (Tiukuvaara s.a., 124). Erilaisia metodeja ovat esimerkiksi teema-, hypoteesi-, todistusarvo- ja induktiivinen metodi. Rikosasioissa näistä yleisimpiä ovat todistusarvometodi ja hypoteesimetodi. Todistusarvometodissa todisteita arvioidaan ensin erikseen, jossa huomioidaan esitetyn todistelun laajuus sekä kattavuus, jonka jälkeen niille pyritään laskemaan yhteinen näyttöarvo teemasta. (Jokela 2015, 322.) Hypoteesimetodissa syytteen teonkuvaukselle vaihtoehtoisia hypoteeseja pyritään analysoimaan, ryhmittelemään ja pilkkomaan syytetyn eduksi. Sillä pyritään havainnollistamaan eri todistustositseikkojen välisiä suhteita sekä sisäisiä todistelumekanismeja. (Tiukuvaara s.a., 125.)

4.2.3 Näytön riittävyysarviointi ja todistustaakan jakautuminen

Näytön riittävyyden arvioiminen perustuu todistustaakkaan ja näyttökynnykseen, jossa tuomioistuimen on verrattava todistusharkinnan lopputulosta eli asianosaisten faktaväitteiden todennäköisyyttä lakiin ja siihen, millaisia kriteerejä se vaatii riittävään näyttöön. (Virolainen & Martikainen 2010, 273.) Näytön riittävyyden arvioinnissa käytetään näyttökysymyksiä, jotka on ratkaistava vapaan todistusteorian ja vapaan todistusharkinnan mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että todisteita arvioitaessa tuomioistuin ei ole sidottu lakiin, vaan se on oikeutettu vapaasti arvioimaan asiassa esitettyjen todisteiden näyttöarvoa. Todisteiden harkinta tulee kuitenkin perustua huolellisuuteen, perusteellisuuteen ja tasapuolisuuteen. (Vuorenpää ym. 2021, 599.)

4.2.4 Todistustaakka ja näyttökynnys

Syyttäjän ja asianomistajan on näytettävä ne seikat todeksi, joihin heidän rangaistusvaatimuksensa perustuvat. Heillä on todistustaakka kaikista seikoista, jotka voidaan syyksilukea kuten tahallisuus ja tuottamus. Todistustaakan katsotaan koskevan myös rangaistavuuden poistavia perusteita kuten syyteoiden vanhentumista, vaikka syytetyn olisi itse helpompi esittää niistä selvitys. (Jokela 2015, 359–360.) Syyttäjän todistustaakka on yksi olennaisista oikeusvaltion periaatteista (Helenius & Linna 2024, 516).

Tuomitsemiskynnys eli näyttökynnys on määritelty laissa hyvin niukasti, minkä vuoksi se perustuu hyvin pitkälti ajatusprosessiin näytön arvioinnista. Näyttökynnyksellä tarkoitetaan näytöllistä todennäköisyyttä, joka tulee saavuttaa, jotta todistusteema voidaan katsoa toteennäytetyksi ja se voidaan laittaa tuomion perusteeksi. Näyttökynnyksen on pysyttävä muuttumattomana, eli näytöltä on edellytettävä samaa tasoa kaikissa jutuissa. (Könönen s.a., 87, 89.) Rikosasioissa näyttökynnystä pidetään korkealla, jotta vastaajan syyllisyydestä ei jää varteenotettavaa epäilyä (OK 1.1.1734/4, 17. luku 3. §). Näyttökynnys katsotaan ylittyneen silloin, kun syyllisyydestä saavutetaan haluttu todennäköisyys (Könönen s.a., 87).

Jos näyttökynnys ei ylity, asia ratkaistaan todistustaakkanormien perusteella. Siinä kumpikin osapuoli joutuu kantamaan riskin riittävän näytön puuttumisesta sekä siitä, miten korkeaa todennäköisyyttä näytöltä vaaditaan, jotta se on riittävää. Vaikka näyttökynnys ei ylity, se ei tarkoita sitä, että tuomio jäisi tekemättä. Tuomioistuimella on ratkaisupakko, joka tarkoittaa sitä, että tuomio on annettava, ylittyi näyttökynnys tai ei. (Virolainen & Martikainen 2010, 288, 351.)

Rikosprosessissa näyttökynnyksen jäykkyydestä ja joustavuudesta on esitetty erilaisia käsityksiä, jotka viittaavat siihen, miten korkea tai matala kynnys todistusaineistolle tarvitaan. Jotkut kannattavat tiukempaa näyttökynnystä eli täyttä näyttöä, jossa on oltava vahvat ja luotettavat todisteet ennen tuomion langettamista. Sillä pyritään varmistamaan syyllisyyden todennäköisyys ja vakuuttamaan läsnäolijat. (Virolainen & Martikainen 2010, 291.) Toiset puolestaan kannattavat joustavampaa näkemystä eli riittävää näyttöä, jossa heikompikin todistusaineisto voi riittää langettavaan tuomioon. On kuitenkin huomiotava, että vastaaja voidaan tuomita vain, jos syyllisyydestä saadaan varmuus, syyllisyys on ilmeinen, näytetty toteen tai tuomari on vakuuttunut syytetyn syyllisyydestä. (Könönen s.a., 90–91.)

Tässä tutkimuksessa henkirikoksista tuomittuja henkilöitä ei ole tuomittu täyden näytön perusteella, koska rikoksen kohteena olevat uhrit ja heidän ruumiinsa ovat jääneet kadoksiin. Korkein oikeus totesi eräässä henkirikosjutussa vuonna 1985, että tuomitseminen ei edellytä täyttä näyttöä, vaikka kyseessä olisikin murha. Korkeimman oikeuden perusteluista selvisi, että tapaus on ollut hyvin ristiriitainen eikä kaikkia seikkoja ole saatu toteennäytetyksi, minkä vuoksi täyttä varmuutta syytetyn syyllisyydestä ei ole ollut. Siitä huolimatta korkein oikeus on esitetyn selvityksen perusteella päättänyt syytetyn tuomitsemisesta, koska hänen syykseen luetut rikokset on näytetty toteen riittävällä kynnyksellä. (Wikiaineisto 2015.) Lähtökohtaisesti henkirikosjutuissa vaaditaan kuitenkin vahvempaa näyttöä eikä pelkkä läsnäolo rikosentekopaikalla tee kenestäkään oikeuden edessä tappajaa (Wahe 2022, 192).

4.3 Näytön perusteleminen

Joistakin tuomioista yksityiskohtainen perustelu voi puuttua kokonaan, josta usein valitetaan ylempään oikeusasteeseen. Syynä tähän voi olla niin sanotun perustelupuhdin loppuminen tai vaihtoehtoisesti tuomioistuin on katsonut, että näyttökysymys on ollut niin selvä, että sitä ei ole tarvinnut tarkemmin perustella. (Virolainen & Martikainen 2010, 325.) Näyttö on kuitenkin perusteltava, vaikka siihen ei ole olemassa yhtä mallia tai ohjetta, jonka mukaan olisi toimitava. Perusteleminen tulisi suhteuttaa asian laatuun, riitaisuuteen ja näytön epäselvyyteen, joka tulisi nimenomaisesti keskittää ongelmallisiin tilanteisiin. (Räty s.a., 464.) Siksi näytön perustelemisselvollisuus koskee sekä yksittäisiä todisteita että kokonaisnäytön todistusharkintaa ja näytön riittävyttä sekä todistustaakan jakoa. (Virolainen & Martikainen 2010, 315–316, 318.)

Kuten aiemmin mainittiin, tuomion perusteluissa on selostettava, millä perusteella riitainen seikka on tullut toteennäytetyksi tai jäänyt näyttämättä. Näytön perustelemissä samaa selostusta tehdään todistuskeinojen ja niissä ilmenevien todistusfaktojen avulla, joiden perusteella katsotaan toinen todistusfakta tai oikeustositseikka toteennäytetyksi. (Räty s.a., 459–460.) Silloin osapuolet saavat tiedon siitä, kumman esittämä näyttö on ollut riittävämpää, ja samalla se on vakuuttanut tuomioistuimen. On kuitenkin huomioitava, että näytön perusteleamiseen ei aina riitä käytettyjen todisteiden, todistusfaktojen tai todistustaakkanormien viittaaminen vaan vapaan todistusharkinnan myötä monissa tapauksissa kaivataan yksityiskohtaisempaa perustelua ja avoimen päättelyn julkituomista. (Virolainen & Martikainen 2010, 310–312.)

Tuomion rakenteen selventämiseksi varsinainen syyksilukeminen ja tuomion perustelut on hyvä jakaa omien alaotsikoiden alle. Perusteluissa voidaan ensin erotella jutun riidattomat seikat, jonka jälkeen esiin on nostettava riidanalaiset tosiseikat ja sitä koskeva näyttö sekä sen arviointi. (Jokela 2022, 575.) Jälkimmäisessä kokonaisuudessaan on taas hyvä eritellä tarkemmin 1) näytön selostaminen, 2) näytön arviointi ja 3) johtopäätökset (Virolainen & Martikainen 2010, 311).

4.3.1 Näytön selostaminen, näytön arviointi ja johtopäätökset

Näytön selostamisessa on tarkoitus kontrolloida näytön arviointia ja referoida todistusfaktoja, jotka ilmenevät eri todistuskeinojen sisällöistä. Näin voidaan luotettavasti ilmaista todisteiden arvioinnin lähtökohdat ja se, mikä on tärkeää sekä tuomioistuimen itsekontrollin ja asianosaiskontrollin kannalta. (Tiukuvaara s.a., 122, 126.) Jos kyseessä on laaja tapaus tai jutussa on useita eri todistusteemoja, on näyttöä syytä selostaa todistusteemoittain. Samalla tilanteessa on huomioitava se, miten yksityiskohtaisesti todisteet on tarpeellisia selostaa, koska se palvelee näytön arviointia ja johtopäätösten tekoa. (Jokela 2022, 575–576.) Näytön selostamisessa on huomioitava yleinen avoimuus ja rehellisyyden vaatimus, jonka vuoksi siinä ei voida selostaa ainoastaan valittua lopputulosta ja sitä tukevia todisteita, vaan selostuksessa on myös mainittava sitä vastaan puhuvat seikat ja siihen liittyvät todisteet (Virolainen & Martikainen 2010, 315).

Näytön riittäisyys ja sitä koskeva todistusteema määrää, miltä osin ja kuinka laajasti näyttö on perusteluissa selostettava (Parkkari s.a., 320). Näytön selostaminen ei aina ole tarpeen, vaikka näyttökysymys olisi riittävä. Vastaavassa tilanteessa tuomioistuin voi päätyä näytön arvioinnissa yksiselitteisesti johtopäätökseen, jossa kiistetyn seikan olemassaolosta ei ole epäselvyyttä ja jossa se perustuu suoranaiseen todisteluun. (Ervo 2005, 416.) Näin selvässä tilanteessa näytön sisällön selostamista ei ole tarpeen tehdä vaan riittää, että näytön arvioinnissa viitataan siihen todisteeseen, jonka perusteella oikeustosi-seikka on katsottu toteennäytetyksi. Vaihtoehtoisesti näytön selostaminen on tehtävä tarkemmin, jos näyttö on riittävä ja todisteista ei voida tehdä välittömiä päätelmiä asian puolesta tai sitä vastaan. (Virolainen & Martikainen 2010, 312.)

Näytön perustelemisessa tärkein vaihe on näytön arviointi, jolle lähtökohdan muodostaa näytön selostaminen ja joka on tehtävä ennen johtopäätöksiä. Siksi näytön arviointia ei tulisi kohdentaa näytön selostukseen, vaan siinä tulisi kiinnittää huomiota todisteiden punnintaan ja arviointiin. (Jokela 2022, 576.) Näytön arviointiin vaikuttaa näytön selostamisen kannalta sama periaate eli

selvissä tapauksissa arviointi voidaan jättää lyhyemmäksi, kun taas muissa tapauksissa arviointi on oltava yksityiskohtaisempi. (Virolainen & Martikainen 2010, 316.)

Näytön arvioinnissa tulisi ilmetä näytön jäsentämisen yhteydessä selostettu kannanotto sekä tehdyt päätelmät. Pää- ja vastanäyttöä on arvioitava erikseen sekä todisteiden yhteis- ja vastavaikutus on perusteltava sekä vastaajan mahdollinen vaihtoehtoinen tapahtumainkulku on tuotava esiin. (Virolainen & Martikainen 2010, 318.) Näytön perusteluissa on oleellista kertoa, mitä kokemussääntöjä näytön arvioinnissa on käytetty sekä niiden luotettavuusarviointi, koska kokemussäännöt määräävät todisteiden näyttöarvon. Mahdollisuuksien mukaan arvioinnissa tulisi ilmetä myös se, mihin metodiin todisteiden arviointi perustuu eli onko kyseessä esimerkiksi teema- tai hypoteesimetodi. (Tiukuvaara s.a., 122, 125–126.)

Näytön arvioinnissa on eriteltävä todistusteemat sekä niihin kohdistuvat teemaa tukevat ja teemaa vastaan edesauttavat todistusfaktat. Jos jutussa on paljon riitaisia yksityiskohtia ja todistelua vaativia teemoja, on näyttökysymys perusteltava tarkemmin arvioinnin yhteydessä. Vaihtoehtoisesti jos asiassa on esitetty ristiriitaista näyttöä samasta teemasta puolin ja toisin, on arvioinnissa perusteltava, miten todisteita on punnittu sekä miten erisuuntaisuutta sekä niiden uskottavuutta ja luotettavuutta on verrattu keskenään. (Tiukuvaara s.a., 128.) Lisäksi näytön arvioinnissa on eriteltävä teeman ja todistusfaktojen välinen suhde, joka perustuu kokemussääntöihin. Arvioinnissa on myös eriteltävä todistusfaktojen ja apufaktojen välinen ero niiden merkityksen vuoksi. (Virolainen & Martikainen 2010, 317.)

Näytön perustelemisen viimeisessä vaiheessa eli johtopäätösosassa on tarkoitus tehdä todistusteemoittain yhteenveto näytön arvioinnista. Siksi ei riitä, että johtopäätöksissä luetellaan vain todistusfaktoja, todistusteorioita ja apufaktoja vaan johtopäätöksessä on kerrottava, miten aineiston perusteella on päädytty todistusteeman toteennäyttämiseen tai siihen, että se on jäänyt toteen näyttämättä. (Jokela 2022, 577.) Johtopäätös-osiossa on tarkoitus tulkita,

punnita ja pohtia eri kokemussääntöjä, koska ilman sitä saattaa syntyä vaikutelma, että johtopäätös perustuu lähinnä tuomarin arvaukseen tai intuitioon (Virolainen & Martikainen 2010, 318–319, 324). Toisinaan tuomarin käyttämää intuitiota voidaan pitää hyväksyttävämpänä ja varmempana, mitä enemmän tuomarilla on kokemusta, arvostelukykyä ja yleistä ihmistuntemusta (Ervo 2005, 391).

Johtopäätöksessä olisi hyvä avata tarkemmin mahdollisten ristiriitaisten todisteiden merkitsevyyttä. Eli johtopäätöksessä ei ole tarkoitus enää arvioida ristiriitaisten todisteiden luotettavuutta vaan sitä, voidaanko niitä pitää merkittävänä ja miltä osin. Jos jotakin todistetta pidetään merkityksettömänä, on siitäkin hyvä mainita. (Tiukuvaara s.a., 120.) Johtopäätöksessä on erityisesti huomioitava niitä todisteita ja seikkoja, joita asianosaiset ovat ilmoittaneet loppupuheenvuorossaan pitävänsä tärkeinä (Virolainen & Martikainen 2010, 319).

Johtopäätöksessä on hyvä ottaa huomioon syyttömyysolettama ja sen perustelujen sisällölle asetetut vaatimukset, koska sen mukaan syytteen hylkäävässä tuomiossa perustelut eivät saa sisältää vihjailua tai muita ilmaisuja syytetytyn syyllisyydestä. Siksi syyttömyysolettama asettaa tiettyjä rajoituksia perustelujen avoimuudelle ja tuomioistuimen on erityisesti kiinnitettävä huomiota sanavalintoihin johtopäätöksessään. Syyttömyysolettama ei kuitenkaan estä sitä, että perusteluissa ei tuotaisi esille ilmitullutta syyllisyyttä tukevaa näyttöä. (Virolainen & Martikainen 2010, 320–321.) Johtopäätöksessä on kuitenkin vältettävä seikkoja, jotka eivät ole tarpeellisia näytön perustelemiseksi kuten kannotto tekoon tai tapahtumiin, jotka eivät liity teonkuvaukseen. Lisäksi syyteoikeuden vanhentuessa perusteluissa ei tule pohtia sitä, olisiko syytetty syyllistynyt rikokseen. (Tiukuvaara s.a., 120, 128.)

4.3.2 Kokonaisvaltaisen näytön perustelevinen

Kokonaisvaltaisessa todistusharkinnassa erikseen arvioituja todisteita ja niiden näyttöarvoa pidetään heikkona, mutta kokonaisuutta tarkastellessa todistusaineisto voidaan katsoa todistusteeman puolesta tai sitä vastaan (Jokela

2022, 576). Kokonaisvaltaista todistelua on verrattu palapeliin, jossa yhden todisteen merkitys selkiytyy vasta muiden todisteiden kanssa muodostettavan kokonaiskuvan myötä (Virolainen & Martikainen 2010, 347). Näytön kokonaisarviota käytetään, kun välitöntä tai luotettavaa näyttöä ei ole. Syyte voidaan katsoa toteennäytetyksi, kun useampi yksittäinen fakta ohjaa näytön kokonaisarviointia samaan suuntaan. Vaarana on kuitenkin se, että yksittäistä faktaa voidaan tulkita haluttuun suuntaan, jotta se sopii kokonaiskuvaan. (Konönen s.a., 95.)

Näytön kokonaisarvioinnilla ei kuitenkaan voida paikata yksittäisten todisteiden näyttöarvoa eikä syytettä vastaan puhuvan vastanäytön merkitystä. Kokonaisvaltaisen näytön arviointi ei voi myöskään johtaa näyttökynnyksen alenemiseen. Vähäisessä ja yhdensuuntaisessa näytössä on taas riski, että näyttöarvo arvioidaan kokonaisarvioinnissa liian korkeaksi. Siksi kokonaisarviointia varten tulisi edeltää esitetyn näytön yksityiskohtainen analyysi. (Virolainen & Martikainen 2010, 349.)

5 RIKOSNIMIKKEET RIKOSLAIN 21. LUVUSTA

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen (PL 11.6.1999/731, 2. luku 7. §). Keskeisesti henkeä, terveyttä ja ruumiillista koskemattomuutta suojaa rikoslain 21. luku (RL 19.12.1889/39, 21. luku). Tässä tutkimuksessa käsitellään tapauksia, joissa rikoksentekijät ovat tuomittu henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. Tuomioissa käsitellään 1) tappoa, 2) murhaa, 3) törkeää pahoinpitelyä ja 4) törkeää kuolemantuottamusta. Näiden rikosnimikkeiden lisäksi rikoksentekijät on tuomittu muistakin rikosnimikkeistä kuten hautarauhanrikkomisesta, laittomasta uhkauksesta, ampuma-aserikoksesta ja törkeästä varkaudesta. Tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus perehtyä jokaiseen rikosnimikkeeseen vaan ainoastaan tuomioita yhdistäviin rikosnimikkeisiin, jotka löytyvät rikoslain 21. luvun alta.

1. Tappo

Teko katsotaan tapoksi, kun henkilö tappaa toisen henkilön. Silloin rikoksenteijä tuomitaan taposta vankeuteen määräajaksi tai vähintään kahdeksaksi vuodeksi. Lisäksi tapon yritys on rangaistava teko. (RL 19.12.1889/39, 21. luku 1. §.)

2. Murha

Teko katetaan murhaksi, kun rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä, se tehdään vakaasti harkiten, vakavaa yleistä vaaraa aiheuttaen tai erityisen raa'alla ja julmalla tavalla. Lisäksi teko katsotaan murhaksi, jos henkilö tappaa virkamiehen, joka on samalla virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta virkatoimen vuoksi. Silloin rikosenteijä tuomitaan murhasta vankeuteen elinkautiseksi. Lisäksi murhan yritys on rangaistava teko. (RL 19.12.1889/39, 21. luku 2. §.)

3. Törkeä pahoinpitely

Teko katsotaan törkeäksi pahoinpitelyksi, kun rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä ja kun se aiheuttaa toiselle vaikean ruumiinvamman, vakavan sairauden tai hengenvaarallisen tilan. Teko katsotaan myös törkeäksi, jos rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla tai siinä käytetään hengenvaarallista välinettä kuten ampuma- tai teräasetta. Silloin rikosenteijä tuomitaan törkeästä pahoinpitelystä vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Lisäksi törkeän pahoinpitelyn yritys on rangaistava teko. (RL 19.12.1889/39, 21. luku 6. §.)

4. Törkeä kuolemantuottamus

Teko katsotaan törkeäksi kuoleman tuottamukseksi, kun kuolemantuottamus aiheutetaan törkeällä huolimattomuudella ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Silloin rikosenteijä tuomitaan törkeästä kuolemantuottamuksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. (RL 19.12.1889/39, 21. luku 9. §.)

Rikosnimikkeistä tappoa ja murhaa voidaan pitää tahallisina henkirikoksina, törkeää pahoinpitelyä tahallisena pahoinpitelyrikoksena ja törkeää kuolemantuottamusta tuottamuksellisina henkeen tai terveyteen kohdistuvana rikoksena (Lappi-Seppälä ym. 2022, 572). Nämä kaikki rikosnimikkeet sisältävät samantapaisen tunnusmerkistön, jonka mukaan toisen ihmisen kuolema on aiheutettu tahallisen tai tuottamuksellisen väkivallan seurauksena. Kuolemaan johdaneita rikoksia voidaan seurata erilaisilla tilastoilla kuten poliisin ja oikeuslaitoksen tilastoilla, kuolemansyytilastoilla ja henkirikosseurannalla. (Lehti ym. 2016, 13.)

Tappo ja murha voidaan katsoa usein toistuviksi rikoksiksi, jossa rangaistuskäytännön yhtenäisyyttä voidaan verrata tilastollisiin selvityksiin. Niissä kiinnitetään erityisesti huomiota siihen, onko teko tehty täydessä ymmärryksessä. Törkeässä pahoinpitelyssä rangaistusasteikko on säädetty laajaksi, jossa huomioidaan rikoksen vahingollisuus, vaarallisuus ja tekijän syyllisyys. Kuolemantuottamuksessa sekä törkeässä kuolemantuottamuksessa on kiinnitettävä huomiota menettelyn vaarallisuuteen, seurauksen todennäköisyyteen ja tekijän tietoisuuteen seikoista, jossa rangaistuksen määrääminen on aina tapauskohtainen. (Myllys 2023.)

5.1 Henki- ja pahoinpitelyrikokset

Henki- ja pahoinpitelyrikoksia voidaan pitää osana rikoslain alkuperäistä ydinsisältöä, koska suuri osa rikosoikeuden peruskäsitteistöä on muodostunut niitä silmällä pitäen. Tahallisuuden ja tuottamuksen lisäksi ne ovat muodostaneet myös rikosoikeudellisen syyntakeisuuden sekä hätävarjelu- ja pakkotilaoikeuden. Lisäksi henki- ja pahoinpitelyrikokset ovat muovanneet rikosoikeudellisen vastuuopin perusteita kuten siirtymisessä seurausvastuusta syyllisyys- ja vaarantamishakuiseen ajatteluun. (Lappi-Seppälä ym. 2022, 569.)

Vuonna 1969 henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia koskevat säännökset kokivat perinpohjaisen uudistuksen hallituksen esityksessä eduskunnalle. Uudistuksen seurauksena henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista säädettiin rikoslain 21. luku, jotka puhtaasti rakennettiin tahallisuuden varaan. (HE

68/1966.) Samalla uudistus muovasi syyllisyyttä ja tilannetta, jossa syyllisyyden ulottumattomiin jääneet seuraukset menettivät merkityksensä. Lisäksi väkivaltarikosten törkeys säädettiin arvosteltavaksi, ja sen lähtökohdaksi asetettiin tekohetkellä tunnustetut seikat kuten teon tarkoitus, tekotapa ja -välineet, joilla pyrittiin osoittamaan teon vaarallisuus toisten ihmisten hengen ja terveyden kannalta. (Lappi-Seppälä ym. 2022, 570–571.)

Henkeen ja terveyteen kohdistuneissa rikoksissa rangaistusarvot eivät ole alentuneet vuosien varrella, vaan tietyissä tilanteissa kehitys on ollut päinvastainen, eli rangaistusarvot ovat kohonneet sekä samalla tunnusmerkistöjen soveltamiskynnystä on alennettu (Aaltonen & Danielsson 2016, 10–11). Tiukentunut lainsäädäntö perustuu vaarallisuus- ja riskiarviointien lisääntymiseen. Kun ihmisten fyysinen ympäristö on kehittynyt, elintaso on kasvanut, fyysinen turvallisuus on kohentunut ja hyvinvointi on lisääntynyt, voidaan fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuvat rikokset kokea entistä vakavampina. Näistä rikoksista törkeimpänä voidaan pitää murhaa, jonka vuoksi siitä langetetaan rikoslain ankarimmat rangaistukset. (Lappi-Seppälä ym. 2022, 571–572.)

5.2 Henki- ja pahoinpitelyrikosten määrä

Kuolemaan johtaneet väkivallat ovat vähentyneet runsaasti ja niiden on katsottu puolittuvan 2000-lukuun verrattuna, johon ei ole esitetty yksinkertaista perustetta (Lappi-Seppälä ym. 2022, 574). Viranomaisten tietoon on tullut vuoden 2022 aikana reilu 40 000 rikosta, jotka ovat kohdistuneet henkeen tai terveyteen. Näistä tappoja on ollut 52, murhia 26, törkeitä pahoinpitelyjä 1726 ja kuolemantuottamuksia sekä törkeitä kuolemantuottamuksia 108 kuten kuvasta 1 voidaan huomata.

	Viranomaisten tietoon tulleet rikokset (Ikm.)
2022	
12 Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	40 348
12011 Tappo 21:1§1,34a:1§1/8	52
12012 Murha 21:2§1,34a:1§2	26
12042 Törkeä pahoinpitely 21:6,34a:1§1/6	1 726
1206 Kuolemantuottamus, törkeä kuolemantuottamus 21:8-9	108

Kuva 1. Taulukko vuoden 2022 viranomaisten tietoon tulleista rikoksista (Tilastokeskus 2022)

Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2022 pahoinpitelyrikoksia on ollut yhteensä reilu 38 000, joka on kokonaisuudessaan 95 % kaikista henkeen ja terveyteen kohdistuneista rikoksista (Tilastokeskus s.a., Viranomaisten tietoon...). Sen perusteella voidaan todeta, että tappo, murha, törkeä pahoinpitely sekä kuolemantuottamus ja törkeä kuolemantuottamus ovat todella vähäisessä asemassa suhteutettuna kaikkiin henkeen ja terveyteen kohdistuneisiin rikoksiin. On kuitenkin selvää, että kaikkia henkirikostapauksia ei voida selvittää täydellä tarkkuudella, johon vaikuttaa esimerkiksi kirjaamisvirheet, piiloriikollisuus ja epäselvät kuolemantapaukset (Lehti ym. 2016, 11).

Suomessa tapahtuneiden henkirikosten määrää voidaan pitää korkeana suhteutettuna muihin Pohjoismaihin, joka on kuitenkin kehityksen myötä katsottu hieman tasoittuneen. Siitä huolimatta Suomen henkirikostasoa voidaan pitää jatkossakin läntisen Euroopan mittakaavassa korkeana. Lisäksi henkirikosprofiilimme eroaa huomattavasti pohjoismaisesta sekä läntisen Euroopan vastavasta profiilista. (Lappi-Seppälä ym. 2022, 574.) On kuitenkin huomioitava, että kansainvälisessä vertailussa Suomi on pärjännyt hyvin, kun kyseessä on selvittämättömien henkirikosten määrä. Suomessa kyseinen luku on suhteellisen vähäinen, koska vastaavien rikosten tutkinta jatkuu, sillä henkirikokset eivät koskaan vanhene. (Virolainen & Pölönen 2003, 212.) Tämän seurauksena vuosittain tulee ilmi yksittäisiä tapauksia, jossa henkirikos on tehty jo vuosia aikaisemmin (Helsingin yliopisto 2016, 15).

6 HENKILÖIDEN KATOAMINEN SUOMESSA

Viimeisten vuosien aikana katoamisilmoitusten tekeminen on kasvanut runsaasti ja erityisesti kesät ovat poliiseille kiireistä aikaa, jolloin pääsääntöisesti etsinnän kohteena ovat retkeilijät, marjastajat, lomailijat ja juhlijat (Mäntysalo 2021). Poliisit saavat päivittäin keskimäärin 50 katoamisilmoitusta kadonneista, karanneista tai eksyneistä henkilöistä, mikä tarkoittaa vuositasolla noin 15 000–20 000 katoamisilmoitusta (Jäntti & Kirsi 2023). Poliisin mukaan kadonneista yli 90 prosenttia löytyy hengissä tuntien, päivien tai viikon sisällä (Valtavaara 2022).

Poliisin tietojen mukaan Suomessa on 343 avoimeksi jäänyttä katoamista-pausta vuosien 1990–2022 välillä. Keskimääräisesti se tarkoittaa vuodessa noin 11 ihmistä, joista osasta ei ole kerrottu julkisuuteen mitään, kun taas osa on ollut lehdissä vuosikymmenten ajan. Reilusta kolmestasadasta avoimesta tapauksesta noin 20 %:n katsotaan kadonneen ulkomaille. Sekä kotimaassa että ulkomailla kadonneiden henkilöiden enemmistöä edustavat 20–50-vuotiaat miehet, vaikka naisten katoamisista uutisoidaankin enemmän. Viimeisten vuosien aikana miehiä on kadonnut lähes kolme kertaa naisia enemmän. Kokonaisuudessaan rikosepäilyjä katsotaan olevan noin 10 % kaikista avoimista tapauksista. (Jäntti & Kirsi 2023.) Osa kadonneista jää pitkäksi aikaa kadoksiin, kun taas osa jää ikuisiksi ajoiksi (Wahe 2022, 195).

On huomioitava, että täysi-ikäisellä ihmisellä on oikeus kadota omasta vapaasta tahdosta, jolloin poliisi ei voi informoida kadonneen läheisille tämän olinpaikkaa. Vastaavassa tilanteessa poliisi voi ainoastaan ilmoittaa läheisille, että kadonnut on löytynyt ja että hän on elossa. (Turun Sanomat 2013.) Vapaaehtoista katoamista ei voida pitää rikoksena, mutta siitä huolimatta poliisilla on kadonneen henkilön etsintävelvollisuus (Jäntti & Kirsi 2023). Poliisi voi myös viivästyttää kadonneen etsintää, jos sillä on selkeät viitteet siihen, että kadonnut henkilö on lähtenyt omasta tahdosta ja hänellä on kaikki hyvin. Poliisin mukaan omasta tahdosta katoaminen on hyvin haastavaa Suomessa, koska usein toisella paikkakunnalle pakeneva henkilö lopulta löydetään. Sen sijaan ulkomaille kadonnut henkilö on huomattavasti haastavampi tavoittaa etenkin, jos hänellä on lähdön hetkellä voimassa oleva passi. (MTV Uutiset 2020.)

6.1 Poliisin toiminta katoamistilanteissa

Poliisilain mukaan poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi, jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi. Poliisilla on etsintävelvollisuus, jos katoaminen on tuotu ilmi ilmoituksella tai se on muusta erityisestä syystä tarpeen, jolloin poliisin on suoritettava poliisitutkinta. (PoiL 22.7.2011/872, 1. luku 1. §, 6. luku 1. §.) Poliisi vastaa kadonneen etsinnästä sisämaassa ja sisävesialueilla, kun

taas merellä etsinnästä vastaa Rajavartiolaitos. Ilmailussa puolestaan etsinnästä ja pelastuspalvelusta vastaa yhteistoiminnassa sisäministeriön ja muiden viranomaisten kanssa ANS Finland Oy. (Poliisihallitus 2019, 7.)

Kun poliisi saa ilmoituksen kadonneesta henkilöstä, on sen tehtävä saatujen tietojen perusteella kiireellisyysarviointi. Jos poliisi arvioi, että kadonnut on kyvytön huolehtimaan itsestään tai kadonneen ihmisen henki tai terveys voi olla vaarassa, on poliisin aina aloitettava hätäetsintä. (Poliisihallitus 2019, 6.) Hätäetsintää varten poliisin on käytettävä mahdollisimman paljon resursseja kuten useita yksiköitä, Rajavartiolaitosta, Puolustusvoimien virka-apua ja vapaaehtoisia auttajia. Haastavissa tilanteissa poliisi voi käyttää apunaan myös droneja, helikoptereita ja koiria. Usein hätäetsinnät kestävät muutamasta tunnista muutamaan vuorokauteen. (Tuomi 2019.) Poliisi voi lopettaa hätäetsinnän, jos etsittävä löytyy tai etsintä ei osoita tulosta, jolloin poliisi katsoo olosuhteiden ja saatujen tietojen viittaavan siihen, että kadonnutta ei voida löytää enää elossa. Etsinnät kuitenkin jatkuvat tutkinnallisena tehtävänä rikospoliisin vastuussa hätäetsinnän jälkeen. (Sivula 2022.)

Mikäli poliisi arvioi, että kyseessä ei ole hätäetsintä, mutta kateissa olevaa henkilöä ei löydetä välittömistä etsintätoimista huolimatta tai tehtävä vaatii laajempaa etsintäjoukkoa, on kadonneesta henkilöstä tehtävä virallinen katoamisilmoitus poliisilaitokselle ja tutkinnallinen etsintä on aloitettava (Poliisi 2024). Ilmoituksen yhteyteen poliisi laatii kadonneesta henkilöstä etsintäkuulutuksen, joka pidetään voimassa niin pitkään, kunnes henkilö tai tarkemmin määriteltynä henkilön kallo on löytynyt (Jäntti & Kirsi 2023). Samalla kadonneesta henkilöstä kootaan tunnistustiedot omaan rekisteriin. Vastaavaa poliisitutkintaa varten kadonneesta henkilöstä on annettava tarkentavat tiedot kuten henkilötiedot, tuntomerkit ja mahdollisimman tuore valokuva, jotka kirjataan poliisin järjestelmään. Näiden lisäksi kadonneesta henkilöstä pyritään taltioimaan tarvittavat tekniset näytteet ja tiedot kuten DNA-näyte, sormenjäljet ja hammastiedot, joita voidaan tarvita myöhemmässä tutkinnassa tai henkilön tunnistamisen yhteydessä. (Poliisihallitus 2019, 8–10.)

Poliisi voi määrätä jokaisen auttamiskykyisen aikuisen avustamaan kadonneen etsinnässä, jos kadonnut on hengenvaarassa (Poil 872/2011, 9. luku 3. §). Lisäksi etsinnöissä poliisi voi olla yhteydessä Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun eli Vapepaan (Mäntysalo 2022). Kadonneen henkilön etsinnöissä on huomioitava myös yksi tosiseikka eli se, että poliisilla ei ole riittäviä resursseja etsiä aktiivisesti jokaista kadonnutta henkilöä. Siksi tietyssä vaiheessa poliisin on vain lopetettava aktiivinen etsintä. Etsintä lopetetaan, kun poliisi toteaa, että kaikki tarvittava asiassa on tehty. (Wahe 2022, 203.) Etsinnän lopettaminen on kuitenkin aina tapauskohtaista, ja siihen vaikuttavat monet eri seikat. Etsinnän kohteena olevat henkilöt ja heidän taustansa vaihtelevat runsaasti, jonka vuoksi ei voida tarkkaan sanoa, milloin aktiivinen etsintä on lopetettava. (Poliisihallitus 2019, 7.)

6.2 Kun katoamisessa epäillään henkirikosta

Mitä kauemmin henkilö on kateissa, sitä todennäköisemmin hän on menehtynyt (Jäntti & Kirsi 2023). Joissakin tilanteissa poliisi voi epäillä, että kadonnut henkilö on ajautunut henkirikoksen uhriksi. Epäily voi kasvaa esimerkiksi tilanteessa, jossa poliisi saa tiedon, että kadonnut henkilö on ongelmassa tai velloissa ja samalla hetkellä hän katoaa ilman syytä. (Wahe 2024.) Poliisin mukaan kadonneen henkilön tutkinta voidaan siirtää hyvin matalalla kynnyksellä rikostutkinnaksi (Wahe 2022, 197).

Kokonaisuudessaan kaikista Suomessa kadonneista henkilöistä vain pieni osa ajautuu henkirikoksen uhriksi, jolloin rikoksen tekijä onnistuu hävittämään ihmisen ruumiin niin, ettei sitä löydetä. Vastaavaa tilannetta kutsutaan pimeäksi tapaukseksi, koska henkirikosepäily on jäänyt selvittämättä. (Jäntti & Kirsi 2023.) Silloin poliisilla on usein vahva oletus, että henkilö on surmattu, vaikka todisteet puuttuvat. Vainajan etsinnässä poliisi käyttää samoja etsintämenetelmiä, vaikka se tietäisikin, että kadonnutta henkilöä ei voida löytää elossa. (Wahe 2022, 196–197.) Poliisi voi kuitenkin taktisesti toimia eri tavalla ja käyttää resursseja enemmän, jotta kadonnut vainaja löydetään (Wahe 2024).

Haastattelin aiheesta väkivaltarikostutkinnan rikosylikonstaapeli Jussi Wa-
hetta, jolla on pitkä kokemus kadonneiden henkilöiden tutkinnasta. Wahe on
tutkinut myös aihetta käsitteleviä tapauksia. Waheen mukaan useat eri merkit
viittaavat siihen, että katoamisessa voidaan epäillä henkirikosta. Ensinnäkin
siihen vaikuttaa kadonneen henkilön taustat kuten se, millainen kadonnut on
ollut sekä onko hänellä entisyyttä rikollisuudesta. Toiseksi tilanteessa huomioi-
daan olosuhteet eli se, onko kadonneella henkilöllä esimerkiksi sairauksia tai
itsetuhoisuutta, jotka voisivat vaikuttaa katoamiseen. Kolmanneksi poliisi huo-
mioi kaiken sähköisen jäljen kuten puhelimen, pankkitiedot ja sosiaalisen me-
dian. Neljänneksi poliisi hyödyntää kadonneen henkilön läheisiä ja heidän tie-
tojansa. Näin kadonneesta henkilöstä voidaan muodostaa kokonaisuus, joka
kertoo tarkemmin, tarvitseeko tilanteessa olla huolissaan. (Wahe 2024.)

Etsintöjen yhteydessä poliisi alkaa selvittämään uhrin viimeisiä tekemisiä,
henkilöitä joiden kanssa uhri on ollut tekemisissä ja missä uhri on liikkunut esi-
merkiksi valvontakameroiden avulla. Vaikka tilastojen pohjalta voidaan nähdä,
minkä tapaisia ja millaista elämää elävät ihmiset ajautuvat tyypillisesti henkiri-
koksen uhriksi, poliisi ei voi kuitenkaan yleistää, mistä henkirikosuhri voitaisi
useimmiten löytää, vaan jokainen tapaus sanelee sen, mistä kadonnutta etsi-
tään, koska jokainen katoamistilanne on yksilöllinen. Waheen mukaan kadon-
nutta henkilöä etsitään niin kauan, kunnes kaikki on tehty ja vielä senkin jäl-
keen. (Wahe 2024.)

Vainajan katoaminen ei tarkoita aina sitä, että syyllistä ei voitaisi löytää. Esi-
merkiksi tässä opinnäytetyössä käsitellään sellaisia tapauksia, joissa tuomio
on annettu henkirikoksesta, vaikka vainaja on jäänyt kadoksiin. On kuitenkin
ilmeistä, että henkirikosuhrin ruumista voidaan pitää yhtenä ratkaisevana teki-
jänä, sillä jopa vanhan ruumiin löytäminen voi ratkaista vuosikymmeniä kestä-
neen rikoksen selvittämisen. (Jäntti & Kirsi 2023.) Henkirikoksen syyllinen on
usein joku, joka tuntee uhrin tai jolla on uhuriin jokin kytkös kuten sukulainen,
rikoskumppani tai joku, jolle uhri on velkaa. Vain harvoissa tapauksissa henki-
rikos kohdistuu täysin tuntemattomaan ja ulkopuoliseen henkilöön. (Wahe
2022, 75.)

Ruumiin hävittäminen voidaan tyypillisesti jaotella kahteen ryhmään. Ensimmäkin ruumis voidaan hävittää hyvin suunnitellusti, jossa tekopaikka, -tapa ja ruumiin piilottaminen on yksi kokonaisuus. Toisena ovat tapaukset, joissa teko on tehty pikaisesti ja harkitsemattomasti, jolloin ruumiista on päästävä vain nopeasti eroon. Tavasta riippumatta ruumiita on löydetty kaivoista, vesistöistä, haudattuna maahan sekä poltettuna eri paikoista. Klassiseksi tavaksi on yleistetty ruumiin mattoon käärimistä, paloittelua ja upottamista mereen. (Lehtinen 2023.)

7 TOIMEKSIANTAJA

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Helsingin käräjäoikeus, joka valikoitui oman syventävän harjoittelun myötä. Tämä Suomen suurin käräjäoikeus sijaitsee vuonna 1940 valmistuneessa Museoviraston suojelemassa rakennuksessa Helsingin Salmisaareissa. Se tuottaa oikeusturvaa yli 600 000 helsinkiläiselle, lukuisille yrityksille ja muille yhteisöille. (Helsingin käräjäoikeus 2024, 2.) Oikeustaloa johtaa laamanni Sirpa Pakkala, jonka tukena toimii johtoryhmä. Johtoryhmään kuuluu laamannin lisäksi osastonjohtajat, hallintojohtaja sekä kansliahenkilökuntaa ja haastemiehiä edustava henkilö. (Helsingin käräjäoikeus 2022, 3.)

Tämä kaksikielinen tuomioistuin käsittelee erilaisia riita-, rikos- ja hakemusasioita sekä sille erikseen keskitettyjä erityisasiaryhmiä. Siksi tuomioistuimessa on käytössä kuusi lainkäyttöosastoa ja hallinto-osasto. Riita-asioita käsitellään osastoilla 1,2 ja 6, kun taas rikosasioita käsitellään osastoilla 3, 4 ja 5. Tämän karkean jaottelun lisäksi osastoilla voidaan käsitellä sille muita erikseen määrättyjä asiaryhmiä. Osastoilla on käytössään kanslioita kuten summaaris- ja pakkokeinokanslia, jotka voivat jakautua vastaavasti osastojen kanssa pienempiin yksikköihin ja tiimeihin. (Helsingin käräjäoikeus 2024, 2.)

Vuosittain käräjäoikeudessa käsitellään noin 75 000–80 000 asiaa. Tilastojen perusteella vireille tulleiden asioiden määrässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia viimeisten vuosien aikana. Tyypillistä sen suurelle asiamäärälle on yleisesti vaativa juttukanta ja keskitetty toiminta suuriin sekä laajoihin asioihin,

joka poikkeaa muista käräjäoikeuksista. Esimerkiksi vuonna 2022 oikeustalolla istuttiin laajaa huumausainerikoskokonaisuutta yli 90 päivää, joka sisälsi reilu 150 syytekohtaa. (Helsingin käräjäoikeus 2022, 4, 10.)

Helsingin käräjäoikeudessa työskentelee noin 360 virkamiestä, joka koostuu käräjätuomareista, -sihteereistä ja -notaareista, haastemiehistä sekä muista hallinnon ja turvallisuusalan osaajista. Heidän toimintansa perustuu lakien ja asetusten lisäksi oikeustalon omaan työjärjestykseen. Käräjäoikeus tarjoaa henkilöstölleen monipuolisia ja vaativia työtehtäviä, joiden taustalla toimii laaja perehdytys. (Helsingin käräjäoikeus 2022, 4, 7.) Organisaatio haluaa panostaa hyvinvoivaan ja osaavaan henkilökuntaan, jotta se pystyy huolehtimaan parhaalla mahdollisella tavalla yhteiskunnallisesti merkittävistä tehtävistä (Helsingin käräjäoikeus 2021, 5).

Helsingin käräjäoikeus on pyrkinyt kehittämään toimintaansa pitkäjänteisellä työskentelyllä vuosikymmenten ajan. Yhtenä ongelmatekijänä on pidetty jo pitkään tuomioistuinlaitoksen perusrahoituksen riittämättömyyttä. Tämän ja poikkeuksellisen juttukannan seurauksena, työtilanne on aiheutunut vaativaksi. (Helsingin käräjäoikeus 2022, 3.) Ongelmaksi on koettu myös erityisen suuri kansliahenkilökunnan vaihtuvuus, joka pohjautuu matalaan palkkatasoon verrattuna työn vaativuuteen. Samalla se aiheuttaa haasteita rekrytointiin ja perehdytykseen. Lisäksi koronapandemian aiheuttamat istuntokäsittelyiden peruutukset heijastuvat yhä tähän päivään, joka näyttäytyy vireillä olevien asioiden määrässä suhteutettuna käsittelijöihin. (Tuomioistuinlaitos 2021, 25; Helsingin käräjäoikeus 2022, 7.)

Haasteisiin ja ongelmakohtiin on pyritty puuttumaan erilaisilla työryhmillä, lisäresursseilla ja toiminnan kehittämisellä. Pääsääntöisesti nämä näkyvät lisääntyneillä virkasuhteilla ja uusilla työjärjestyksillä, joissa on tehty tarkemmin osastokohtaisia uudistuksia. (Helsingin käräjäoikeus 2022, 3.) Lisäksi käräjäoikeuden henkilöstöön ja sen työhyvinvointiin on pyritty puuttumaan, joka on näyttäytynyt koulutustilaisuuksien määrässä viimeisten vuosien aikana. Niillä pyritään varmistamaan riittävä koulutus sekä ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen. (Helsingin käräjäoikeus 2024, 13.)

Keskeisimmät tulostavoitteet liittyvät vuosille 2024–2027, jolloin kiinnitetään huomiota vireillä olevien asioiden lukumäärään ja sen pienentämiseen, keskimääräiseen käsittelyaikaan, tuomioistuinten viestintään ja työpanoksen kohdentamistietoihin. Lisäksi peruuntuneiden asioiden määrään tulisi kiinnittää huomiota, uusien työntekijöiden täytyisi suorittaa valtion yhteinen perehdytysmateriaali ja tuomioistuinten pitäisi varmistaa se, että henkilöstö ei joudu uhkailun, häirinnän tai vihapuheen kohteeksi. (Helsingin käräjäoikeus 2023, 3.)

8 TUTKIMUSASETELMA

Tässä luvussa avataan opinnäytetyön tutkimusasetelma eli kerrotaan tutkimusongelma, käytetyt tutkimusmenetelmät, aineistonhankinta ja aineiston analyysi. Jotta tutkimusasetelmaan voidaan perehtyä tarkemmin, on ensin määriteltävä tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten käräjäoikeudet ovat ratkaisuissaan päätyneet siihen, että henkilöt on voitu tuomita henkirikoksista ilman ruumiiden löytymistä. Tutkimuksen tavoitteena on luoda tietoa aiheesta, jota ei ole tutkittu aikaisemmin ja samalla löytää uusia näkökulmia rikoslain tulkintaan. Lisäksi tavoitteena on luoda toimeksiantajalle laadukas ja ajantasainen kokoelma aiheesta.

Tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteiden avulla on voitu muodostaa kolme tutkimuskysymystä, joilla on vastattu tutkimusongelmaan. Tutkimuskysymysten selkeä määrittely on tärkeää, koska ne ohjaavat aineiston keruuta, analyysin tekemistä, tulosten kirjoittamista ja johtopäätösten muotoilua (Eriksson & Koistinen 2005, 20). Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Mistä tekijöistä vertailtavat tuomiot rakentuvat?
2. Mihin tuomitseminen perustuu?
3. Millaista näyttöä tuomiot sisältävät?

Pääsääntöisesti tutkimuskysymykset liittyvät tuomioiden näytölliseen rakentamiseen. Tutkimuskysymyksiä on kolme, jotta tutkimusongelmaan on voitu vastata laajemmin ja siihen on voitu perehtyä useammasta eri näkökulmasta. Tut-

kimuskysymykset sekä aihe rajautuvat ensimmäisen oikeusasteen eli kärjäoikeuden tuomioihin. Rajausta ei ole jätetty vain tietyn kärjäoikeuden ratkaisuihin, koska aiheeseen liittyviä tuomioita on annettu hyvin vähän. Rajausta on kuitenkin jätetty tuomioihin, jotka ovat annettu Suomessa viimeisen 30 vuoden aikana. Tutkimus olisi rajautunut liian laajaksi, jos vertailun kohteena olisi ollut myös muiden maiden tuomioita omine lainsäädäntöineen. Lisäksi aikarajaus on täytynyt huomioida, jotta vertailtavia tuomioita on voitu pitää vertailukelpoisina sekä ajallinen rajaaminen on täytynyt tehdä siten, että vertailuajankohdaksi rikoslain 21. lukuun ole tehty merkittäviä muutoksia.

8.1 Tutkimusmenetelmä

Tämä opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään kohteen ominaisuudet ja merkitys kokonaisvaltaisesti. (Koppa 2021.) Siinä aineiston käsittely ja analysointi tapahtuvat samanaikaiset tutkimuksen edetessä. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään saamaan esille erilaisia näkökulmia, josta aihetta voidaan tarkastella. Tutkimuksessa yhdistyvät teoria, empiria ja käytäntö sekä siinä on tarkasteltava tulkintaan ja ymmärtämiseen liittyviä prosesseja. (Puusa ym. 2020, luku 3.) Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle on tarkkaan harkittu kohde-ryhmä, joka samalla vastaa teoriaosuuden aihealuetta. Lisäksi laadullinen tutkimus koostuu pääosin teksteistä ja siksi se ei sisällä numeerista aineistoa. (Seppola 2023, luku 5.4.)

Laadullisen tutkimuksen asetelmaa voidaan pitää melko joustavana, sillä tutkimuksen edetessä tutkija voi palata hyvin luontevasti aiempiin valintoihin ja tarvittaessa muuttaa niitä. Siksi laadullisella tutkimuksella voidaan tarkastella hyvin vaikeita tutkimuskohteita. (Puusa ym. 2020, Johdanto) Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeä huomata, että ihmiset ymmärtävät asioita ja niiden välisiä suhteita eri tavalla, mikä voi vaikuttaa tutkijan lopullisiin havaintoihin ja päätelmiin (Sarajärvi & Tuomi 2018, luku 1.1.2).

Laadullinen tutkimus voidaan toteuttaa monella erilaisella menetelmällä, kuten vertailemalla, joka on valikoitunut tämän tutkimuksen päämenetelmäksi (Koppa 2021). Vertailevassa tutkimuksessa on tarkoitus hahmottaa valittujen

tapauksien tai yksilöiden välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä (Rautio 2006, 87). Jos vastaavia havaintoja löydetään tutkittavasta aiheesta, on tilanteessa arvioitava erojen tai yhtäläisyyksien välisiä suhteita toisiinsa kuten ovatko ne toistensa syitä tai seurauksia. Vertailun kohteena voi olla lähes mikä tahansa tapaus, prosessi tai ilmiö, jotka ovat todettu jollakin tavoin yhteismitallisiksi ja näin ollen vertailukelpoisiksi. (Koppa 2015.) Lisäksi vertailussa voi olla suuria eroavaisuuksia vertailun kohdealueessa, syvällisyydessä ja vertailtavien yksikköjen määrässä. Tämä tarkoittaa sitä, että ei ole olemassa vain yhtä ja ainoaa tapaa tai metodologiaa, miten vertailevatutkimus tulisi tehdä ja mitä jokainen voisi hyödyntää. (Kekkonen 2008, 33.)

Vertailevassa tutkimuksessa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, mitä asioita tutkimuksessa halutaan vertailla sekä mitä vertailulla halutaan saavuttaa. Lisäksi vertailussa on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, mitä tapauksia vertailuun on kannattavaa ottaa mukaan tutkimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. (Muotio 2021.) On katsottu, että vertailun vaikeusaste nousee, mikäli vertailun kohteena olevat tapaukset ovat hyvin kaukana toisistaan sekä ajallisesti että alueellisesti (Kekkonen 2008, 34).

Vertailevan tutkimuksen ominaisuudet ovat sopineet parhaiten tämän tutkimuksen aiheeseen, rajaukseen, materiaalin sisältöön ja tutkimuksen tavoitteeseen. Tutkimuksessa on tarkasteltu tiettyä määrää haastavia tapauksia, joita on pyritty systemaattisesti vertailemaan eri näkökulmista käsin. Vertailevan tutkimuksen etuna on se, että valitun menetelmän rinnalla voidaan käyttää myös muita menetelmiä (Koppa 2015). Siksi vertailevan tutkimuksen rinnalla on hyödynnetty tapaustudkimusta. Tapaustudkimuksen avulla tutkittavia tuomioita on voitu vertailla tietyistä jäsenyksistä käsin ja vertailun kohteita on voitu pitää yhdenmukaisina tekijöinä (Vuori s.a.).

Tapaustudkimuksen tarkoituksena on tutkia yhtä tai useampaa kohdetta, joita analysoidaan usein vertailemalla. Tutkittava tapaus voi olla itsessään hyvin moninainen ja laaja ilmiö, joka kuitenkin ymmärretään omaksi rajalliseksi kokonaisuudeksi. Tutkimuksessa on tarkoitus tuottaa yksityiskohtaista tietoa valituista tapauksista. (Koppa 2015.) Tapaustudkimuksessa pyritään kuvaamaan

ja selittämään tapauksia pääsääntöisesti miten- ja miksi-kysymysten avulla (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 44–45). Tutkijan on perehdyttävä aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen perinpohjaisesti ennen tutkimuksen aloittamista. Tapaustutkimuksessa tutkittaviin tapauksiin on syytä tutustua kokonaisvaltaisesti, jonka johdosta tässäkin tutkimuksessa tapaukset ovat avattu huolellisesti ennen vertailun aloittamista. Lisäksi tutkija voi vapaasti rajata ja tarkentaa tapauskohdetta. (Vuori s.a.)

Tapaustutkimus on osoittautunut erinomaiseksi valinnaksi vertailevan tutkimuksen rinnalle, koska kummassakin menetelmässä kohteita analysoidaan vertailemalla, jolloin tapaustutkimus ei ole ristiriidassa päämenetelmän kanssa. Lisäksi tapaustutkimusta on voitu hyödyntää oheisena menetelmänä, koska sen sisältämä kuvaus tutkittavista tapauksista vastaa täsmälleen tätä tutkimusta sekä se antaa perusteellisen selvityksen sille, miksi tutkimuksessa on voitu käyttää niin laajoja aineistoja. Tapaustutkimus on mahdollistanut myös vapaalla rajauksella sen, että tutkittavissa tapauksissa ei ole täytynyt huomioida kaikkia pieniä ja asiaan kuulumattomia seikkoja.

8.2 Aineiston hankinta

Laadullisen aineiston keräämistä voidaan pitää päämäärähakuisena toimintana, jonka päämäärät eli tutkimusongelmat ja tutkimustehtävät vaikuttavat siihen, millaista aineistoa tutkija hankkii ja miten hän ymmärtää aineiston (Puusa ym. 2020, luku 3). Laadullisessa tutkimuksessa aineistot ovat usein laajoja ja niitä kerätään tyypillisesti haastatteluilla, kyselyillä, havainnoilla tai valmiista dokumenteista. Erilaisia aineistonkeruumenetelmiä voidaan käyttää tutkimuksessa rinnakkain tai niitä voidaan yhdistää eritavoin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 47.)

Tässä tutkimuksessa aineistoa on kerätty pääsääntöisesti valmiista kirjallisesta materiaalista, joka voidaan aineistonkeruumenetelmänä jakaa yksityisiin ja joukkotiedotuksen dokumentteihin (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 3). Teoriaosuudessa käytetty materiaali kuuluu pääsääntöisesti joukkotiedotuksen dokumentteihin, kun taas tutkimuksen kohteena olevat tuomiot kuuluvat yksityisiin

dokumentteihin. Joukkotiedostuksen dokumentteja voidaan käyttää lukemattoman monella tavalla kuten tässäkin tutkimuksessa ensin kaikki tarvittava aineisto on kerätty yhteen, jonka jälkeen sitä on alettu analysoida. Yksityisten dokumenttien käyttäminen edellyttää sitä, että tutkija osaa käyttää kirjallisen ilmaisemisen taitoa, johon tyypillisesti vaikuttaa tutkijan ikä ja kirjalliset kyvyt. (Tuomi & Sarajarvi 2018, luku 3.3.)

Koska opinnäytetyö pohjautuu jo olemassa olevaan aineistoon, sen sisältö rakentuu muiden lähteiden tarjoamaan informaatioon. Opinnäytetyön teoriaosuuden eli lukujen 2–6 aineistot ovat pääasiassa kerätty sähköisistä lähteistä, jotka sisältävät internetaineistojen lisäksi erilaisia uutislähteitä. Aineistoa on kerätty myös Helsingin käräjäoikeuden Intranet-palvelusta ja koulun sähköisestä kirjastosta eli Kaakkurista. Aineistona on käytetty erilaisia tietokirjoja, oppikirjoja, väitöskirjoja, tieteellisistä artikkeleita, lakeja, hallituksen esityksiä ja vuosikertomuksia. Aineisto on pyritty rakentamaan tutkimuskirjallisuuden ja lainopin ympärille.

Aineistonkeruussa on hyödynnetty myös erilaisia tahoja, jotka ovat auttaneet materiaalin hankinnassa. Vastaavia tahoja ovat olleet erityisesti toimeksiantajan henkilökunta kuten informaattikko, tiedottaja sekä useat käräjäsihteerit ja –tuomarit. Pääsääntöisesti henkilökunta on neuvonut mistä materiaalia kannattaa etsiä ja millaista materiaalia on saatavilla. Lisäksi teoriaosuuteen hankittiin tietoa myös yksittäisellä haastattelulla, joka toimi rinnakkaisena aineistonkeruumenetelmänä. Haastattelu suoritettiin sähköpostihaastatteluna rikosylikonstaapeli Jussi Waheelle.

Haastattelu suoritetaan, kun tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa, joka koskee esimerkiksi havaintoja, mielipiteitä ja kokemuksia. Haastattelua voidaan pitää aineistohankintamenetelmänä, jossa tutkijan tehtävänä on osallistua vuorovaikutteisesti aineiston tuottamiseen. Haastattelun rakenteita ja toteuttamistapoja on paljon erilaisia. (Koppa 2021.) Haastattelu suoritettiin teemahaastatteluna, jota varten teemaan sopivat kysymykset oli muotoiltava ennen haastatteluun ryhtymistä. Kysymykset aseteltiin niin, että jokaiseen kysy-

mykseen tuli vastata vapaamuotoisesti eikä kysymyksille ollut valmiita vastausvaihtoehtoja. (Puusa ym. 2020, luku 6.) Haastattelu suoritettiin suoraan yhdelle alan ammattilaiselle, jolla oli tiedettävästi kokemusta tutkittavasta aiheesta.

Haastattelu oli suoritettava, koska ennestään aiheeseen liittyvää tietoa oli saatavilla hyvin niukasti. Haastattelu liittyi katoamistilanteisiin, joissa epäiltiin henkirikoksia. Aiheen pohjalta muodostui yhteensä kuusi haastattelukysymystä, jotka muotoiltiin seuraavasti:

1. Milloin katoamisessa epäillään henkirikosta ja mitkä merkit viittaavat siihen?
2. Millaista näyttöä vaaditaan ja kuinka paljon, jotta voidaan olla varmoja, että kadonnut henkilö on ajautunut henkirikoksen uhriksi?
3. Mihin (tutkinnassa) erityisesti kiinnitätte huomiota, kun kyseessä on kadonnut henkirikosuhri?
4. Kuinka paljon käytätte resursseja, jotta kadonnut henkirikosuhri löydetään?
5. Mistä pääsääntöisesti etsitte kadonnutta henkirikosuhria vai voiko hänen mahdollista olinpaikkaansa yleistää?
6. Tuleeko sinulle aiheesta jotakin muuta mieleen, josta haluaisit lyhyesti kertoa?

Vastausten perusteella opinnäytetyöhön saatiin rakennettua luku 6.2. Haastattelua ei ollut tarpeen suorittaa muille henkilöille, koska luku itsessään on vain yksi opinnäytetyön alaluvuista, johon ei ollut tarkoitus kiinnittää huomiota yhtä haastattelua enempää. Mikäli haastateltava ei olisi osannut vastata yhtä kattavasti haastattelukysymyksiin, olisi haastattelu täytynyt suorittaa toiselle kohdehenkilölle.

Opinnäytetyön tutkimusosuuteen eli lukuihin 9–11 aineisto on kerätty kahdella eri periaatteella. Mikäli tuomio oli annettu opinnäytetyön toimeksiantajan eli Helsingin käräjäoikeuden toimesta, pystyttiin se hankkimaan suoraan Ritu -jär-

jestelmästä. Järjestelmää ei pystytty hyödyntämään, jos tuomio oli annettu ennen vuotta 2009. Silloin tuomio tuli tilata sähköpostitse käräjäoikeuden arkistosta, jonka jälkeen tuomio toimitettiin turvakuoressa sisäpostin välityksellä. Muiden käräjäoikeuksien kohdalla tuomiot hankittiin sähköpostitiedusteluilla. Käräjäoikeudet toimittivat tuomiot turvasähköpostin välityksellä muutaman päivän sisällä.

Opinnäytetyöhön on valittu selkeitä ja johdonmukaisia aineistoja. Aineistot eroavat toisistaan sisällöllisesti ja määrällisesti, koska osa aineistosta koostuu pienistä artikkeleista, kun taas toinen osa aineistosta sisältyy kokonaiseen lakkikirjaan. Runsaan materiaalin seurauksena aineistonkeruuseen on kulunut reilusti aikaa. Aineistonkeruussa on huomioitu ainoastaan suomenkieliset aineistot, koska aihe on rakentunut Suomen lainsäädännön ympärille. Siksi opinnäytetyössä ei ole hyödynnetty kansainvälisiä aineistoja, koska viime kädessä ne olisivat perustuneet käännöksen Suomen laista. Lisäksi aineistonkeruussa on kiinnitetty huomiota käytettyihin hakusanoihin, joiden avulla aineistoa on etsitty.

8.3 Aineiston analyysi

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysi kytkeytyy kiinteästi aineiston hankintaan, koska tutkijan analysointi alkaa jo silloin. Tutkimuksen edetessä analysointi jatkuu, jolloin tutkija pyrkii ryhmittelemään aineistoa erilaisiin luokkiin, teemoihin tai kategorioihin. Lisäksi tutkija pyrkii jatkuvasti hankkimaan lisää tietoa aiheesta lukemalla erilaisia teorioita ja tutkimuksia. (Puusa ym. 2020, luku 9.) Aineiston analyysin tarkoituksena on kuvailemisen ja tulkitsemisen lisäksi ymmärtää tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä sekä analyysin päämääränä on kasvattaa aineiston informaatioarvoa. Laadullisen aineiston analyysiin ei kuitenkaan ole olemassa mitään yleispätevää mallia tai ohjetta, jonka perusteella analyysi tulisi tehdä vaan siihen on olemassa useita eri menetelmiä. (Kallinen & Kinnunen 2021.)

Aineiston analyysia voidaan pitää monivaiheisena prosessina, jossa tutkijalla on aktiivinen rooli (Kallinen & Kinnunen 2021). Analysointi on aloitettu sillä, että aineisto on koottu yhteen, jonka jälkeen siihen on tutustuttu huolellisesti.

Tutustumisen myötä aineistosta on rakennettu kokonaiskuva. Aineistoa on voitu pitää osittain vaikealukuisena, jonka johdosta aineiston perehtymiseen on käytetty runsaasti aikaa. Huolellisella perehtymisellä on varmistettu se, että materiaali on ymmärretty oikein ja perusteellisesti.

Kerättyä aineistoa ei ole tarvinnut muuttaa erityisillä toimenpiteillä tutkittavaan muotoon, koska aineistoa on säilytetty alusta alkaen sähköisessä ja kirjallisessa muodossa. Kerätty aineisto on kuitenkin täytynyt tiivistää lukuun 9, jonka pohjalle varsinainen tutkimus perustuu. Tiivistämiseen on täytynyt käyttää reilusti aikaa, jotta lopputuloksesta on saatu monipuolinen ja mielekäs. Lisäksi tiivistämisessä on täytynyt analysoida sitä, miten tutkittava aineisto kannattaa avata sekä mitkä tekijät tutkimuksessa on mainittava.

Kun aineisto on kerätty luotettavasti yhteen ja siihen on tutustuttu huolellisesti, on analysoinnin tueksi valittu analyysimenetelmä. Analyysimenetelmä on valittava harkitusti, koska sen on oltava yhtenevä tutkimusongelman, tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen sekä käytettyjen aineistojen kanssa. Laadullisessa tutkimuksessa hyödynnetään usein teemoittelua, tyypittelyä tai luokittelua, joita voidaan pitää sisällönanalyysin muotoina. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.1.)

Tässä opinnäytetyössä aineiston analyysimenetelmäksi on valikoitunut tyypittely, koska se on osoittautunut kaikista mielekkäimmäksi ja luontevimmaksi vaihtoehdoksi. Tyypittelyn avulla tutkittavasta aineistosta voidaan nostaa esille toistuvia ja sille tyypillisiä ominaisuuksia (Koppa 2016). Vaihtoehtoisesti tutkimuksessa voidaan nostaa esille myös tyypillisestä poikkeavia ominaisuuksia. Tyypittelyn tarkoituksena on antaa tutkittavasta kohteesta mahdollisimman monipuolinen ja yleistävä kuva. Tyypittely on erityisen mielekästä silloin, kun analysoitava aineisto on riittävän laaja ja tyypittelyyn soveltuva. (Puusa ym. 2020, luku 9.)

Analysoinnin edetessä aineistoa on eritelty ja jäsennelty tarkasti, koska sisällöllisesti aineisto on ollut runsas ja vivahteikas. Analysoinnissa on hyödynnetty tyypittelyä, jonka avulla tutkittavasta aineistosta on pyritty löytämään sekä

toistuvia että poikkeavia ominaisuuksia. Myöhemmin tunnistettuja ominaisuuksia on vertailtu keskenään tutkimuskysymysten pohjalta. Vertailua on helpotettu sillä, että tunnistetuista ominaisuuksista on muodostettu taulukoita, jotka ovat nostaneet tuloksia visuaalisemmin ja konkreettisemmin esille. Tutkimus on edennyt pitkälti tarkalla ajatustyöllä ja tulkintojen kirjoittamisella, jota tuli toistaa läpi analysoinnin yhä uudelleen ja uudelleen. Tarkalla pohdinnalla ja analyttisellä ajatustyöllä tutkimuksessa saatiin yhdistettyä kaikki tehdyt havainnot, jotka muodostivat yhtenäisen, perustellun ja uskottavan kokonaisuuden.

Analysoinnin ja tulosten kirjoittamisen jälkeen tutkimukseen muodostettiin johtopäätökset. Onnistuneen tutkimuksen edellytyksenä on se, että johtopäätöksissä siirrytään korkeammalle abstraktitasolle. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijan on vietävä analyysiprosessi niin pitkälle, että hän kykenee irrottautumaan aineiston yksittäistapauksista ja lausumaan niistä jotakin yleisellä tasolla. (Puusa ym. 2020, luku 9.) Johtopäätöksissä on kiinnitetty huomiota siihen, että tutkittavasta ilmiöstä on kerrottu kokonaisvaltaisesta näkökulmasta ja yksittäiset erot ja yhtäläisyydet ovat pyritty jättämään tulosten puolelle. Johtopäätöksissä on tehty totuudenmukaisia ja uskottavia tulkintoja tutkittavasta aiheesta. Lisäksi johtopäätöksissä on nostettu esille vain pääseikat, jotka vastasivat asetettuun tutkimusongelmaan.

9 TUTKIMUKSEN KOHTEENA OLEVAT TAPAUKSET

Tässä tutkimuksessa tutkimuskohteena on viisi eri tuomiota. Tuomioista voidaan löytää kolme yhdistävää ja merkittävää tekijää ennen tuomioiden avaamista ja vertailun aloittamista. Ensinnäkin jokainen tuomio on ollut langettava eli syylliseksi tuomitseva. Toiseksi jokainen henkilö on tuomittu teosta, josta säädetään rikoslain 21. luvussa. Kolmanneksi jokaisessa tuomiossa uhrin ruumis tai sen jäänteet ovat jääneet kadoksiin.

Vertailtavat tuomiot ovat itsessään hyvin raakoja ja julmia sekä niiden lopputulokset ovat aiheuttaneet paljon tyytymättömyyttä ja erimielisyyttä. Siksi useampi tuomio on edennyt käräjäoikeuden jälkeen hovioikeuteen ja mahdollisesti valituslupaa on haettu vielä korkeimmalta oikeudelta saakka. Ylemmät

oikeusasteet ovat joko koventaneet seuraamuksia tai pitäneet seuraamukset sellaisinaan. Tässä tutkimuksessa rajausta on tehty ensimmäisen oikeusasteen tuomioihin, joten vertailun kohteena ei ole aina lainvoimainen tuomio. Tämän takia tutkimuksessa ei huomioida ylemmän oikeusasteen lopputulosta vaan tutkimuksessa kiinnitetään huomiota ainoastaan kärjäoikeuden ratkaisuun.

Jotta tuomioita voidaan vertailla keskenään, täytyy jokaisesta tuomiosta avata tapahtumainkulku sekä olennaista on kertoa, mitä rangaistusseuraamuksia tuomiot ovat sisältäneet, millaisilla kokoonpanoilla ratkaisuja on tehty sekä ovatko kärjäoikeuksien tuomiot jääneet lainvoimaisiksi. Tämän lisäksi tuomioissa on avattu näytöllisiä tekijöitä, joissa on tarkasteltu esimerkiksi näytön riittäisyyttä ja sitä, miten kärjäoikeus on arvioinut näyttöä. Lähtökohtaisesti jokainen vertailtava tuomio on pitänyt sisällään useita eri syyksiluettuja tekoja, jotka ovat vaikuttaneet yhteiseen rangaistukseen. Siitä huolimatta tutkimuksessa on huomioitu vain rikosnimikkeet rikoslain 21. luvusta.

9.1 Tuomio 1

Henkilö X houkutteli henkilö A:n mukaan autoon, jota ajoi henkilö Y. Henkilö X:n tarkoituksena oli periä velkoja henkilö A:lta, jonka seurauksena he ajoivat syrjäiselle metsätielle. Siellä henkilöt X ja A nousivat autosta, jolloin henkilö X sitoi henkilö A:n kädet ja laittoi köyden hänen kaulaansa. Tämän jälkeen henkilö X johdatti henkilö A:n metsään pienelle aukiolle, jossa henkilö X sitoi henkilö A:n puuhun kiinni. Lopulta henkilö X ampui äänenvaimentimella varustetulla pistoolilla henkilö A:ta otsaan, johon tämä kuoli välittömästi. Henkilö A:n tappamisen jälkeen henkilö X palasi takaisin autolle, josta tämä haki lapion sekä määräsi henkilö Y:n hänen mukaansa kaivamaan kuoppaa, johon henkilö X lopulta haudattiin. Lähtiessään tekopaikalta henkilöt X ja Y hävittivät matkalla tavaroita ja tekovälineitä, joita henkilö X käytti tappaessaan henkilö A:n. (HKO 6.11.2009. 09/10483, 2, 7.)

Helsingin kärjäoikeus tuomitsi henkilö X:n yhteiseen rangaistukseen kahdesta murhasta. Tuomion antamisen yhteydessä henkilö X oli tuomittuna elinkautiseen vankeuteen aikaisemmista teoista, jonka vuoksi kärjäoikeus katsoi aiemman rangaistuksen olevan riittävä seuraamus myös nyt syyksi luetuista

rikoksista. Asiaa ei viety hovioikeuteen, jonka puolesta kärjäoikeuden ratkaisu jäi lainvoimaiseksi. Kärjäoikeudessa asia ratkaistiin kolmen tuomarin kokoonpanolla, jotka tekivät yhtenevän ratkaisun asiassa. (HKO 6.11.2009. 09/10483, 12.)

9.1.1 Tuomioon vaikuttavat tekijät

Asiassa on esitetty kirjallista todistelua liittyen rikoksen tekovälineeseen, sen löytämiseen, rikoksessa käytettyihin muihin välineisiin, valokuviiin tekopaikalta sekä oikeuspsykiatrian erikoislääkärin lausuntoon liittyen henkilö X:n mielentilaan. Asiassa on kuultu henkilö X:ää, jolta on pyritty selvittämään tapahtumainkulkua. Lisäksi asiassa on kuultu rikosylikomisariota todistelutarkoituksessa, joka on pyrkinyt näyttämään toteen henkilö X:n toimintaa ja arvioinut henkilö A:n ruumiin löytämättömyyden syitä. (HKO 6.11.2009. 09/10483, 4.)

Henkilö X on itse kertonut noin kymmenen vuotta aikaisemmin tekemästään surmasta, kun hän on tullut uskoon ja näin ollen tunnustanut tappavansa henkilö A:n syytteessä kuvatulla tavalla, jonka puolesta asia on riidaton. Lisäksi henkilö X on osoittanut poliisille tekopaikan sekä paikat, johon tekovälineet ovat hävitetty ja siksi asiaa voidaan pitää riidattomana. Henkilö X on myötävaikuttanut tutkinnan selvittämistä ja on uskottu, että asia ei olisi ratkennut ilman henkilö X:n tunnustusta. (HKO 6.11.2009. 09/10483, 8.)

Henkilö A:n ruumista ei ole löydetty henkilö X:n osoittamasta paikasta. On uskottu, että ruumis on kadonnut joko eläimien johdosta tai siitä, että henkilö A on haudattu melko pinnalle ja ajan kuluessa ruumiin päälle on kertynyt paljon maa-ainesta yllä olevista lehtipuista, joiden alle se on lopulta hautautunut. Tekopaikalle järjestettiin mittavat etsinnät, joista huolimatta ruumista ei löytynyt, mutta paikalta löydettiin kuitenkin kääntöveitsi, joka oli tapahtuma-aikana henkilö X:n mukana. Henkilö X:n muilta osoittamilta paikoilta on löytynyt hänen käyttämiä tekovälineitä kuten asepiippu, äänenvaimennin, lapio ja nippusiteet. Henkilö X:n kertomuksen paikkansapitävyys on voitu todentaa välillisellä todistelulla ja esimerkiksi keskusrikospoliisin rikosteknisen laboratorion lausunnon mukaan löydetty asepiippu on voitu todeta kuuluvan henkilö X:lle. (HKO 6.11.2009. 09/10483, 8.)

Käräjäoikeus on pyytänyt, että henkilö X:n mielentila tutkitaan tapahtuneen johdosta ja tilannetta on peilattu KKO 2004:119 ratkaisuun. Henkilö X:n mielentila on tutkittu tapahtunutta aiemmin kaksi kertaa, joissa kummassakin tutkimuksessa on todettu, että henkilö X on ollut alentuvasti syyntakeinen. Henkilö X on itse kokenut olevansa tässäkin tilanteessa alentuvasti syyntakeinen. Kuitenkin sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston laatiman lausunnon mukaan henkilö X on ollut tekoa tehdessään syyntakeinen. Lausunto on perustunut henkilö X:n kertomukseen, tekojen toteuttamistapaan, ruumiin kätkemiseen ja tekovälineiden johdonmukaiseen hävittämiseen. Lisäksi henkilö X ei ole kuulemisensa yhteydessä tuonut mitään seikkoja esille, joiden perusteella voitaisiin arvioida hänen mielentilansa horjuneen teon tapahtuma-aikana. (HKO 6.11.2009. 09/10483, 9–10.)

9.1.2 Johtopäätökset

Henkilö X on tunnustanut teon ja näin ollen ottanut yhteyttä poliisiin kertoen teon motiivin, teon yksityiskohdat sekä osoittanut tekopaikan ja tekovälineiden hävittämispaikat. Henkilö X on kertonut johdonmukaisesti tapahtumainkulun eikä se ole ollut ristiriidassa rikosteknisen tutkinnan tai muun asiassa esitetyn näytön kanssa. (HKO 6.11.2009. 09/10483, 8, 10.)

Käräjäoikeus on katsonut, että henkilö A:n ruumiin löytämisellä ei ole ollut enää siinä kohtaa merkitystä, koska henkilö A:n tappamisesta on kulunut hyvin kauan. Lisäksi todistelutarkoituksessa kuultu rikosylikonstaapeli on kertonut, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että henkilö A:n ruumis olisi voitu löytää hävittämispaikalta vielä kymmenen vuoden jälkeen. Koska hävittämispaikalta on kuitenkin löydetty henkilö X:lle kuuluva esine, on kyseinen seikka vahvistanut henkilö X:n kertomusta tekopaikasta ja itse teosta. (HKO 6.11.2009. 09/10483, 8–9.)

Käräjäoikeus on katsonut ja arvioinut, että henkilö X:n tunnustamisen ja asiassa esitetyn selvityksen perusteella tämä on ensisijaisesti perinyt velkoja henkilö A:lta. Tämän lisäksi on katsottu, että henkilö X:llä on ollut myös vara-

suunnitelma, jos perintä olisi itsessään epäonnistunut. Käräjäoikeus on arvioinut, että henkilö X on valmistellut tappamista ja täten tilanteessa toiminut etukäteissuunnitelman mukaan, jonka vuoksi on katsottu, että henkilö X:n teko on tehty vakaasti harkiten ja kokonaisuutena arvostellen se on törkeä. Siksi käräjäoikeus on katsonut murhan tunnusmerkistön täyttyvän. (HKO 6.11.2009. 09/10483, 9–10.)

9.2 Tuomio 2

Henkilö X tappoi henkilö A:n lyömällä häntä kasvoihin Somerolla, jonka seurauksena henkilö A kaatui maahan ja kuoli. Henkilö X ei yrittänyt elvyttää henkilö A:ta eikä hän myöskään kutsunut paikalle apua. Tapon jälkeen henkilö X nosti henkilö A:n autonsa takakonttiin ja kuljetti hänet pois paikalta. Henkilö X käsitteli henkilö A:n ruumista pahennusta herättävällä tavalla, kun hän kätki ja/tai hävitti ruumiin niin, ettei sitä ole asianmukaisesti voitu haudata ja näin ollen se jäi kadoksiin. Uskotaan, että henkilö A:n ruumis hävitettiin yleisroskikseen muoveihin käärittynä. (VSKO 11.06.2020. 20/121101, 1–3.)

Varsinais-Suomen käräjäoikeus tuomitsi henkilö X:n tästä ja muista syyksi luetuista teoista yhteiseen rangaistukseen 2 vuoden 8 kuukauden mittaiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Käräjäoikeus katsoi teon täyttävän törkeän pahoinpitelyn ja törkeän kuolemantuottamuksen tunnusmerkistöt. Käräjäoikeudessa asia ratkaistiin kolmen tuomarin kokoonpanolla, jotka tekivät yhtenevän ratkaisun asiassa. Myöhemmin Turun hovioikeus kovensi Varsinais-Suomen käräjäoikeuden aiempaa tuomiota ja tuomitsi henkilö X:n murhasta elinkautiseen vankeusrangaistukseen. Korkein oikeus ei muuttanut hovioikeuden tuomiota, joka lopulta jäi lainvoimaiseksi tuomioksi. (VSKO 11.06.2020. 20/121101, 35, 40.)

9.2.1 Tuomioon vaikuttavat tekijät

Asiassa on esitetty reilusti kirjallista todistelua liittyen henkilö X:n taloudelliseen tilanteeseen, pikavippihistoriaan, verkkopankkikirjautumisiin, henkilö A:n nimissä tehtyihin lainahakemuksiin sekä muihin selvityksiin televalvontaot-

teista ja paikannustiedoista. Näyttö on koostunut myös laboratoriolausunoista sekä erinäisistä tutkimuksista liittyen kadonneen henkilö A:n omaisuuteen. Pääsääntöisesti kirjallinen todistelu on ollut riidatonta. Asiassa on kuultu henkilö A:n vanhempia, veljeä ja henkilö X:ää. Todistajina asiassa on kuultu paljon henkilö A:n läheisiä sekä henkilö X:n puolelta erilaisia tahoja kuten hänen työnantajaansa ja naapureitansa. Asianosaisilta ja todistajilta on kartoitettu henkilö A:n luonnetta, käyttäytymistä ja elämäntilannetta sekä sitä, keeneen hän on ollut aktiivisesti yhteydessä ennen katoamista. Lisäksi kertomuksilla on selvitetty henkilö A:n rahankäyttöä sekä läheisten havaintoja hänen katoamisestaan. (VSKO 11.06.2020. 20/121101, 8–10.)

Henkilö X on vedonnut vaihtoehtoiseen tapahtumainkulkuun, jonka johdosta tapahtumainkulkua voidaan pitää riitaisena. Vaihtoehtoisen tapahtumainkulun mukaan henkilö X:n tarkoituksena oli saada haltuunsa henkilö A:n pankkitiedot, jotta hän olisi voinut petollisesti hankkia muutamia tuhansia euroja, josta olisi selvinnyt sakkorangaistuksella. Henkilö A:n yllättävästä ja ennalta-arvaamattomasta kuolemasta henkilö X hätäytyi, jonka johdosta hän nosti henkilö A:n ruumiin autonsa tavaratilaan ja alkoi suunnittelemaan karkaamista sekä maasta poistumista, mitä varten hän teki lainahakemuksia ja alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen hän pyrki saamaan mahdollisimman paljon rahaa. Siksi henkilö X on tehnyt erinäisiä toimia peitelläkseen tapahtumaa ja estääkseen kiinnijäämistä kuten myynyt autonsa, jolla hän kuljetti henkilö A:n ruumista. Myöhemmin autoa on tutkittu ja ruumiskoirien tekemien havaintojen perusteella on voitu varmistaa, että ruumista on kuljetettu juuri kyseisellä autolla. (VSKO 11.06.2020. 20/121101, 30.)

Riidatonta asiassa on se, että henkilö A kuoli henkilö X:n menettelyn seurauksena sekä hänen ruumiinsa on hävitetty ja se on jäänyt kadoksiin henkilö X:n toimesta. Henkilö X on kuitenkin kiistänyt tahallisen menettelyn ja siksi riitaista on se, mihin menettelyyn henkilö X on syyllistynyt ja onko teko tehty tahallisesti vai tuottamuksellisesti. Henkilö A:n kuolinsyystä ja siihen käytetystä väkivallasta ei ole esitetty muuta näyttöä kuin henkilö X:n kertomus tapahtuneesta. Muun selvityksen valossa henkilö X:n kertomusta on voitu pitää epäuskottavana kuten esimerkiksi henkilö X:n kertomusta siitä, että henkilö X olisi

lyönyt henkilö A:ta, jonka seurauksena hänen kätensä olisi kipeytynyt, mutta oikeudessa henkilö X ei osannut kertoa yksityiskohtia lyönnistä kuten kummalla kädellä lyönti oli tehty. Siksi tapahtumayönä käytetystä väkivallasta, sen luonteesta ja laadusta sekä henkilö A:lle aiheutuneista vammoista ei voida sanoa mitään varmaa, koska asia on vailla luotettavaa näyttöä. (VSKO 11.06.2020. 20/121101, 31–33.)

Riidatonta on myös se, että tapahtuma-aikana henkilö X:n taloudellinen tilanne on ollut hyvin heikko. Henkilö X:n taloudellinen tilanne on arvioitu huonoksi kirjallisilla- ja henkilötodisteilla, joista on selvinnyt, että henkilö X:llä on ollut suuri määrä useiden vuosien aikana kertynyttä velkaa ja siksi hänellä ei ole ollut mahdollisuutta saada lainoja omiin nimiinsä. Lisäksi henkilö X:n tilotteesta, varallisuudesta ja rahaliikenteestä on selvitetty, että hänen menonsa ovat olleet tuloja suuremmat. Näin ollen asiassa on esitetty, että henkilö X:llä ei ole ollut mahdollisuutta selvittää menoistaan omin avuin. Siksi käräjäoikeus on katsonut, että henkilö X:n toiminta on perustunut hänen taloudellisen tilanteensa epätoivoisuuteen ja suunnitelmaan korjata tilanne. Kuitenkin tilanteen äärimmäinen epätoivoisuus ja se, että tilanteen korjaaminen olisi ollut motiivina henkirikokseen, perustuu viime kädessä oletukseen eikä tukevaa näyttöä ole. (VSKO 11.06.2020. 20/121101, 32.)

Riidatonta on tapahtumailtojen ja -öiden kulku, jolloin henkilö X ja henkilö A ovat olleet ajamassa henkilö X:n autolla. Riidatonta on myös ajoreitit ja ajankohdat sekä henkilö X:n tarkoitus saada selville henkilö A:n verkkopankkitunnukset lainahakemuksia varten. Riitaista on kuitenkin henkilö X:n tavoittelema lainasumma ja onko tappaminen liittynyt etukäteissuunnitelmaan. Käräjäoikeus on uskonut, että peräkkäisille tapaamisille on ollut jokin erityinen syy, jota on näytetty toteen esimerkiksi OP Osuuskunnan lausunnolla ja sillä, kuinka useasti henkilö A:n verkkopankkiin on kirjaututtu tai yritetty kirjautua ja siksi se tukee henkilö X:n teon motiivia. Vaihtoehtoisesti on myös katsottu, että henkilö X on tappanut henkilö A:n, kun tämä on saanut henkilö A:lta haluamansa tiedot, jotta hän on voinut aloittaa lainahakemuksien tekemisen. Todisteiden avulla on katsottu, että henkilö X on tehnyt intensiivisesti lainahakemuksia jo tekopaikalla, kotinsa lähistöllä sekä kotona. Siksi käräjäoikeus on

katsonut, että henkilö X ei ole ainakaan lamaantunut henkilö A:n kuolemasta vaan päinvastoin hänen toimintansa viittaa määrätietoisuuteen ja perusteellisuuteen. (VSKO 11.06.2020. 20/121101, 28, 31.)

Asiaa selvittäessä henkilö X on otettu taposta kiinni epäiltynä, josta hänet on vangittu muutaman päivän kuluessa. Esitutkinnassa henkilö X on kiistänyt syyllisyytensä, puhunut asioista valheellisesti ja vedonnut muistamattomuuteen, jonka johdosta henkilö X:n esitutkintakertomukselle ei voida antaa merkitystä. Vasta esitutkinnan loppulausunnoissa henkilö X on halunnut tulla uudelleen kuulluksi, jolloin hän on toiminut oma-aloitteisesti ja yhtäjaksoisesti ilman keskeytyksiä, mutta kertomuksensa jälkeen hän on vastannut tarkentaviin kysymyksiin jälleen varsin vastahakoisesti ja vältellen. Lisäksi katselmuksessa henkilö X on osoittanut paikan, jossa henkilö A kuoli. Poliisin selvityksen perusteella henkilö X:n osoittama rikospaikka ei voi olla mahdollinen, koska se poikkeaa niin merkittävästi poliisin selvittämästä paikasta ja siksi rikospaikkaa voidaan pitää riittaisena seikkana. Myöhemmin kärjäoikeus on katsonut, että henkilö X on pyrkinyt ajamaan poliisia harhaan. (VSKO 11.06.2020. 20/121101, 30.)

9.2.2 Johtopäätökset

Kärjäoikeus on arvioinut erikseen näytön arvioinnin lähtökohtia ajantasaisella lainsäädännöllä kuten oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 1 §:n 2 momentilla, hallituksen esityksellä (HE 46/2014 vp s. 45), korkeimman oikeuden ennakkopäätöksellä (KKO 2018:3) ja korkeimman oikeuden ratkaisulla (KKO 2012:27). Näiden ja muiden asiassa esitettyjen seikkojen avulla kärjäoikeus on tehnyt ratkaisunsa. (VSKO 11.06.2020. 20/121101, 25.)

Asiaa on pyritty näyttämään toteen asianosaisten olosuhteilla, teon suunnitelmallisuudella sekä asiassa on pyritty esittämään laajasti näyttöä henkilö X:n kertomusta vastaan tapahtumainkulusta ja yksityiskohdista. Esitetyn selvityksen perusteella kärjäoikeus on katsonut, että henkilö X:n uskottavuutta rasittaa useat ristiriitaisuudet, epäloogisuudet ja aukot esimerkiksi hänen kertomassansa tapahtumainkulussa, hänen kohdistamassa väkivallassa, henkilö

A:n kuolin tavassa ja motiivissa. Lisäksi käräjäoikeus on arvioinut, että keskeisten riitakysymysten osalta välittyy kauttaaltaan varsin epäuskottava kuva. Myös uskottavuutta rasittaa sen, että henkilö X on pyrkinyt lähtökohtaisesti peittelemään osallisuuttaan tapahtumiin. (VSKO 11.06.2020. 20/121101, 32–33.)

Käräjäoikeus on arvioinut, että syytteen puolesta esitetty näyttö rakentaa siinä johdonmukaisen ja loogisen kokonaisuuden. Käräjäoikeus on kuitenkin huomionut, että henkilö X:n mieltämä todennäköisyys tai varteenotettava henkilö A:n tappaminen on jäänyt pelkkien oletusten varaan ja siksi henkilö X:n etukäteissuunnitelmasta ja sen yksityiskohdista ei ole riittävästi näyttöä. Käräjäoikeuden mukaan myöskään teon tahallisuudesta ei ole esitetty riittävää näyttöä. Siksi käräjäoikeus on katsonut, että yksin parisuhteen väkivaltaisuus, henkilö X:n kertoman alkuperäisen suunnitelman heikkous tai tapahtumien sijoittuminen syrjäiselle seudulle ei riitä osoittamaan, että henkilö X olisi pyrkinyt tappamaan henkilö A:n osana hänen suunnitelmaansa. Näin ollen henkilö X:n vaihtoehtoista tapahtumainkulkua tuottamuksellisesti aiheutetusta kuolemasta ei voida sulkea pois ja asiassa on jäänyt varteenotettava epäily henkilö X:n syyllisyydestä tahalliseen henkirikokseen ja syyte murhasta on hylättävä. (VSKO 11.06.2020. 20/121101, 33–34.)

Käräjäoikeus on katsonut, että henkilö X on syyllistynyt menettelyllään vaihtoehtoisen syytteen mukaisesti törkeään pahoinpitelyyn ja törkeään kuolemantuottamukseen, jota on tukenut henkilö X:n tunnustus. Käräjäoikeus on arvioinut, että rikokset ovat muodostaneet yhtenäisen tekokokonaisuuden, jota se on perustellut KKO 2019:29 (kohta 16) ja KKO 2018:44 (kohta 17) ennakkopäätöksillä. Henkilö X:n tunnustuksen oikeellisuutta ei ole asiassa esitetyn näytön perusteella aihetta epäillä. Lisäksi asiaa on tukenut tieto siitä, että henkilö X ja henkilö A ovat olleet tapahtumahetkellä yhdessä sekä ennen tapahtumaa he ovat pitäneet yhteyttä toisiinsa. Vaikka henkilö X:n kertomusta tapahtumayöstä pidetään ristiriitaisena, voidaan se asettaa tapahtumien riidattomien seurausten perusteella muun näytön puuttuessa ratkaisun lähtökohdaksi. Lisäksi kun tilanteessa huomioidaan oletettu kuolinhetki, henkilöiden fyysinen kokoero, oletetun lyönnin seuraus ja henkilö X:n toiminta kuoleman

yhteydessä, on käräjäoikeus katsonut, että asia on näytetty toteen ja henkilö A on kuollut henkilö X:n menettelyn seurauksena, jolloin asiaa voidaan pitää myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä. (VSKO 11.06.2020. 20/121101, 34–35.)

9.3 Tuomio 3

Henkilö X tappoi henkilö A:n potkaisemalla häntä keskivartaloon ja lyömällä teräaseella kaulan alueelle, jonka jälkeen henkilö X jätti henkilö A:n kaatuneena lattialle. Tämän jälkeen henkilö X poistui asunnosta tarkastamatta henkilö A:n tilaa, eikä hän hälyttänyt paikalle apua, vaikka hän oli tietoinen henkilö A:n terveydentilasta. Seuraavana päivänä henkilö X saapui asunnolle, josta hän löysi henkilö A:n verilammikosta kuolleena. Tämän jälkeen henkilö X alkoi käsittelemään henkilö A:n ruumista pahennusta herättävällä tavalla ja pakatoi vainajan makuupussiin sekä muoviin, jonka jälkeen hän paloitteli ruumiin useaan osaan. Paloittelun jälkeen henkilö X hävitti ruumiin tuntemattomaksi jääneellä tavalla. Uskotaan, että ruumis hävitettiin joko siirtämällä pakettiautoon, jolla se kuljetettiin johonkin Kuhmon alueelle piilottaen maastoon tai vesistöön. Toiseksi mahdolliseksi tavaksi on katsottu, että henkilö X palasi piilotusreissultaan takaisin kotiin, jossa ruumis poltettiin tynnyrissä pala kerrallaan. Ruumiin tuhkat ovat kuitenkin jääneet kadoksiin. (PSKO 28.04.2020. 20/115475, 1–2.)

Pohjois-Savon käräjäoikeus tuomitsi henkilö X:n yhteiseen rangaistukseen taposta ja muista syyksi luetuista teoista 9 vuoden 5 kuukauden mittaiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Asia ratkaistiin kolmen tuomarin kokouksella, jotka tekivät yhteneväisen päätöksen asiassa. Asiaa ei viety hovioikeuteen, jonka puolesta käräjäoikeuden ratkaisu jäi lainvoimaiseksi. (PSKO 28.04.2020. 20/115475, 23.)

9.3.1 Tuomioon vaikuttavat tekijät

Asiassa on esitetty paljon kirjallista todistelua, jotka ovat liittyneet esimerkiksi henkilö A:n katoamisilmoitukseen, henkilö A:n ja henkilö X:n lääkärinlausuntoihin, televalvontatietoihin, lukuisiin esitutkintapöytäkirjan liitteisiin, rikosteknisiin

laboratorion lausumiin sekä useisiin valokuvaliitteisiin. Asiassa on kuultu henkilö X:ää, kolmea asianomistajaa sekä kuutta syyttäjän nimeämää todistajaa. Henkilö A:n läheisiltä on pyritty nimenomaisesti selvittämään hänen luonnontansa, käyttäytymistä sekä havaintoja liittyen tämän katoamiseen. (PSKO 28.04.2020. 20/115475, 12–13.)

Henkilö X on tunnustanut, että henkilö A on saanut surmansa syytteessä kuvatussa tilaisuudessa, jolloin kyseistä seikkaa voidaan pitää riidattomana. Asiassa on riidatonta myös se, että henkilö X:n ruumis ja sen jäänteet ovat jääneet kadoksiin. Riidatonta on myös se, että henkilö X on hävittänyt käyttämänsä veitsen eikä hän ole ottanut yhteyttä hätäkeskukseen, poliisiin tai muutoin hälyttänyt apua poistuessaan asunnosta. Henkilö X on myöntänyt olevansa tietoinen henkilö A:n terveydentilasta sekä hän on itse kertonut henkilö A:n olevan voimakkaassa päihtymystilassa tapahtuma-aikana, jolloin asiaa voidaan pitää riidattomana. Riitaista on kuitenkin se, mihin rikosnimikkeeseen henkilö X on syyllistynyt. (PSKO 28.04.2020. 20/115475, 13–14.)

Henkilö X on kiistänyt menettelyllään aiheuttaneen tahallisen tai edes tuottamuksellisen henkilö A:n kuoleman, jolloin asiaa voidaan pitää riitaisena. Henkilö X on vedonnut toimineensa tilanteessa hätävarjeluksessa torjuessaan henkilö A:n hyökkäyksen, josta henkilö X on kertonut vaihtoehtoisen tapahtumainkulun. Henkilö X:n vaihtoehtoista tapahtumainkulkua tukee osittain todistaja Ö:n kertomus henkilö X:lle aiheutuneista vammoista. Todistaja Ö:n tekemät havainnot henkilö X:n vammoista ovat olleet ainoastaan välillisiä havaintoja, jotka ovat perustuneet henkilö X:n antamiin tietoihin. (PSKO 28.04.2020. 20/115475, 14–15.)

Riitaista asiassa on se, miten henkilö X on pyrkinyt kadottamaan henkilö A:n ruumiin. Henkilö X on tunnustanut käsitelleensä ruumista pahennusta herättävällä tavalla kuten luvussa 9.3 teonkuvauksessa katsottiin tavassa kaksi. Käräjäoikeus on kuitenkin katsonut, että henkilö X on pyrkinyt ensin piilottamaan vainajan ja myöhemmin ruumiin. Henkilö X on hävittänyt henkilö A:n ruumiin asunnosta ja siivonnut sen väitetyksi niin hyvin, että henkilö A:n DNA:ta ei ole

voitu löytää. Siihen liittyen henkilö X:lle on tehty mielentilatutkimus, jonka mukaan hän on ollut teon aikana syyntakainen. Tämän perusteella käräjäoikeus on katsonut, että henkilö X ei ole hävittänyt todisteita shokin tai muun äkillisen mielenliikutuksen johdosta. Siksi käräjäoikeus on arvioinut, että henkilö X on hävittänyt kaikki todisteet varsin pitkän ajan kuluessa ja erittäin perusteellisesti. Siitä johtuen henkilö X:llä on ollut runsaasti aikaa pohtia menettelyään ja sen seurauksia. Asiassa esitetty henkilötodistelu on tukenut kyseistä väitettä, koska henkilö X on ilmoittanut useisiin tiedusteluihin vältteleviä vastauksia siitä, mitä havaintoja hänellä on ollut kadonneesta henkilö A:sta. Lisäksi henkilötodistelusta on käynyt ilmi, että kumpikin henkilöistä X ja A ovat olleet väkivaltaisia toisiaan kohtaan. (PSKO 28.04.2020. 20/115475, 14–15.)

9.3.2 Johtopäätös

Käräjäoikeus on katsonut, että henkilö X on kertonut menettelystään hyvin yksityiskohtaisesti sekä esitutkinnassa että pääkäsittelyn yhteydessä. Henkilö X on kuitenkin muuttanut tapahtumainkulkua useaan kertaan, jonka puolesta käräjäoikeus ei pidä henkilö X:n tapahtumainkulkua johdonmukaisena. Jos tapahtumainkulkua arvioitaisiin vain sen perusteella, mitä henkilö X on kertonut esitutkinnassa tai pääkäsittelyssä, voitaisiin sitä pitää toisinaan loogisena. Kertomusta ei kuitenkaan tue henkilö X:n toiminta siltä osin, kun hän on hävittänyt kaiken todistusarvon, mutta samalla se ei voi toimia hätävarjelua vastaan. (PSKO 28.04.2020. 20/115475, 15–16.)

Koska henkilö X on väittänyt toimineensa hätävarjelutilanteessa, olisi hänellä täytynyt olla riittävästi asiaa tukevaa näyttöä. Käräjäoikeus on perustellut asiaa myös KKO: 2019:22 ratkaisun kohdalla 12 sekä KKO: 2016:97 ratkaisun kohdilla 8 ja 9. Käräjäoikeus on katsonut, että henkilö X:n oma kertomus tapahtumainkulusta, todistelu liittyen henkilö X:n väitettyihin vammoihin, todistelu henkilö A:n väkivaltaisuudesta ja jossakin määrin todistaja Ö:n kertomusta voida pitää riittävänä ja uskottavana näyttönä. Siksi henkilö X:n väitettä ei voida katsoa todeksi, koska se ei ole saanut riittävästi tukea asiassa esitetyistä todisteista ja muista seikoista, joka ei johda syytteen vapauttamiseen. (PSKO 28.04.2020. 20/115475, 16.)

Käräjäoikeus on arvioinut ja katsonut, että henkilö X:n toiminta on ollut tahallista, jota on tukenut henkilö X:n vaaraa aiheuttavat toimet, henkilö X:n ja henkilö A:n läheinen suhde sekä henkilö X:n tieto henkilö A:n heikosta terveydentilasta ja päihtymyksestä, jolloin henkilö X olisi ollut velvollinen hankkimaan apua henkilö A:lle. Käräjäoikeus on myös katsonut, että henkilö X on ymmärtänyt tekonsa siltä osin, mitä hänen lyöntinsä veitsellä on aiheuttanut henkilö A:lle. Kun tilanteessa huomioidaan teon vahingollisuus, vaarallisuus ja siitä ilmenevä syyllisyys sekä kaikki edellä mainitut seikat, täyttää se tapon tunnusmerkistön. (PSKO 28.04.2020. 20/115475, 16.)

9.4 Tuomio 4

Henkilö X tappoi henkilö A:n auton takapenkillä matkalla Ilomantsista Joensuuun. Henkilö X puristi käsivarrella henkilö A:n kaulasta niin, että hän kuoli. Henkilöautossa oli tapahtumahetkellä myös henkilöt Y ja Z, joista toinen ajoi autoa ja toinen istui vahvassa päihtymistilassa etupenkillä. Kolmikko ajoi henkilö A:n ruumiin kanssa ympäri Pohjois-Karjalaa. Jossakin kohtaa päihtynyt henkilö Z vietiin kotiin ja hänen tilallensa saapui henkilö V henkilö X:n pyynnöstä, joka lopulta auttoi henkilö A:n ruumiin piilottamisessa. Sitä varten henkilö Y ajoi erään metsätien varteen ja jäi odottamaan, kun henkilöt X ja V vievät henkilö A:n ruumiin lähellä sijaitsevaan maakellariin. Palattuaan autoon kaksikolla oli mukanaan henkilö A:n vaatteita, jotka paluumatkan aikana hävitettiin eripuolille metsää. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 1, 13.)

Seuraavana päivänä henkilö X soitti henkilö W:lle, jonka kyydissä hän meni takaisin maakellarille. Henkilö X meni maakellarille yksin mukanaan muovipussi, kenttälapio ja työrukkaset. Maakellarilla henkilö X viipyi yhteensä puoli tuntia, jonka jälkeen hän palasi takaisin autolle kädet multaisena mukanaan pelkkä lapio. Uskotaan, että henkilö X hautasi kyseisenä aikana henkilö A:n ruumiin johonkin lähistölle metsään. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 15–16.)

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus tuomitsi henkilö X:n yhteiseen rangaistukseen taposta ja muista syyksi luetuista teoista 9 vuoden ja 6 kuukauden mittaiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Asia ratkaistiin puheenjohtajana toimi-

neen laamannin lisäksi kahden lautamiehen kokoonpanolla, jotka tekivät yksimielisen päätöksen asiassa. Myöhemmin asia eteni Itä-Suomen hovioikeuteen, joka ei kuitenkaan muuttanut Pohjois-Karjalan kärjäoikeuden lopputulosta ja näin ollen tuomio jäi lainvoimaiseksi. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 30, 35.)

9.4.1 Tuomioon vaikuttavat tekijät

Asiassa on esitetty paljon kirjallista todistelua liittyen henkilö X:n televalvontatietoihin, tapahtumahetken aikajanaan, rekonstruktioihin, karttaliitteisiin, ajo-matkoihin ja -aikoihin liittyviin mittaustuloksiin, tutkintailmoituksiin sekä useisiin valokuvaliitteisiin. Lisäksi kirjallisessa todistelussa on hyödynnetty muutamia lausuntoja kuten THL:n Oikeuslääkintäyksikön- ja ilmatieteenlaitoksen lausuntoja. Asiassa on kuultu muutamaa asianomistajaa sekä useita syyttäjän nimisiä todistajia, joilta on selvitetty henkilö A:n elämäntilannetta, alkoholin käyttöä, itsetuhoisuutta ja muita seikkoja, jotka olisivat voineet vaikuttaa tilanteeseen sekä henkilö X:n luonnetta, väkivaltaisuutta ja äkkipikaisuutta. Asiassa ei ole kuultu henkilö X:ää, koska hän ei ole halunnut tulla itse kuulluksi ja siksi tuomio perustuu muuhun asiassa esitettyyn selvitykseen. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 8–9.)

Henkilö X on kiistänyt syytteen taposta ja vaatinut sen hylkäämistä. Henkilö X:n kannan mukaan hän ei ole menettelyllään aiheuttanut henkilö A:n kuolemaa. Koska henkilö X ei ole halunnut tulla kuulluksi, hän ei ole kertonut asiaan liittyen vaihtoehtoista tapahtumainkulkua tai muuta vastanäyttöä ja siksi asiassa on vedottu siihen, että oikeudenkäynnissä on osoitettava henkilö A:n kuolinsyy ja se, että kuolema ei ole voinut aiheutua muutoin kuin henkilö X:n tahallisesta teosta, jotta syyte voitaisiin hyväksyä. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 5–6.)

Kärjäoikeus on lähtenyt arvioimaan henkilö A:n kuolemaa useilla eri seikoilla. Ensinnäkin tapahtumahetkellä autossa on ollut henkilö A:n ja henkilö X:n lisäksi muita osapuolia, joiden kertomuksia on voitu pitää merkittävänä. Kärjäoikeus on katsonut, että autoa ajaneen henkilö Y:n kertomus on saanut suurimman painoarvon, koska hän on tehnyt näköhavaintoja lähietäisyydeltä.

Henkilö Y:n kertomus tapahtumainkulusta on kuitenkin poikennut joidenkin yksityiskohtien osalta esitutkinnassa ja pääkäsittelyssä. Kun tilanteessa on huomioitu olosuhteet, on käräjäoikeus katsonut, että kuvauksessa ei voida saavuttaa täyttä tarkkuutta ja siksi muutos voi olla mahdollinen. Henkilö Y:n kertomaa on pyritty varmentamaan esimerkiksi ilmatieteen lausunnolla, joka ei ole ollut ristiriidassa hänen kertomansa kanssa, jolloin se on vahvistanut yksittäisiä seikkoja. Lisäksi henkilö Y:n kertomaa on pyritty varmistaa teknisen rikostutkinnan avulla, joka suoritettiin hänen autoonsa, mutta tutkinnan myötä autosta ei löytynyt mitään henkilö A:an viittaavaa. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 14–15.)

Asiaa on voitu selvittää myös henkilöiden V ja W näkökulmista. Kummatkin henkilöt ovat kertoneet tapahtumainkulusta ja havainnoista liittyen henkilö A:an vastaavasti, kuten henkilö Y on kertonut sekä heillä on ollut tarkempia yksityiskohtia tietyissä asioissa. Käräjäoikeus on katsonut, että henkilöiden Y, V ja W kertomukset ovat tukeneet toisiaan ja siksi heidän kertomiaan tapahtumapaikkoja ja ruumiin kätkemispaikkaa voidaan pitää johdonmukaisina. Tapahtumayönä autossa on ollut myös henkilö Z, joka on ollut hyvin voimakkaassa päihtymystilassa ja siksi hänen antamalleen lausunnolle ei ole voitu antaa painoarvoa. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 15–16.)

Henkilöiden Y, V ja W kertomaa tapahtumainkulkua on tukenut autossa matkanneiden henkilöiden puhelinliittymiä koskevat televalvontatiedot, joiden perusteella on laadittu karttaliite. Sen avulla on selvitetty, mihin puhelinliittymien tukiasematiedot asettuivat tapahtumayönä sekä ajallisesti että paikallisesti. Lisäksi henkilö Y:n kertomusta on tukenut poliisin suorittama ajoreitin ja ajoaikojen mittaustulos, jota on verrattu myös televalvontatietojen kellonaikoihin. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 16–17.)

Henkilö A:n kuolemaa on selvitetty myös lähipiirin havainnoilla ja esimerkiksi hänen avopuolisonsa kertomuksella siitä, milloin hän on nähnyt henkilö A:n viimeisen kerran. Henkilö A on ollut tapahtumayönä yhteydessä puhelimitse avopuolisoonsa ja sisareensa, jossa kumpikin on havainnut hänen olevan

päihtynyt, mutta mitään hätää hänellä ei ole ollut. Osapuolten välistä yhteydenpitoa ja siinä käytyä keskustelua on voitu todentaa jälleen televalvontatietojen avulla. Henkilö A:n kuolemaa on pyritty näyttämään toteen myös hänen vanhempiansa kertomuksilla, joiden mukaan henkilö A on pitänyt aktiivisesti yhteyttä. Kuitenkin tapahtumayön jälkeen, henkilö A ei ole ollut enää minkäänlaisessa yhteydessä vanhempiinsa, jonka johdosta he ja muut henkilö A:n läheiset ovat aktiivisesti etsineet häntä useiden kuukausien ajan tuloksetta. Siksi kärjäoikeus on katsonut, että mikään edellä mainituista seikoista ei viittaa siihen, että henkilö A olisi kadonnut omatoimisesti, joka samalla tukee väitettä, että henkilö A on menehtynyt tapahtumayönä. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 11–12.)

Koska henkilö A:n ruumista ei ole löydetty, ei tilanteessa ole voitu hyödyntää ruumiinavaukseen perustuvaa lääketieteellistä selvitystä kuolinsyystä. Kärjäoikeus on kuitenkin siitä huolimatta katsonut, että henkilö A:n kuolinsyy on voitu arvioida muilla keinoilla kuten luonnollisen kuoleman näkökulmasta, jota varten Terveysten ja Hyvinvoinnin laitos on tehnyt asiantuntijalausunnon henkilö A:n aiemmasta terveydentilasta. Henkilö A:n terveydentila on arvioitu runsailla ja erilaisilla lääketieteellisillä tutkimuksilla, joita henkilö A:lle on tehty hänen elämänsä aikana. Asiantuntijalausunnoissa on todettu, että henkilö A:n potilasasiakirjoista ei ilmene mitään äkkikuolemalle altistavaa sairautta tai vammaa. Lausunnoista on myös katsottu se, että henkilö A:n alkoholinkäyttö ei ole voinut itsessään aiheuttaa sellaista elimellistä sairautta, joka johtaisi äkkikuolemaan. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 18.)

Kukaan autossa matkaneista henkilöistä ei ole tehnyt mitään havaintoja henkilö A:n verestä tai mahdollisesta tekovälineestä, joista kumpaakaan ei ole löydetty myöhemmissä rikosteknisissä tutkinnoissa. Siksi kärjäoikeus on katsonut, että kuolema on voitu ainoastaan aiheuttaa verta vuodattamatta ilman erityistä tekovälinettä. Tätä tukee henkilö Y:n tekemä näköhavainto henkilö A:n sinisistä kasvoista, johon liittyen THL on antanut asiantuntijalausunnon. Sen mukaan kasvojen sininen väri viittaa ensisijaisesti tukehtumiseen ja veren pakkautumiseen pään alueelle. Lisäksi asiaan liittyen THL on arvioinut kuristamiskuoleman todennäköisyyttä, johon se on esittänyt erilaisia teorioita, mihin

henkilö A on kuollut, joka on samalla vahvistanut käräjäoikeuden kokonaisnäkemystä siitä, miten henkilö A on menehtynyt. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 19.)

Henkilö A:n kuolemaa vastaan puhuu seikka siitä, että hänen ruumistansa tai mitään muitakaan jäänteitä hänestä ei ole löydetty. Siihen liittyen THL on tehnyt jälleen lausunnon, jossa se on arvioinut sitä, että kuluneiden vuosien aikana ruumis on voinut mädäntyä ja eläinten/hyönteisten aiheuttama pehmytkudosten tuhoutuminen on todennäköisesti ollut täydellistä ja siksi maahan haudatusta ruumista voisi ainoastaan olla jäljellä korkeintaan luita. Lisäksi se katsoi, että mikäli ruumis olisi jätetty maanpinnalle olisi mätäneminen ollut entistä nopeampaa. Lisäksi se on uskonut, että henkilö A:n luonnonkuituiset materiaalit vaatteista ovat todennäköisesti hajonneet eikä niistä olisi löydettävissä enää kuin nappeja tai metalliosia. Siksi henkilö A:n lopullinen kätkemispaiikka on jäänyt selvittämättä. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 16–17.)

9.4.2 Johtopäätökset

Käräjäoikeus on arvioinut erikseen näytön arvioinnin lähtökohtia ajantasaisella lainsäädännöllä kuten oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 1 §:n 2 momentilla, hallituksen esityksellä (HE 46/2014 vp s. 45), korkeimman oikeuden oikeuskäytännöllä (KKO 2017:93), korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuilla (KKO 2009:43 ja KKO 2014:48 kohdat 62–69) ja korkeimman oikeuden ratkaisuille (KKO 2012:27 ja KKO 2018:3). Näiden ja muiden asiassa esitettyjen seikkojen avulla käräjäoikeus on tehnyt asiassa ratkaisunsa. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 10.)

Käräjäoikeus on katsonut, että henkilöt Y, V ja W ovat antaneet kertomuksensa täysin riippumattomasti, joka antaa selityksen henkilö A:n täydelliselle katoamiselle. Jokaisen itsenäinen kertomus tapahtumainkulusta muodostaa yhtenäisen ja loogisen kokonaisuuden, eikä niissä ole ristiriitaisuutta keskenään. Lisäksi jokaisen kertoma tapahtumainkulku on riidaton myös televalvontatiedoista saataviin tietoihin ajasta ja paikasta. Siksi yhdenmukaista tapahtumainkulkua voidaan pitää näyttöarvona hyvin vahvana eikä esille ole tullut seikkoja, jotka horjuttaisivat heidän kertomustansa tai tekemiensä havaintojen

luotettavuutta. Tästä johtuen käräjäoikeus on katsonut, että henkilö A:n kaatoamiseen liittyneet olosuhteet ovat tulleet luontevasti selvitetynsi. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 17.)

Käräjäoikeus on pitänyt henkilö X:n toimintaa tarkoitustahallisenä, johon se on peilannut hallituksen esitystä (HE 44/2002 vp s. 84) ja korkeimman oikeuden vakiintunutta oikeuskäytäntöä (KKO 2012:98, kohta 8). Esille tulleiden seikkojen perusteella käräjäoikeus ei ole kuitenkaan voinut katsoa varmaksi, tavoitteliko henkilö X kuristamisella nimenomaisesti henkilö A:n kuolemaa, jolloin tilanteessa on täytynyt nojautua varsin pitkälle yleisiin kokemussääntöihin, johon liittyen käräjäoikeus on käyttänyt apunaan korkeimman oikeuden oikeuskäytäntöjä (KKO:1990:9 ja KKO:2009:48). (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 20–21.)

Käräjäoikeus on katsonut, että henkilö A:n kuristaminen on ollut niin pitkäaikaisista, että kuolemaa ei voida pitää yllättävänä ja ennalta-arvaamattomana. Kuoleman arviointiin käräjäoikeus on käyttänyt apunaan myös korkeimman oikeuden oikeuskäytäntöä (KKO 1998:2) liittyen oikeustieteelliseen kannanottoon. Näin ollen henkilö X:llä on ollut kuristamisen aikana mahdollisuus arvioida toimintansa seurauksen todennäköisyyttä. Lisäksi teko on kohdistettu sellaisella alueella, että henkilö X:n on täytynyt ottaa huomioon mahdollisuus siitä, että kuristaminen voi aiheuttaa henkilö A:n kuoleman eikä hän ole lopettanut toimintaansa senkään johdosta. Edellä mainituista seikoista johtuen käräjäoikeus on arvioinut, että teko on täyttänyt todennäköisuustahallisuuden tunnusmerkistön ja se on ollut tahallinen ja siksi täyttänyt tapon tunnusmerkistön. (PKKO 10.12.2018. 18/154641, 21–22.)

9.5 Tuomio 5

Henkilöt X ja Y houkuttelivat henkilö A:n henkilö V:n asunnolle. Siellä henkilöt X, Y ja V yhteistuumin tappoivat henkilö A:n ensin pahoinpitelemällä hänet, jonka jälkeen tämä kuristettiin kuoliaaksi. Henkilö A:n murha tehtiin henkilö Z toimeksiannosta, joka maksoi teosta henkilö X:lle. Toimeksiantoa varten henkilö X valitsi avukseen henkilö Y:n ja henkilö V:n. Henkilö A:n murhan jälkeen

hänen ruumiinsa vietiin pakettiautoon, jolla se kuljetettiin pois paikalta ja hävitettiin tuntemattomaksi jääneellä tavalla. Lisäksi henkilö A:n tavaroita sekä asunnossa vereentyneitä kalusteita hävitettiin polttamalla. (HKO 28.1.2005. 05/713, 2–3.)

Helsingin kärjäoikeus tuomitsi henkilöt X, Y, V:n murhasta ja henkilö Z:n yllytyksestä murhaan elinkaudeksi vankeuteen. Asia ratkaistiin kahden kärjätuomarin lisäksi neljä lautamiehen kokoonpanolla, jotka tekivät yksimielisen ratkaisun asiassa. Tuomitut valittivat ratkaisusta hovioikeuteen, joka ei muuttanut ratkaisun lopputulosta. Lisäksi tuomitut hakivat valituslupaa korkeimmalta oikeudelta, joka ei kuitenkaan myöntänyt sitä. Näin ollen hovioikeuden tuomio jäi lainvoimaiseksi. (HKO 28.1.2005. 05/713, 28–29.)

9.5.1 Tuomioon vaikuttavat tekijät

Asiassa on esitetty kirjallista todistelua liittyen keskusrikospoliisin laboratorio-lausuntoon, esitutkintakertomuksiin, televalvontatietoihin, soittokaavioihin, viesteihin, asunnon pohjapiirroksiin, aikakaavioihin, takavarikkopöytäkirjaan sekä useisiin valokuva-liitteisiin. Henkilötodistelussa on kuultu kaikkia muita vastaajia paitsi henkilö Z:aa. Lisäksi asiassa on kuultu asianomistajia ja syytäjän nimeämiä todistajia, joilta on selvitetty esimerkiksi tekoa, toimeksiantoa ja tilakuuntelua sekä vahvistettu tietoa siitä, että henkilö A on ollut väkivaltainen, manipuloiva ja äkkipikainen. (HKO 28.1.2005. 05/713, 4–6, 21–22.)

Asiassa on riidatonta se, että henkilöt X, Y, V, Z ja A ovat tunteneet entuudestaan ja jokaisella on ollut entisyyttä rikosmaailmasta. Riidattomana voidaan pitää myös sitä, että henkilöt X ja Y ovat olleet tapahtuma-aikaan henkilö A:n seurassa. Riitaista on kuitenkin illan tapahtumainkulku, josta henkilöt X ja Y ovat kertoneet oikeudenkäynnissä ja esitutkinnassa eri tavalla. Riidatonta asiassa on myös henkilöiden X, Y ja V puhelinyhteys ennen väitettyä murhaa, jota on tukenut asiassa esitetyt teletiedot. Näiden asioiden lisäksi henkilöt X, Y, V ja Z ovat kiistäneet syytteet, jonka vuoksi riitaista on se, mihin rikosnimikkeisiin henkilöt ovat syyllistyneet. (HKO 28.1.2005. 05/713, 4, 12–13.)

Riitaista asiassa on se, onko murha tehty henkilö Z:n toimeksiannosta. Toimeksiannon puolesta on esitetty paljon erilaista näyttöä kuten aiempi henkilö A:n kertomus poliisille, jonka mukaan henkilö Z on uhannut tappa hänet. Henkilö A:n kertomusta on vahvistanut hänen äitinsä, isänsä, veljensä ja kihlatussa kertomukset, jotka ovat kertoneet samat asiat kuin henkilö A. Lisäksi tapahtuman jälkeisestä ajasta on esitetty näyttöä kuten se, että henkilö Z on lähettänyt kuriirin toimittamaan rahaa henkilö V:lle ja henkilö X:lle, joiden mukaan rahat eivät liittyneet mitenkään henkilö A:n murhaan. On myös katsottu, että yhteydenpito ja rahojen toimittaminen ajoittuivat sopivasti henkilö A:n murhan yhteyteen, jonka perusteella käräjäoikeus on arvioinut, että rahat ovat olleet palkkio henkirikoksesta. (HKO 28.1.2005. 05/713, 17–18.)

Riitaista asiassa on myös verinäytteet, jotka ovat otettu henkilö V:n asunnosta tapahtuma-ajankohdan jälkeen, josta on löydetty suurella todennäköisyydellä henkilö A:n verta. Asiaan liittyen henkilö X on esittänyt vastanäyttöä, jota vastaan on kuitenkin puhunut verijälkien analysointiin erikoistunut rikosylikonstaapeli. Rikosylikonstaapelin mukaan verijäljet seinillä eivät ole voineet aiheutua vastanäytön mukaisesti verta vuotavasta nenästä vaan hän on katsonut, että veritipat ovat aiheutuneet pahoinpitelyn yhteydessä. Rikosylikonstaapelin käsityksen mukaan verta on ollut asunnossa paljon nähtyä enemmän, mutta se on kolmikön toimesta pesty pois. Lisäksi näkemystä on tukenut tunnistuskoirien tekemät havainnot verestä ja ruumiista, jotka ovat tehty samasta asunnosta. (HKO 28.1.2005. 05/713, 14,15, 18.)

Tunnistuskoirat eivät ole merkanneet vastaavalla tavalla kerrostalon rappua tai hissiä, joka ei kuitenkaan tarkoita sitä, että henkilö A:n ruumista ei olisi viety pois asunnosta. Suurella todennäköisyydellä ruumis on viety ammattimaisesti pois eikä se ole ollut kosketuksissa muihin pintoihin. Lisäksi syytteen puolesta ei ole saatu tukevaa näyttöä henkilö V:n naapureilta, koska kukaan ei ole tehnyt mitään havaintoja, jotka liittyisivät henkilö A:n murhaan tai hänen ruumiinsa kadottamiseen. Muun selvityksen avulla käräjäoikeus on katsonut, että henkilö V:n asunnosta on kuulunut ennenkin paljon meteliä, joten käräjä-

oikeus ei pidä rikosepäilyä vääränä, vaikka naapurit eivät ole ilmoittaneet murhaamiseen liittyvistä melu- tai muista havainnoista. (HKO 28.1.2005. 05/713, 18, 22–23.)

Henkilö A:n ruumiin kadottamista voidaan pitää riitaisena, koska on uskottu, että henkilöt Y ja V ovat kuljettaneet henkilö A:n ruumista vuokratulla pakettiautolla sekä myöhemmin he ovat hävittäneet sen. Tätä tukee samojen tunnistuskoirien tekemät havainnot verestä ja ruumiista, jotka ovat merkanneet kyseisen pakettiauton tavaratilan. Teletunnistetietojen avulla ei ole voitu selvittää tai seurata, mihin henkilö A:n ruumis on hävitetty, koska kyseiseksi ajaksi matkapuhelimet ovat jätetty pois pakettiauton kyydistä. Henkilöt Y ja V ovat asiaan liittyen kertoneet vaihtoehtoisen tapahtumainkulun, jonka mukaan he ovat tehneet henkilö V:n muuttoa. Ruumiin katoamiseen liittyen käräjäoikeus on peilannut tilannetta erään korkeimman oikeuden ratkaisuun (KKO 2002:47), jossa ruumis on jäänyt kadoksiin, mutta tilanteessa on arvioitu muun näytön avulla, että tämä on ajautunut henkirikoksen uhriksi ja siksi tuomitseminen ei ole edellyttänyt ruumiin löytämistä. (HKO 28.1.2005. 05/713, 14, 15, 21.)

Henkilöt X, Y ja V ovat katsoneet, että henkilö A on lavastanut katoamisensa tai vaihtoehtoisesti hänet olisi tappanut joku muu hänen vihamiehistään, jota voidaan pitää riitaisena seikkana. Asiaan liittyen on saatu selvitystä, jonka mukaan henkilö A:lla on ollut useita vihamiehiä, mutta samalla on katsottu, että henkilö A ei ole voinut lavastaa katoamistaan rikoksena. Käräjäoikeus on katsonut, että asiassa ei ole esitetty mitään yksilöityä perustetta sille, että henkilö A:n murha olisi tehty jonkun muun toimeksiannosta kuin henkilö Z:n tai henkilö A olisi surmattu jossakin toisessa tilanteessa. (HKO 28.1.2005. 05/713, 26.)

Riidatonta asiassa on se, että henkilö Y on polttanut tapahtumayön jälkeen appivanhempiensä luona roskanpolttouunissa tavaroita, joista osa on kuulunut henkilö A:lle. Riitaista on kuitenkin syy sille, miksi henkilö Y on polttanut tavaroita. On katsottu, että henkilö Y on polttanut hävittämisen tarkoituksella tavaroita, jotka voisivat liittyä henkilö A:n murhaan. Henkilö A:n tavaroista on saatu varmuus myöhemmin, kun appivanhempien polttouunille on tehty tuhkan seulonta. Lisäksi asiassa on riidatonta henkilö V:n toiminta siltä osin, että hän on

hävittänyt asunnoltaan sohvan, nojatuolin ja maton sukulaistensa luona polttamalla. Samalla tapaa tässäkin kohtaa riitaista on se, miksi huonekaluista on hankkiuduttu eroon polttamalla. Teknisessä tutkinnassa on selvitetty ja tunnistettu palojätteiden avulla, että kyseiset huonekalut ovat olleet peräisin henkilö V:n asunnosta. (HKO 28.1.2005. 05/713, 15–16.)

Tapahtumayön tapahtumainkulkua on vahvistanut henkilö A:n kihlatun yhteydenotto, kun hän on ollut puhelimitse yhteydessä henkilö A:n. Puhelu on voittoa todentaa teletietojen avulla tapahtuneeksi. Puhelimessa henkilö A on ollut hyvin huolestunut, pelästynyt ja itkuinen. Lisäksi henkilö A on kehottanut hänen kihlattuun olemaan yhteydessä poliisiin. Puhelun jälkeen henkilö A:n kihlattu ei kuullut henkilö A:sta enää mitään, jonka seurauksena hän teki katoamisilmoituksen. Tapahtumayön jälkeen henkilö A:sta ei ole tehty muitakaan havaintoja kuin henkilö X:n kertomus siitä, että henkilö A olisi lähtenyt pois Suomesta, jota ei kuitenkaan tukenut muu näyttö. Siksi kyseiset seikat ovat tukenet henkilö A:n murhaamista. (HKO 28.1.2005. 05/713, 11, 27.)

Muutama viikko tapahtumayön jälkeen henkilö V oli varannut eräästä hotellista huoneen, johon poliisi järjesti tilakuuntelun. Kuuntelussa henkilö V on kertonut toiselle henkilölle henkirikoksesta epäsuorasti, peitellen ja vaimealla äänellä, koska henkilö V on epäillyt, että tilaa kuunnellaan. Keskustelusta on kuitenkin ilmennyt se, että teossa on ollut mukana välillä kaksi ja välillä kolme henkilöä sekä teko on tehty kuristamalla. Henkilö V on kertonut henkirikoksen toteuttamisen lisäksi sen, että teko on tehty toimeksiantona palkkioita vastaan ja jäljet ovat peitetty ruumiin hävittämisellä ja tavaroiden polttamisella. (HKO 28.1.2005. 05/713, 16–17.)

Asiaan liittyen henkilöille X, Y, V ja Z ei ole järjestetty mielentilatutkimuksia, koska syyttäjät eivät ole katsoneet sitä tarpeelliseksi sekä henkilöt itse ovat vastustaneet toimea tai pitäneet tutkimuksen suorittamista tarpeettomana. Lisäksi esitutkinta-aineistosta tai henkilöiden käyttäytymisestä ei ole käynyt ilmi seikkoja, joiden perusteella mielentilan tutkiminen olisi ollut tarpeellista. Näiden asioiden sekä KKO 2004:119 ratkaisun perusteella käräjäoikeus on pitä-

nyt mielentilatutkimusten suorittamista tarpeettomana ja samalla se on katsonut, että henkilöt ovat olleet tekoa tehdessään täydessä ymmärryksessä. (HKO 28.1.2005. 05/713, 28.)

9.5.2 Johtopäätökset

Käräjäoikeus on katsonut, että henkilöiden X, Y, Z ja V esittämää vastaanäyttöä liittyen illan tapahtumainkulkuun, toimeksiantoon, verijälkiin asunnossa ja autossa, ulkopuolisten puuttuviin havaintoihin, tavaroiden hävittämiseen ja tilakuunteluun on voitu pitää epäjohdonmukaisena ja epäloogisena, koska osittain näyttö on ollut ristiriidassa muun esitetyn näytön kanssa, jolloin muu näyttö on asettunut tarinaa vastaan. Käräjäoikeus on myös huomionnut sen, että syytetyillä on ollut hyvin vähän muuta tukevaa näyttöä omien puheidensa lisäksi. Siksi syyttäjän esittämä näyttö on ollut johdonmukaisempaa ja syytettä on tukenut useat eri seikat kuten telekuuntelun tallenteet, koirien merkkaukset, poltetut tavarat, tilakuuntelussa ilmenneet asiat ja muut rikoksen peittelemiseksi suoritettut toimet. Lisäksi asiassa on kuultu todistajia, jotka ovat kertoneet asioista hyvin samansuuntaisesti, jonka vuoksi heidän kertomuksiaan voidaan pitää luotettavina sekä samalla ne tukevat syytettä. (HKO 28.1.2005. 05/713, 13, 19.)

Käräjäoikeus on edellä mainittujen yksityiskohtien avulla katsonut, että syytteen tueksi esitetty näyttö tapahtumista ennen väitettyä surmaamisajankohtaa ja sen jälkeisiä tapahtumia voidaan pitää johdonmukaisina, jotka muodostavat yhteisvaikutukseltaan hyvin vahvan näytön syytteessä kuvatusta henkirikoksesta sekä samalla murhan ja sen yllytyksen tunnusmerkistö täytyvät. Tekokokonaisuutta selittää toimeksiantoon liittyvät seikat ja itse päätekoon liittyvät seikat, joka sisältää samansuuntaisia ja lukuisia yksityiskohtia. Siksi käräjäoikeus on katsonut, että henkilö A on murhattu vakaasti harkiten palkkiota vastaan, suunnitelmallisesti, erityisen raa'alla ja julmalla tavalla sekä rikos on ollut kokonaisuutena arvostellen törkeä. (HKO 28.1.2005. 05/713, 27.)

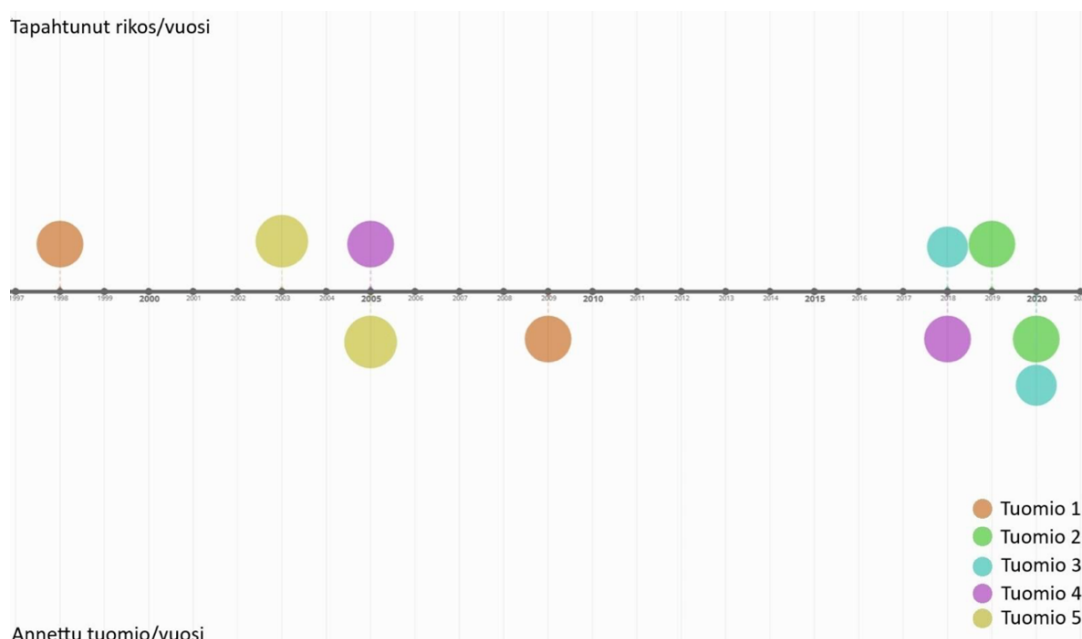
10 TAPAUSTEN VERTAILU

Tässä luvussa vertaillaan viittä tuomiota keskenään, jotka avattiin tarkemmin luvussa 9. Vertailussa on tarkoitus kiinnittää huomioita siihen, miten tuomiot rakentuvat näytön perusteella sekä millaisia seikkoja syyksilukevat tuomiot pitävät sisällään. Vertailu aloitetaan sillä, että ensin tarkastelun kohteena on tuomioiden lähtökohdat, jonka jälkeen siirrytään varsinaiseen vertailuun. Vertailussa on käytetty sanallista vertailua sekä erilaisia taulukoita. Vertailun tarkoituksena on löytää mahdollisimman selkeästi ja tiiviisti tuomioita yhdistäviä ja erottavia tekijöitä.

10.1 Vertailun lähtökohdat

Vertailu on aloitettava sillä, että huomio on kiinnitettävä vertailtavien tuomioiden lähtökohtiin eli siihen, milloin rikokset ovat tapahtuneet ja milloin tuomiot ovat annettu. Lähtötilanteesta voidaan muodostaa luotettava aikakaavio, josta samalla voidaan havaita se, kuinka kauan kunkin asian selvittämiseen on kulunut. Kaavio on pidettävä mahdollisimman selkeänä ja helposti luettavana, jonka johdosta siihen ei ole kannattavaa laittaa tarkkoja päivämääriä, vaan ajankohdista voidaan kertoa vuositasolla. Kaaviossa ei ole tarkoitus mainita muita ylimääräisiä seikkoja kuten tietoa siitä, milloin asiat ovat edenneet poliisille tai milloin ne ovat astuneet vireille käräjäoikeuteen. Siksi kaavioon on merkattava vain nämä kaksi ajankohtaa, joka tulee toistaa jokaisen tuomion kohdalla.

Aikajanaan jokainen tuomio on merkattu omalla värikoodilla. Lisäksi merkinnät ovat tehty kahdelle eri tasolle. Aikajanan yläpuolelle tehdyt merkinnät viittaavat rikosten tapahtumavuosiin, kun taas alapuolelle tehdyt merkinnät viittaavat tuomioiden antamisvuosiin. Esimerkiksi tuomion 1 kohdalla rikos on tehty vuonna 1998 ja käräjäoikeus on antanut tuomio vuonna 2009.

Kuva 1. Tuomioiden teko- ja antamisvuodet

Yllä olevasta aikajanasta voidaan nähdä, että tarkastelun kohteena olevat tuomiot sijoittuvat viimeisen 26 vuoden ajalle. Voidaan huomata, että vertailtavat tuomiot sijoittuvat merkittävälle aikavälille, sillä kyseisenä aikana rikoslain 21. lukuun ei ole tehty muutoksia. Ensimmäinen rikos on tehty vuonna 1998, kun taas uusimmassa jutussa rikos on tehty vuonna 2019. Ensimmäinen tuomio on annettu vuonna 2005, kun viimeiset kaksi tuomiota ovat annettu vuoden 2020 aikana. Vertailun lähtökohdista voidaan havaita se, että vertailtavat tuomiot ovat annettu melko lyhyen ajan sisällä ja samalla se antaa vertailulle paremmat valmiudet.

Aikajanasta voidaan huomata, että jokaisen tapauksen selvittämiseen on kulunut vaihtelevasti aikaa, minkä vuoksi ei voida yksiselitteisin sanoa, kuinka kauan vastaavan asian selvittäminen kestää. Esimerkiksi tuomion 3 kohdalla selvittäminen on kestänyt yhteensä 13 vuotta, kun taas tuomion 2 selvittämiseen on kulunut vuosi. Tapausten ratkaisunopeus ei suoranaisesti viittaa siihen, onko asia ollut helposti ratkaistavissa vaan tilanteeseen on vaikuttanut lukuisat muut yksittäiset seikat. Tämä asettaa merkittäviä haasteita vertailtavien tuomioiden ja niiden taustalla toimivien seikkojen arvioinnille, joilla rikokset ovat todettu toteennäytetyiksi.

10.1.1 Ratkaisujen kokoonpanot

Lähtökohdissa on hyvä kiinnittää huomiota myös siihen, millaisilla kokoonpanoilla ratkaisut ovat syntyneet, jolloin lukijan ei tarvitse pohtia, kuka/ketkä tuomiosta ovat päättäneet. Siksi aiheesta on tehty vertailukelpoinen taulukko viiden tuomion välillä.

Taulukko 1. Ratkaisujen kokoonpanot

Tuomiot	Ratkaisun kokoonpano
Tuomio 1	Kolmen tuomarin kokoonpano
Tuomio 2	Kolmen tuomarin kokoonpano
Tuomio 3	Kolmen tuomarin kokoonpano
Tuomio 4	Lautamieskokoonpano
Tuomio 5	Lautamieskokoonpano

Yllä olevasta taulukosta voidaan huomata, että 60 % tuomioista on ratkaistu kolmen tuomarin kokoonpanoilla ja loput 40 % lautamieskokoonpanoilla. Lautamieskokoonpanot ovat poikenneet toisistaan, sillä tuomiossa 4 kokoonpanon on muodostanut laamannin lisäksi kaksi lautamiestä, kun taas tuomiossa 5 lautamieskokoonpanossa on toiminut kaksi käräjätuomaria ja neljä lautamiestä. Jokaiselle kokoonpanolle on yhteistä se, että kaikki sen jäsenet ovat olleet yksimielisiä asian ratkaisusta, jonka johdosta äänestämistä ei ole tarvittu. Lisäksi suurista kokoonpanoista voidaan päätellä, että ratkaistavat asiat ovat olleet sisällöllisesti haastavia ja laajoja, joka näkyy myös siitä, että kaikki tuomiot ovat annettu kansliatuomioina.

10.1.2 Tuomitut henkilöt ja rikosnimikkeet

Ennen varsinaisen vertailun aloittamista on hyvä kiinnittää huomiota siihen, kuinka monta henkilöä ja mistä rikoslain 21. luvun teosta henkilöt ovat tuomittu. Samalla se helpottaa lukijaa ymmärtämään, miksi joissakin tapauksissa puhutaan yksikössä ja miksi jossakin monikossa. Mikäli kaikissa tapauksissa tuomitut olisi ollut saman verran ja tuomitut olisivat syyllistyneet samaan rikosnimikkeeseen, ei vertailtavia asioita olisi täytynyt nostaa esille vastaavalla

tavalla. Siksi aiheesta on tehty vertailukelpoinen taulukko viiden tuomion välillä.

Taulukko 2. Tuomittujen henkilöiden määrä ja rikosnimikkeet rikoslaista

Tuomiot	Tuomittujen henkilöiden määrä	Rikosnimike rikoslain 21. luvusta
Tuomio 1	1 henkilö	Murha
Tuomio 2	1 henkilö	Törkeä pahoinpitely ja törkeä kuolemantuottamus
Tuomio 3	1 henkilö	Tappo
Tuomio 4	1 henkilö	Tappo
Tuomio 5	4 henkilöä	3 murhaa ja 1 yllytyksestä murhaan

Vertailussa ei ole tarkoitus loukata henkilötietosuojaa, jonka johdosta tuomittuja henkilöitä ei ole listattu nimellisesti vaan he ovat listattu määrällisesti. Yllä olevasta taulukosta voidaan huomata, että tuomioissa 1–4 tuomittuja henkilöitä on ollut yksi, kun taas tuomiossa 5 tuomittuja henkilöitä on ollut yhteensä 4.

Rikosnimikkeet vaihtelevat tuomioiden välillä, mutta esimerkiksi henkilöitä on tuomittu murhasta tuomioissa 1 ja 5 sekä taposta tuomioissa 3 ja 4. Näiden yhdistävien tekijöiden lisäksi tuomiossa 5 yksi henkilö on tuomittu yllytyksestä murhaan. Tuomio 2 poikkeaa muusta joukosta siinä määrin, että henkilö on tuomittu törkeästä pahoinpitelystä ja törkeästä kuolemantuottamuksesta. Syy sille, miksi tuomio 2 eroaa muusta joukosta niin merkittävästä selviää seuraavasta luvusta.

10.1.3 Tuomioiden syyksiluettavuus

Lopuksi lähtökohdissa on kiinnitettävä huomiota tuomioiden syyksiluettavuuteen. Tuomioita yhdistää se, että jokaisessa tapauksessa syyttäjällä on pyrkinyt näyttämään toteen tekojen tahallisuuden. Useissa tuomiossa tuomitut henkilöt ovat esittäneet vastanäyttöä syyttäjän esittämää näyttöä vastaan tai kertoneet vaihtoehdoisen tapahtumainkulun. Lisäksi monessa tuomiossa tuomitut henkilöt ovat pyrkineet näyttämään toteen, että teko on tehty tuottamuksellisesti

eikä tahallisesti. Kuitenkin vain yhdessä tuomiossa (tuomio 2) on katsottu, että teko on tehty tuottamuksellisesti. Siksi aiheesta on täytynyt tehdä vertailukelpoinen taulukko viiden tuomion välillä, jossa näkyy syyksiluettavuuden lisäksi perustelut.

Taulukko 3. Vertailtavien tuomioiden syyksiluettavuus

Tuomiot	Tahallinen tai tuottamuksellinen tuomio	Perustelut
Tuomio 1	Tahallinen	-tappamista on valmisteltu -tappaminen on liittynyt etukäteissuunnitelmaan
Tuomio 2	Tuottamuksellinen	-teon tahallisuudesta ei ole esitetty riittävä näyttöä -syyte on näytetty toteen henkilö X:n vaihtoehtoisella tapahtumainkululla, jossa teko on tapahtunut ennalta-arvaamattomasti
Tuomio 3	Tahallinen	-henkilö X on käyttäytynyt vaarallisesti tilanteessa -henkilö X:n olisi täytynyt hälyttää paikalle apua -henkilö X on ymmärtänyt tekonsa ja sen seuraukset
Tuomio 4	Tahallinen	-tilanne ei ole ollut yllättävä tai ennalta-arvaamaton -tapon yhteydessä henkilö X:llä on ollut mahdollisuus arvioida toimintansa seurauksen todennäköisyyttä -henkilö X ei ole lopettanut toimintaansa ennen kuin henkilö A on kuollut
Tuomio 5	Tahallinen	-teko tehty etukäteissuunnitelman mukaisesti palkkiota vastaan

Taulukosta voidaan huomata, että tuomio 2 on katsottu tuottamukselliseksi, koska riittävää näyttöä ei ole saatu tahallisen teon puolesta, jonka johdosta henkilö X:n kertoma vaihtoehtoinen tapahtumainkulku on laitettu tuomion perustaksi. Tuomioissa 1, 3, 4 ja 5 tuomioistuimet ovat katsoneet teot tahallisiksi, jota on näytetty toteen esimerkiksi etukäteissuunnitelmalla, teon valmistelulla, henkilö X:n vaarallisella toiminnalla sekä henkilö X:n ymmärryksellä tekoa ja sen seurauksia kohtaan. Tuomiot 1 ja 5 ovat sisältäneet etukäteissuunnitelman, kun taas tuomioissa 3 ja 4 tahallisuus on arvioitu sillä, että henkilö X on ymmärtänyt tekonsa ja sen seurauksen.

10.2 Tuomioiden rakentuminen

Lähtökohtien jälkeen tutkimuksessa on palattava takaisin tutkimuksen varsinaiseen kohteeseen, jossa aletaan ensin selvittämään, mistä tekijöistä tuomiot ovat näytöllisesti rakentuneet. Luvussa 9 avattujen tuomioiden perusteella voidaan huomata, että jokainen tuomio on pitänyt sisällään kirjallista todistelua, henkilötodistelua, ajantasaista lainsäädäntöä sekä muuta näyttöä kuten oikeuskäytäntöjä ja korkeimman oikeuden ratkaisuja. Tämän perusteella voidaan todeta, että nämä tekijät ovat tyypillisiä tekijöitä vastaavissa tuomioissa, koska samat tekijät toistuvat jokaisen tuomion kohdalla. Näiden tekijöiden lisäksi jokaisessa tuomiossa on ollut yksityiskohtaisia perusteluita, joiden laajuus on vaihdellut tapauskohtaisesti. Perusteluissa näyttöä on arvioitu sekä yksittäisten seikkojen osalta että kokonaisuutena arvostellen, johon palataan tarkemmin luvussa 10.3.

Kirjallista todistelua on esitetty tuomioiden välillä vaihtelevasta. Kokonaisuudessaan todistelumäärä on niin suuri, ettei jokaista todistetta ole tarpeen vertailla keskenään. Sisällöllisesti kirjalliset todisteet ovat koostuneet lukuisista yhtäläisyyksistä sekä samalla eroavaisuuksista. Jokaista tuomiota yhdistää se, että kirjallisena todisteena on käytetty rikosteknistä laboratoriolausuntoa tai muuta ammattilaisen tekemää lausuntoa. 80 % tuomiota yhdistää se, että kirjallisissa todisteissa on hyödynnetty televalvontatietoja, jotka ovat tukeneet muuta näyttöä. Näiden lisäksi yhtäläisyyksiä on löytynyt esimerkiksi valokuvallitteista tapahtumapaikalta, karttaliitteistä, paikannustiedoista, aikakaavioista,

soittokaavioista, viesteistä, tilioitteista, esitutkintakertomuksista sekä pöytäkirjoista kotietsinnästä ja takavarikosta. Voidaan huomata, että yhtäläisyydet ovat liittyneet pääpiirteittäin poliisin tekemiin selvityksiin.

Jokaisessa tuomioissa on esitetty henkilötodistelua, joka on ollut määrällisesti vaihtelevaa. 80 % tuomiota yhdistää se, että asiassa on kuultu tuomittuja henkilöitä, jotka ovat kertoneet joko vaihtoehdoisen tapahtumainkulun tai myöntäneet syytteessä kuvatun tapahtumainkulun todeksi. Heidän lisäksi tuomioissa on kuultu esimerkiksi asianomistajia eli uhrin läheisiä, silminnäkijöitä ja muita nimettyjä todistajia, jotka ovat olleet esimerkiksi uhrin naapureita tai poliiseja. Lisäksi 80 % tuomioissa on kuultu uhrin läheisiä, joilta on pyritty esimerkiksi selvittämään uhrin luonnetta, käyttäytymistä ja elämäntilannetta.

Tuomioissa on käytetty paljon vallitsevaa ja ajankohtaista lainsäädäntöä, johon perustelut ovat viimesijaisesti nojautuneet. Tuomioissa on huomioitu laki, joka on ollut voimassa rikoksen tekohetkellä. Tuomioissa on käytetty pääsääntöisesti rikoslakia, lakia rikosoikeudenkäynnistä ja oikeudenkäymiskaarta. Näiden lisäksi tuomioissa on hyödynnetty hallituksen esityksiä, korkeimman oikeuden vakiintunutta oikeuskäytäntöä sekä korkeimman oikeuden ratkaisuja, joista on voitu rakentaa vertailukelpoinen taulukko viiden eri tuomion välillä.

Taulukko 4. Ratkaisut ja niiden liiteaineistot

Tuomiot	Tuomioissa hyödynnetyt ratkaisut ja niiden liiteaineiston	Mihin ratkaisuilla ja liiteaineistoilla on viitattu
Tuomio 1	1) KKO 2004:119 ratkaisu	1) viitaten henkirikoksen ja teki-jän syyntakeisuuden arviointiin
Tuomio 2	1) HE 46/2014 vp s. 45 2) KKO 2018:3 ennakkoratkaisu 3) KKO 2012:27 ja 2017:12 ratkaisut	1) viitaten objektiiviseen ja kriittiseen todistusharkintaan 2) viitaten näytön arviointiin ja syyttömyysolettamaan 3) viitaten syytetyn esittämään näyttöön syytteen tueksi ja syyttäjän todistustaakkaan

	4) KKO 2019:29 kohta 16 ennakkopäätös ja KKO 2018:44 kohta 17 ratkaisu	4) viitaten rikoksien yhtenäiseen tekokokonaisuuteen
Tuomio 3	1) KKO: 2019:22 kohta 12 ja KKO: 2016:97 kohta 8 ja 9 ratkaisut	1) viitaten hätävarjeluun ja sen uskottavuuteen
Tuomio 4	1) HE 46/2014 vp s. 45 2) KKO 2017:93 oikeuskäytäntö 3) KKO 2009:43 ja KKO 2014:48 kohdat 62–69 ennakkoratkaisut 4) KKO 2012:27 ja 2017:12 ratkaisut 5) KKO 2018:3 ennakkoratkaisu 6) HE 44/2002 vp s. 84 ja KKO 2012:98 vakiintunut oikeuskäytäntö 7) KKO: 1990:9 ja KKO: 2009:48 yleiset kokemussäännöt 8) KKO 1998:2 oikeuskäytäntö	1) viitaten objektiiviseen ja kriittiseen todistusharkintaan 2) viitaten todistelun suullisuuden ja syytetyn vastakuulustelu oikeuteen 3) viitaten syyksilukevaan tuomioon, joka voi perustua muiden vaihtoehtojen poissuljentaan 4) viitaten syytetyn esittämään näyttöön ja syyttäjän todistustaakkaan 5) viitaten syytetyn kertomuksen uskottavuuteen 6) viitaten seurauksen todennäköisyyteen 7) viitaten yleisiin elämäkokemuksiin näyttöä koskevassa ratkaisussa 8) viitaten oikeustieteelliseen kannanottoon kuolemansyyn selvittämisessä
Tuomio 5	1) KKO 2002:47 ratkaisu 2) Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu 28.3.2004 dnro 2397/2/02 3) KKO 2004:119 ratkaisu	1) viitaten ruumiin katoamiseen ja henkirikoksesta tuomitsemiseen 2) viitaten telekuuntelussa käytettyyn materiaaliin

		3) viitaten henkirikoksen ja tekijän syyntakeisuuden arviointiin
--	--	--

Yllä olevasta taulukosta voidaan huomata, kuinka vaihtelevasti tuomioistuimet ovat käyttäneet tuomioissa hallituksen esityksiä, korkeimman oikeuden ratkaisuja ja yleisiä kokemussääntöjä. Esimerkiksi tuomiossa 1 on vain yksi korkeimman oikeuden ratkaisu, kun taas tuomiossa 4 on korkeimman oikeuden ratkaisuja, hallituksen esityksiä ja yleisiä kokemussääntöjä. Voidaan huomata, että taulukossa esiintyvät asiat liittyvät pääsääntöisesti näytön rakentumiseen ja siinä ilmeneviin seikkoihin sekä siihen, miten tuomioistuimet ovat pyrkineet näyttämään asiaa toteen.

Tuomioita 1 ja 5 yhdistää KKO 2004:119 ratkaisu, joka kertoo siitä, että tuomiossa on arvioitu mielentilatutkimuksen tekemistä. Tiedettävästi tuomiossa 3 on tehty mielentilatutkimus, mutta siitä huolimatta käräjäoikeus ei ole käyttänyt tuomiossaan kyseistä ratkaisua. Tuomioita 2 ja 4 yhdistää HE 46/2014 vp s. 45, KKO 2018:3 ennakkoratkaisu ja KKO 2012:27 ja 2017:12 ratkaisut, jotka ovat liittyneet todistusharkintaan, syytetyn kertomuksen uskottavuuteen, syytetyn esittämään näyttöön ja syyttäjän todistustaakkaan. Samalla tuomioita 2 ja 4 yhdistää se, että kummassakin tuomiossa näytön arvioinnin lähtökohtia on arvioitu laajasti ja perusteellisesti. Muissa tuomioissa asiaa ei ole arvioitu samantapaisista lähtökodista käsin.

Tuomio 3 eroaa muista tuomioista siinä määrin, että tuomioistuimien on ratkaisussaan vedonnut ainoastaan korkeimman oikeuden ratkaisuihin, joilla on viitattu hätävarjeluun. Tuomiossa 4 on käytetty poikkeuksellisen paljon korkeimman oikeuden ratkaisuja sekä hallituksen esityksiä. Tuomio 4 on ainut tuomio, jossa on viitattu erään korkeimman oikeuden ratkaisuun liittyen oikeustieteelliseen kannanottoon kuolemansyyn selvittämisessä, jota olisi voitu hyödyntää myös muissa tuomioissa. Tuomiossa 5 on käytetty KKO 2002:47 ratkaisua, jolla on viitattu siihen, että henkilö voidaan tuomita henkirikoksesta, vaikka uhrin ruumis on jäänyt kadoksiin eikä asiaa ole näytetty toteen täydellä näytöllä. Muissa tuomioissa vastaavaan ratkaisuun ei ole vedottu, vaikka sitä olisikin voitu hyödyntää.

10.3 Miksi ruumiin löytyminen ei ole ollut pakollinen seikka

Jokaista tuomiota yhdistää se, että tapahtuma-aikana tuomitut henkilöt ovat pyrkineet peittelemään jälkiään, koska yhdessäkään tuomiossa ruumista tai sen jäänteitä ei ole löydetty. Siksi kyseistä toimea voidaan pitää osana, joka rakentaa vastaavan tuomion. Asiaa on arvioitu viiden eri tuomion välillä hyvin erilaajuisesti, koska näyttöä on ollut vaihtelevasti saatavilla.

Vaikka ruumista voidaan pitää yhtenä tärkeimmistä todisteista, ovat tuomioistuimet ratkaisuihinsa katsoneet, ettei henkirikoksesta tuomitseminen edellytä aina ruumiin löytymistä. Tuomioistuimet ovat arvioineet, että syyte on käsiteltävä, vaikka vastaaja onnistuisikin hävittämään tai kadottamaan ruumiin tehokkaasti. Siksi tuomioistuimet ovat todenneet, että ruumiin kateisiin jääminen ei ole este henkirikoksesta tuomitsemiselle. Vastaavassa tilanteessa asia on ratkaistava näytön arvioinnin perusteella, jossa periaatteena toimii vapaa todisteiden harkinta. Siinä tuomioistuimet harkitsevat, mikä näyttöarvo kullakin todisteella tai esitetyllä seikalla asiassa on. Harkinta edellyttää sitä, että jokaisessa tuomiossa syytteen tueksi esitetty näyttö on oltava vakuuttavaa, jotta syytteet voidaan syyksilukea.

Tuomioistuimet eivät pitäneet ruumiin löytämistä pakollisena tekijänä, koska tuomittujen henkilöiden syyllisyys on onnistuttu näyttämään toteen muun näytön avulla. Tuomioissa on otettu kantaa siihen, miten ruumis ja sen jäänteet ovat kadotettu, jota on pääsääntöisesti voitu todistaa ruumiskoivien tekemillä merkkauksilla tai niiden silminnäkijöiden havainnoilla. Kaikissa tuomioissa ei ole otettu kantaa siihen, mihin ruumis on kadotettu, koska riittävää näyttöä ei ole ollut. Siksi vastaavia tekijöitä ei ole voitu lähteä vertailemaan keskenään, mutta tutkimusaiheen näkökulmasta on hyvä nostaa esille ne yksittäiset tekijät, joilla asiaa on voitu arvioida.

Osassa tuomioissa ruumiin lopullista katoamista on pyritty selittämään ja arvioimaan erilaisten lausuntojen valossa. Niissä ruumiin löytämättömyyttä on arvioitu ajan kulumisella ja ruumiin hautaamisella, jossa se on mädäntynyt, eläimet ovat syöneet sen tai hautapaikan päälle on kertynyt yllä olevista puista

niin paljon maa-ainesta, ettei sitä ole voitu löytää. Lisäksi muutamissa tapauksissa tuomioistuimet ovat katsoneet, että ruumiin sijainti on arvioitu niin laajalle ja haastavalle alueelle, että laajoista etsinnöistä riippumatta sen löytäminen on osoittautunut lähes mahdottomaksi. Lausunnoista on ilmennyt myös se, että jäljellä voisi olla korkeintaan enää luita tai uhrin vaatteista löytyviä nappeja ja muita metallinosia.

10.4 Perusteluissa ilmenevät seikat

Tuomioissa esiintyvät perustelut ovat kokonaisuudessaan sisältäneet niin paljon eroavaisuuksia yksityiskohtien osalta, että jokaista perustetta ja perusteessa ilmenevää seikkaa ei ole relevanttia lähteä vertailemaan keskenään. Siksi vertailun kohteeksi on valittu kolme erilaista perustetta, joita on pidetty merkityksellisinä tekijöinä asioiden ratkaisemisen kannalta. Tekijät liittyvät 1) teon tunnustamiseen/kiistämiseen, 2) tuomitun kuulemiseen/passiivisuuteen pääkäsittelyssä ja 3) tuomitun kertomaan vaihtoehtoiseen tapahtumainkulkuun/syytteessä kuvattuun tapahtumainkulkuun. Vertailtavat seikat kertovat paljon oleellista tietoa tuomioiden sisällöistä, joiden pohjalta on voitu muodostaa vertailukelpoinen taulukko viiden tuomion välillä.

Taulukko 5. Vertailtavat seikat tuomioiden perusteluissa

Tuomiot	Vertailtavat seikat
Tuomio 1	”teon tunnustus, haluaa tulla kuulluksi, ei vaihtoehtoista tapahtumainkulkua”
Tuomio 2	”teon tunnustus, haluaa tulla kuulluksi, vaihtoehtoinen tapahtumainkulku”
Tuomio 3	”teon tunnustus, haluaa tulla kuulluksi, vaihtoehtoinen tapahtumainkulku”
Tuomio 4	”teon kiistäminen, ei halua tulla kuulluksi ja ei vaihtoehtoista tapahtumainkulkua”
Tuomio 5	”teon kiistäminen, haluaa tulla kuulluksi, vaihtoehtoinen tapahtumainkulku”

Ensinnäkin vertailtavista tuomioista voidaan huomata, että viidestä tuomiosta kaksi tuomiota eli tuomiot 2 ja 3 sisältävät täsmällisesti samat seikat. Lisäksi voidaan havaita, että loput tuomiot eroavat toisistaan tietyin osin.

Tuomioita 1–3 yhdistää se, että niissä teot ovat tunnustettu, joka auttaa asian selvittämistä. Tuomioita yhdistää myös se, että tuomitut henkilöt ovat halunneet tulla asiaan liittyen kuulluiksi, joka on edesauttanut asioiden ratkaisemista. Näissä tuomioissa erona toimii se, mitä tuomitut henkilöt ovat kertoneet. Tuomiossa 1 tuomittu henkilö ei ole kertonut vaihtoehtoista tapahtumainkulkua, joka on helpottanut asian ratkaisemista, kun taas tuomioissa 2 ja 3 tuomitut henkilöt ovat kertoneet vaihtoehtoisen tapahtumainkulun, joka on itsessään hankaloittanut asian selvittämistä. Silloin tuomioistuinten on täytynyt ratkaisuisaan selvittää, ovatko vaihtoehtoiset tapahtumainkulut olleet varteenotettavia vaihtoehtoja vai onko syyttäjän esittämä tapahtumainkulku ollut totuudenmukaisempi.

Tuomioita 4 ja 5 yhdistää se, että kummassakin tuomiossa tuomitut henkilöt ovat kiistäneet teot ja siksi asian selvittämisen lähtökohdat ovat olleet huomattavasti haastavammat kuin tuomioissa 1, 2 ja 3. Tuomiossa 4 ja 5 kiistämisen jälkeen henkilöt ovat toimineet eri tavalla, koska tuomiossa 4 tuomittu henkilö ei ole halunnut tulla kuulluksi pääkäsittelyssä, kun taas tuomiossa 5 tuomitut henkilöt ovat pääsääntöisesti halunneet tulla kuulluiksi, johon he ovat kertoneet vaihtoehtoisen tapahtumainkulun, joka on samalla taas haastanut tuomioistuinta asian selvittämisessä. Tuomio 4 eroaa muista tuomioista eniten, koska tuomittu henkilö on käyttänyt itsekriminointisuojaaja hyväkseen ja hän on ollut vaiti (passiivinen näyttö). Myös yleisesti katsottuna tuomiossa 4 tuomittu henkilö on halunnut vähiten edesauttaa asian selvittämistä, koska hän on kiistämisen jälkeen jättänyt asian tuomioistuimelle ratkaistavaksi.

Tuomioita 1 ja 4 yhdistää se, että kummassakaan tapauksessa ei ole kerrottu vaihtoehtoista tapahtumainkulkua. Erona kuitenkin toimii se, että tuomiossa 1 tuomittu henkilö on kertonut tapahtumainkulusta yhtenevästi kuten syytteessä on kuvattu, kun taas tuomiossa 4 tuomittu henkilö ei ole kertonut laisinkaan ta-

pahtumainkulusta ja siksi hän ei ole myötävaikuttanut oman syyllisyytensä selvittämiseen. Tapahtumainkulun osalta tuomioita 2,3 ja 5 yhdistää se, että jokaisessa tapauksessa tuomitut henkilöt ovat kertoneet vaihtoehtoisen tapahtumainkulun, jotka ovat kuitenkin sisällöllisesti eronneet toisistaan.

Vaikka tuomiot 1–5 eroavat toisistaan, yhdistää tuomiota se, että jokainen henkilö on saanut syyksilukevan tuomion. Siksi seuraavaksi on tarkasteltava sitä, miten tuomioistuimet ovat arvioineet edellä mainittuja tekijöitä eli ovatko tuomioistuimet pitäneet niitä uskottavina vai epäuskottavina. Tästä johtuen tilanteeseen on voitu muodostaa uusi taulukko, jossa asiaa on tarkasteltu omien värikoodien perusteella. Vihreä väri tarkoittaa, että tuomioistuin on katsonut seikan luotettavaksi ja johdonmukaiseksi, keltainen väri viittaa siihen, että seikkaa on pidetty osittain luotettavana ja osittain epäluotettavana sekä punainen väri tarkoittaa sitä, että tuomioistuin on pitänyt seikkaa epäjohdonmukaisena.

Taulukko 6. Vertailtavien seikkojen johdonmukaisuus

Tuomiot	Seikka 1	Seikka 2	Seikka 3
Tuomio 1	tunnustus	haluaa tulla kuul- luksi	ei vaihtoehtoista tapahtumainkulkua
Tuomio 2	tunnustus	haluaa tulla kuul- luksi	vaihtoehtoinen ta- pahtumainkulku
Tuomio 3	tunnustus	haluaa tulla kuul- luksi	vaihtoehtoinen ta- pahtumainkulku
Tuomio 4	kiistää	ei halua tulla kuul- luksi	ei vaihtoehtoista tapahtumainkulkua
Tuomio 5	kiistää	haluaa tulla kuul- luksi	vaihtoehtoinen ta- pahtumainkulku

Tästä näkökulmasta tarkastellessa tuomiota 1 voidaan pitää ihannetilanteena, koska tuomioistuin on pitänyt jokaista tekijää uskottavana, jonka johdosta sarakkeet ovat merkitty taulukkoon vihreiksi. Sen lisäksi, että tuomittu henkilö on edesauttanut asian selvittämistä, on tuomioistuin pitänyt hänen toimintaansa uskottavana. Tuomioistuin ei ole löytänyt mitään viitteitä siihen, että tuomittu ei

olisi pysynyt koko ajan totuudessa vaan päinvastoin hänen kertomustaan on tukenut muu asiassa esitetty näyttö, johon palataan seuraavassa luvussa.

Tuomiossa 2 tuomioistuin on pitänyt tunnustusta uskottavana, kun taas tuomitun puheita on arvioitu osittain epäuskottaviksi, koska asiassa on ollut reilusti ristiriitaisuutta muun näytön kanssa. Tuomitun henkilön vaihtoehtoista tapahtumainkulkua ei suoranaisesti ole katsottu uskottavaksi, mutta tuomioistuimen on täytynyt asettaa se tuomion perustaksi, koska muuta syytettä tukevaa näyttöä ei ole ollut riittävästi ja siksi sarake on merkitty vihreäksi. Samalla voidaan huomata, että tuomion 2 vaihtoehtoinen tapahtumainkulku on ainoa, joka on merkitty vihreäksi ja samalla tuomion perustaksi.

Tuomio 3 on siitä poikkeava, että tuomittu henkilö on tunnustanut tekonsa, jonka tuomioistuin on katsonut uskottavaksi, mutta mitä pidemmälle seikoissa edetään, sitä epäuskottavammaksi ne muuttuvat. Tunnustamisen jälkeen tuomioistuin on pitänyt asiaan liittyen tuomitun henkilön kuulemista osittain uskottavana ja osittain epäuskottavana, koska tässäkin tuomiossa asiaan liittyen on esitetty hyvin ristiriitaista näyttöä. Lopuksi tuomitun henkilön antama vaihtoehtoinen tapahtumainkulku on katsottu epäuskottavaksi ja siksi se eroaa tuomiosta 2. Tapahtumainkulku on pitänyt sisällään epäloogisuutta sekä muita merkittäviä aukkoja ja sen johdosta sitä ei ole voitu asettaa tuomion perustaksi.

Tuomiossa 4 tuomittu henkilö on kiistänyt tekonsa, jota tuomioistuin on pitänyt epäuskottavana. Kiistämisen jälkeen tuomittu henkilö ei ole halunnut tulla asiassa kuulluksi ja kuten aikaisemmin todettiin, hän on turvautunut tilanteessa itsekriminointisuojaan. Sen johdosta sarakkeet ”ei halua tulla kuulluksi” ja ”ei vaihtoehtoista tapahtumainkulkua” on merkitty keltaisiksi. Tilanteessa tuomioistuin ei ole voinut arvioida tuomitun toimintaa ainakaan negatiiviseksi, koska tämä on turvautunut oikeuksiinsa ja siksi tuomioistuimen on täytynyt ratkaista asia täysin muun näytön avulla samalla muistaen tuomitun syyttömyysolettama.

Tuomioissa 5 jokainen sarake on merkitty punaisella, koska tuomioistuin on katsonut kaikki seikat epäjohdonmukaisiksi. Seikan kaksi kohdalla punaisella värillä ei viitata siihen, että tuomioistuin olisi pitänyt tuomittujen toimintaa negatiivisena vaan väri viittaa siihen, että tuomioistuin on pitänyt tuomittujen puheita epäjohdonmukaisina eikä sitä ole tukenut muu asiassa esitetty näyttö. Tuomitut eivät ole toimineet tilanteessa väärin, koska he ovat käyttäneet asiassa totuusvelvollisuutta, jonka mukaan heidän ei tarvitse pysyä totuudessa eikä heidän tarvitse edesauttaa asian selvittämistä, mutta valheellisen tiedon antaminen voi koitua heidän omaksi vahingokseen kuten tässä on käynyt. Lisäksi vaihtoehtoista tapahtumainkulkua on pidetty ristiriitaisena ja epäjohdonmukaisena eikä tässäkään tuomioissa vaihtoehtoista tapahtumainkulkua ole voitu laittaa tuomion perustaksi.

On huomioitava, että myös tästä näkökulmasta voidaan löytää yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia. Ensinnäkin tuomioistuimet ovat pitäneet tuomioiden 1–3 tunnustuksia luotettavina, kun taas tuomioissa 4 ja 5 kiistämisiä on pidetty epäuskottavina. Toinen merkittävä huomio liittyy siihen, että tuomittujen henkilöiden kuuleminen ei automaattisesti tue syytettä tai edesauta asian selvittämistä vaan joissakin tilanteissa se on voinut toimia tätä vastaan. Kolmanneksi on kiinnitettävä huomiota siihen, että tuomioissa 2, 3 ja 5 on kerrottu vaihtoehtoiset tapahtumainkulut, joista yhtä on pidetty uskottavana ja kahta varsin epäuskottavina. Neljänneksi huomio on kiinnitettävä siihen, että mikäli tuomittu henkilö turvautuu itsekriminointisuojaan tai kertoo valheellisen vaihtoehtoisen tapahtumainkulun, on tuomioistuimen ratkaistava asia muun näytön avulla ja samalla asian selvittäminen hankaloituu. Viidenneksi on myös ymmärrettävää se, että mikään vertailtavista seikoista tai edes yhdessä ne eivät riitä todistamaan tuomittua syylliseksi vaan niiden lisäksi on tarvittava myös muuta syytettä tukevaa näyttöä.

10.5 Syytettä tukevat seikat

Seuraavaksi tarkoituksena on vertailla niitä tekijöitä, jotka ovat tukeneet syytettä. Muutamassa tuomioissa on voitu käyttää apuna edellisen luvun seikkoja, mikäli tuomioistuin on arvioinut ne syytettä tukeviksi. On huomioitava se, että

joissakin tuomioissa syytettä tukevia tekijöitä on ollut niin runsaasti, että kaikkia yksittäisiä seikkoja ei ole voitu käsitellä vaan asioista on täytynyt puhua yleisellä tasolla. Esimerkiksi rikoksen peittelemiseksi tehdyillä toimilla tai poliisin selvityksillä viitataan useisiin yksittäisiin tekijöihin, jotka ovat vaihdelleet tapauskohtaisesti.

Vertailuun on valittu tekijöitä, joita on voitu pitää ratkaisevina seikkoina ja joiden avulla syyllisyys on näytetty toteen. Siksi tässä luvussa ei ole tarkoitus huomioida niitä tekijöitä, jotka ovat puoltaneet syytettä, tukeneet syytettä vain osittain tai joiden todistusarvo on ollut vähäinen. Luvussa ei ole myöskään tarkoitus yksityiskohtaisesti käsitellä sitä, mitkä tekijät ovat tukeneet toisiaan tai kuinka suuren painoarvon kukin seikka on saanut.

Tuomioissa 1 syytettä tukevat jo edellisessä luvussa tarkastellut seikat eli henkilö X:n tunnus ja hänen kertomansa tapahtumainkulku. Lisäksi syytettä tukee se, että henkilö X on kertonut avoimesti poliisille teon motiivista ja yksityiskohdista sekä osoittanut tekopaikan ja tekovälineiden hävittämipaikat, joista tekovälineet ovat myös löydetty. Rikosteknisen laboratoriolausunnon avulla tekovälineet ovat tunnistettu kuuluvaksi henkilö X:lle ja siksi se on tukenut syytettä. Syytettä on tukenut myös erikoislääkärintuomio liittyy henkilö X:n mielentilaan sekä erinäiset poliisin tekemät selvitykset tekopaikalta.

Tuomioissa 2 syytettä on tukenut tunnustuksen lisäksi henkilöiden X ja A läheiset välit, oletettu kuolinhetki ja kuolin tapa, henkilö A:n läheisten yhteneväiset kertomukset, henkilö X:n heikko taloudellinen tilanne, lausunnot pankkitunnusten käytöstä sekä ruumiin kadottamiseen ja rikoksen peittelemiseen suoritetut toimenpiteet. Asian selvittämiseksi poliisi on käyttänyt paljon resursseja kuten tutkinut televalvontatietoja, paikannustietoja ja tapahtuma-ajankohdan liikkeitä, jotka ovat tukeneet syytettä. Lisäksi syytettä on tukenut ruumiskoirien tekemät merkkaukset.

Tuomioissa 3 syytettä on tukenut tunnustuksen lisäksi henkilö A:n aiempi lääkärintuomio, henkilö A:n läheisten yhteneväiset kertomukset, henkilö X:lle

tehty mielentilatutkimus, henkilöiden X ja A läheiset välit sekä henkilö X:n toiminta tapahtuma-ajankohtana, kun hän on tehnyt erinäisiä toimia rikoksen peittelemiseksi. Syytettä on näytetty toteen myös poliisin toiminnalla, joka on suorittanut erilaisia toimenpiteitä asian ratkaisemiseksi. Syytettä on tukenut myös tieto siitä, että tapahtuma-aikana henkilö X on käyttänyt henkilö A:n pankkitunnuksia hyväkseen.

Tuomiossa 4 tuomioistuimen on täytynyt selvittää syyte toteennäytetyksi täysin muilla tekijöillä, kuin henkilö X:n avulla. Siinä syytettä on tukenut henkilö A:n läheisten yhdensuuntaiset kertomukset sekä silminnäkijöiden yhtenevät ja riippumattomat havainnot. Syytteessä kuvattu tapahtumainkulku on varmistettu silminnäkijöiden kertomuksilla, jotka ovat osanneet antaa myös yksityiskohtaisia selvityksiä esimerkiksi ruumiin kätkemispaikoista. Syytettä on tukenut poliisin tekemät selvitykset esimerkiksi tapahtumahetken aikajanasta ja mitatuista ajomatkoista. Syytettä on tukenut myös erinäiset asiantuntilausunnot, joilla on selvitetty henkilö A:n aikaisempaa terveydentilaa ja varmistettu kuolintapa.

Tuomiossa 5 syytettä on tukenut tieto siitä, että tapahtuma-aikana tuomitut henkilöt ovat tunteneet henkilö A:n sekä he ovat olleet tämän seurassa. Syytettä on tukenut myös henkilö A:n aiempi kertomus poliisille, henkilö A:n läheisten yhteneväiset havainnot, ruumiskoirien tekemät merkkaukset ja rikoksen peittelemiseksi suoritettut toimet. Syytteessä kuvattua tapahtumainkulkua on vahvistettu henkilö A:n kihlatun tekemillä havainnoilla henkilö A:sta. Syytettä on tukenut myös poliisin selvitykset, jotka ovat liittyneet esimerkiksi järjestettyyn tilakuunteluun, asunnosta löydettyihin verijälkiin sekä hävitettyihin ja poltettuihin tavaroihin, jotka ovat varmistettu tuhkan seulonnalla ja muulla teknisellä tutkinnalla.

Tuomioista 1–5 voidaan huomata se, että niiden sisältö rakentuu monesta erilaisesta seikasta ja asiakokonaisuudesta. Kun tuomioita aletaan vertailemaan keskenään, voidaan ensinnäkin huomata, että tuomio 1 poikkeaa muusta joukosta merkittävästi. Tämä johtuu siitä, että tuomio on ratkaistu henkilö X:n toi-

minnan seurauksena, jota on tukenut muu asiassa esitetty näyttö. Muulla näytöllä on pyritty varmistamaan se, että henkilö X on puhunut totta. Siksi tuomiossa 1 syytettä tukevaa näyttöä on ollut huomattavasti vähemmän kuin muissa tuomioissa.

Tuomio 2 eroaa muusta joukosta siten, että se on sisältänyt eniten ristiriitaisuutta, aukkoja ja näyttöä on ollut haastavasti saatavilla. Siksi tuomiossa on jouduttu paljon olettamaan asioita, jonka johdosta tilanteessa on jouduttu turvautumaan toissijaiseen rangaistusvaatimukseen. Tämän takia tuomioistuimen on täytynyt hyödyntää henkilö X:n kertomaa tapahtumainkulkua, joka lopulta asetettiin tuomion perustaksi. Tietyissä määrin tuomiot 1 ja 2 rakentuivat samalla periaatteella, koska niissä tuomittujen henkilöiden tapahtumainkulkuja on vahvistettu muulla näytöllä ja siten asia on ratkaistu.

Tuomio 3 on sisältänyt myös paljon ristiriitaisuutta ja aukkoja. Tuomioita 2 ja 3 yhdistää se, että syytteitä on näytetty toteen lausunnoilla, jotka ovat liittyneet tuomitun henkilön toimintaan, kun hän on käyttänyt tappamisen jälkeen henkilö A:n pankkitunnuksia. Tuomio 3 poikkeaa muista tuomioista siten, että se ei sisällä näytöllisesti mitään yksilöivää, jonka perusteella se voitaisi erottaa muusta joukosta vaan tuomiossa on esitetty paljon samankaltaista todistelua sekä muuta näyttöä kuin kaikissa muissakin tuomioissa.

Tuomio 4 on toiminut tuomion 1 vastakohtana, koska tuomittu henkilö X ei ole myötävaikuttanut asian selvittämistä miltään osin ja siksi tuomioistuimen on täytynyt hankkia syytettä tukevaa näyttöä muualta. Asian ratkaisemista on edesauttanut se, että tapahtuma-ajankohtana paikalla on ollut muita henkilöitä, jotka ovat tehneet luotettavia havaintoja tilanteesta. Tältä osin tuomio 4 on poikennut muista tuomioista, koska tilanteella on ollut silminnäkijöitä, jotka eivät ole itse liittyneet henkilö A:n tappamiseen. Lisäksi tuomiossa 4 on esitetty reilusti eniten näyttöä liittyen henkilö A:n kuolintapaan ja siihen vaikuttaviin tekijöihin.

Tuomio 5 sisältää paljon yhteneväisiä tekijöitä tuomion 4 kanssa, koska tuomioissa tuomitut henkilöt eivät ole edesauttaneet asian selvittämistä. Näiden

kahden tuomion välinen ero on se, että tuomio 5 on sisältänyt myös riidattomia asioita, kun taas tuomiossa 4 riidattomia asioita ei ole ollut laisinkaan. Tuomio 5 eroaa muusta joukosta siten, että sen ratkaisemiseen on esitetty määrällisesti eniten syytettä tukevia seikkoja. Lisäksi tuomiossa 5 on hyödynnetty poliisin tekemää tilakuuntelua, jota ei ole käytetty muissa tuomioissa ja siksi se tekee tuomiosta poikkeavan.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia viittä tuomiota ja selvittää vertailemalla, miten käräjäoikeudet ovat ratkaisuisaan päätyneet siihen, että henkilöt ovat tuomittu henkirikoksista, vaikka uhrien ruumiita ei ole löydetty. Tutkimusongelmaa selvitettiin sillä, miten tuomiot rakentuivat, mihin tuomitseminen perustui sekä millaista näyttöä tuomiot sisälsivät.

Tutkimusongelman selvittäminen aloitettiin sillä, että tuomiot avattiin riittävällä laajuudella, jonka jälkeen tuomioista etsittiin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia lähtökohtien merkeissä. Vertailun aloittamiseksi lähtökohdat oli tunnistettava, koska niiden tarkoituksena oli pohjustaa varsinaista vertailua. Lähtökohdilla kiinnitettiin huomiota siihen, millaisia tuomioita vertailun kohteena oli ajallisesti, millaisella kokoonpanolla tuomioita ratkaistiin, kuinka paljon henkilöitä tuomioissa tuomittiin ja millaisia rikosnimikkeitä tuomiot sisälsivät. Lisäksi lähtökohdissa huomioitiin se, luettiin tuomiot tahallisiksi vai tuottamuksellisiksi, koska kyseisiä seikkoja ei pidetty yksiselitteisinä.

Lähtökohdista kävi ilmi, että tuomioita pystyttiin pitämään vertailukelpoisina eivätkä ne sisältäneet liian suuria eroavaisuuksia. Lähtökohdat antoivat selkeän näkemyksen sille, millaisista asetelmista juttuja lähdettiin ratkaisemaan sekä millaisia lopputuloksia saavutettiin. Tämä osoitti sen, että erilaisista lähtökohdista riippumatta pystyttiin saavuttamaan samantapainen lopputulos eli henkilö X:n tuomitseminen. Lisäksi tuomioiden tahallisuudesta ja tuottamuksellisuudesta pystyttiin havaitsemaan se, että yhtä tuomiota lukuun ottamatta tuomiot katsottiin tahallisiksi, jolloin syyttäjän esittämää päätodistelua pidettiin uskottavampana. Ainoastaan yhdessä tuomiossa tuomitun henkilön vastaanäyttö katsottiin uskottavammaksi, jolla hän kumosi pääteeman todenperäisyyden.

Varsinainen vertailu ja tutkimuskysymyksiin vastaaminen aloitettiin luvussa 10.2., jossa tutkittiin tuomioiden rakentumista. Tuloksista kävi ilmi se, että tuomioiden rakentumisesta löytyi selkeä logiikka, joka toistui kaikissa tuomiossa. Tuomiot rakentuivat kirjallisista todisteista, henkilötodistelusta, yksityiskohtaisista perusteluista sekä ne nojautuivat ajantasaiseen ja vallitsevaan lainsäädäntöön, oikeuskäytäntöihin, hallituksen esityksiin ja korkeimman oikeuden ratkaisuihin. Siksi tulokset pystyttiin tältä osin yhdistämään tutkimuksen teorian lukuun 3., jonka perusteella todettiin, että tuomiot rakentuivat sekä faktaa oikeudellisista perusteluista.

Lisäksi luvun 10.2. tuloksista kävi ilmi se, että tuomioiden rakenteellinen yhteneväisyys poikkesi sisällöllisesti, jolloin eroavaisuuksia löydettiin yhtäläisyyksiä enemmän. Eroavaisuuksia löydettiin esimerkiksi kirjallisista todisteista, joka havaittiin sekä määrällisesti että laadullisesti. Ainoastaan yksi tekijä toistui kaikissa todisteissa, joka liittyi erinäisiin poliisin tekemiin selvityksiin. Selvityksiä varten poliisi oli kerännyt erilaista tietoa esitutinnan aikana sekä käyttänyt muita välttämättömiä toimenpiteitä. Poliisi käytti jokaisen jutun selvittämiseen laajoja resursseja kuten esimerkiksi salaisista pakkokeinoista telekuunte-lua. Muita yhdistäviä tekijöitä oli esimerkiksi rikostekniset laboratoriolausunnot, paikannustiedot sekä aika- ja soittokaaviot. Tuomioistuinten näkökulmasta poliisin toimintaa pystyttiin pitämään merkityksellisenä, koska se vaikutti positiivisesti asioiden ratkaisemiseen. Siksi poliisin tekemät selvitykset saivat kirjallisissa todisteissa merkittävän ja samalla yhdistävän roolin.

Poliisin tekemien selvitysten lisäksi tuomioita yhdisti todistelussa myös henkilötodistelu sekä korkeimman oikeuden ratkaisut ja niiden liiteaineistot. Henkilötodistelua otettiin vastaan todistajien avulla, asianosaisten kuulemisena ja asiantuntijatodisteluna. Lähes jokaisessa tuomiossa kuultiin tuomittuja henkilöitä sekä uhrin läheisiä, jolloin niitä pystyttiin pitämään yhdistävinä tekijöinä ja samalla ne saivat merkityksellisen roolin tuomioiden rakentumisessa. Lisäksi tuomioissa hyödynnettiin paljon korkeimman oikeuden ratkaisuja, hallituksen esityksiä ja muita oikeuskäytäntöjä, joista löydettiin yksittäisiä yhdistäviä tekijöitä kuten esimerkiksi KKO 2012:27 ja 2017:12 ratkaisut. Kaikista tuomioista

ei kuitenkaan pystytty tunnistamaan tiettyä/tiettyjä oikeuskäytäntöjä tai ratkaisuja, vaan tuomioissa käytettiin vaihtelevasti eri ratkaisuja liiteaineistoihin.

Luvussa 10.3. selvitettiin syitä sille, miksi ruumiin löytymistä ei pidetty pakollisena tekijänä. Asia oli nostettava esille, koska se toistui jokaisessa tuomiossa, jolloin sitä pystyttiin pitämään osana tuomioiden rakentumista sekä samalla se oli osa tuomioiden sisältämää näyttöä. Tuloksista kävi ilmi se, että ruumiin löytymistä ei pidetty pakollisena tekijänä, koska ruumis ei ollut ensisijainen todiste vaan vastaavassa tilanteessa asia näytettiin toteen muun näytön avulla ja näytön arvioinnin perusteella. Näytön arvioinnissa käytettiin vapaata todisteiden harkintaa, jolloin asian ratkaiseminen edellytti päättelyä. Lisäksi osassa tuomioissa asiaa arvioitiin yksityiskohtaisemmin kuten asiantuntijoiden lausunnoilla, jotka kertoivat erinäisiä syy-yhteyksiä sille, miksi ruumista ei ole löydetty vuosien saatossa laajoista etsinnöistä huolimatta. Lausunnoissa ilmeni esimerkiksi ruumiiden mädäntyminen tai eläinten aiheuttama tuhoaminen.

Luvussa 10.4. keskityttiin tarkemmin perusteluissa ilmeneviin seikkoihin, joka antoi yksityiskohtaisemman esimerkin sille, millaista näyttöä tuomioissa arvioitiin. Vertailun kohteeksi valikoitui kolme tekijää, jotka toistuivat jokaisen tuomion perusteluissa. Tekijöillä selvitettiin tuomioiden riitaisuutta, tuomittujen henkilöiden yhteistyöhalua sekä tuomioistuimen arviota tuomitun käytöksestä. Tuloksista ilmeni se, että ainoastaan yksi tuomio oli riidaton alusta loppuun, kun taas muissa tuomioissa riitaisuutta ilmeni prosessin eri vaiheissa tai vaihtoehtoisesti jutun selvittäminen oli kokonaan riitainen. Tuomittujen henkilöiden tunnustamista pidettiin täysin riidattomana tekijänä, kun taas kiistäminen tunnistettiin riitaiseksi tekijäksi. Tuloksista ilmeni myös se, että tuomittujen henkilöiden yhteistyöhalukkuus oli vaihtelevaa, jonka johdosta ei pystytty yksiselitteisesti sanomaan, oliko tuomittujen henkilöiden toiminta enemmän edesauttavaa vai hankaloittavaa. Lisäksi tuomioistuimet arvioivat tuomittujen käytöksen johdonmukaisuutta vaihtelevasti ja tapauskohtaisesti, jonka johdosta asiaan ei saatu selkeää vastausta.

Tässä kohtaa tuloksia pidettiin edelleen hyvin ristiriitaisina ja vaihtelevina, eikä niiden pohjalta voitu todeta, mitkä tekijät vaikuttivat aiheutta käsittelevän tuomion ratkaisemiseen. Siksi tekijöitä alettiin etsimään syvemmältä tuomioiden perusteluista, joita käsiteltiin luvussa 10.5. Siinä vertailun kohteena oli syytettä tukevat seikat, joiden avulla pyrittiin selvittämään yhdistäviä ja yksilöiviä tekijöitä sekä vastausta tutkimusongelmaan. Selvittämistä jatkettiin sillä, että seikkojen määrää verrattiin siihen, oliko käsiteltävä tuomio riidaton, riitainen tai osittain riitainen sekä oliko tuomittu henkilö edesauttanut asian selvittämistä vai ei.

Tuloksista ilmeni se, että riidaton tuomio ei sisältänyt yhtä paljon muuta syytettä tukevaa näyttöä kuin täysin riitaisa tuomio. Tunnustaminen ja tuomitun henkilön edesauttava toiminta mahdollistivat sen, että muuta syytettä tukevaa näyttöä ei vaadittu yhtä kattavasti kuin tilanteessa, jossa henkilö kiisti tekonsa ja muutoin hankaloitti asian selvittämistä esimerkiksi vastanäytöllä. Siksi asiasta pystyttiin toteamaan, että tunnustamisella ja edusauttavalla toiminnalla tai kiistämisellä ja hankaloittavalla toiminnalla oli merkittävä vaikutus siihen, paljon muuta syytettä tukevaa näyttöä vaadittiin syyksilukevaan tuomioon. Mikäli henkilö tunnusti tekonsa ja edesauttoi asian selvittämistä, pystyttiin tilanteessa hyödyntämään kevyempiä menettelytapoja. Kevyemmillä menettelytavoilla ei kuitenkaan viitattu siihen, että muuta syytettä tukevaa näyttöä ei tarvitsisi esittää, koska tilanteessa vaaditaan aina muutakin näyttöä.

Vertailtavat tuomiot sisälsivät hyvin eritapaista näyttöä, joiden avulla tuomittujen syyllisyys näytettiin toteen. Jokaisesta tuomiosta pystyttiin tunnistamaan poliisin tekemien selvityksien ja henkilötodistelun lisäksi yksi tekijä, joka toistui kaikissa tuomioissa. Yhdistävä tekijä liittyi tuomittujen henkilöiden toimintaan, jolla he pyrkivät peittelemään rikoksia tapahtuma-aikana. Peittelevät toimet liittyivät esimerkiksi ruumiin kuljettamiseen, ruumiin käsittelemiseen ja hävittämiseen sekä rikospaikan siivoamiseen ja tekovälineiden hävittämiseen. Tuomioissa peitteleviä toimia pystyttiin hyödyntämään syytettä tukevinä tekijöinä ja siksi se tunnistettiin seikaksi, joka auttoi aiheutta käsittelevän tuomion ratkaisemisessa. Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi se, että muita vastaavia tekijöitä ei pystytty tunnistamaan tai vaihtoehtoisesti yhtäläisyydet liittyivät niin pieniin

asiakokonaisuuksiin, joille ei pystytty antamaan suurta painoarvoa asian ratkaisemisen kannalta.

Vertailtavat tuomiot ratkaistiin välillisen todistelun avulla. Todistelu koostui kolmen yhdistävän tekijän lisäksi muista yksilöivistä todistus- ja apufaktoista muodostaen erisuuruiset todistus- ja näyttöarvot. Näitä yksilöiviä todistus- ja apufaktoja olivat esimerkiksi silminnäköiden havainnot, tuhkan seulonta, tilakuuntelu sekä lausunnot liittyen uhrin aiempaan terveydentilaan. Kokonaisuutta tarkastellessa yksilöiviä tekijöitä pystyttiin tunnistamaan yhdistäviä tekijöitä huomattavasti enemmän, joten lopulta tuomiot katsottiin yksilöllisiksi kokonaisuuksiksi.

Tutkimuksen tuloksia pystyttiin yhdistämään tutkimuksen teoriaan, josta esille nostettiin todistusharkinnan ja tuomarin käyttämän oikeudellisen ajattelun taidon merkityksellisyys. Nämä kaksi tekijää pystyttiin tunnistamaan jokaisesta tuomiosta, koska tuomiot sisälsivät aukkoja eikä ketään tuomittu täyden näytön perusteella. Lopputulokseen päästiin sillä, että faktaväitteiden todennäköisyyttä verrattiin lakiin ja näytön arvioinnissa huomioitiin kriteerit, joita vaadittiin riittävään näyttöön. Siksi tuomioiden ratkaiseminen edellytti päätösharkintaa sekä yleisten kokemussääntöjen ja lainopin yhdistämistä. Ilmeistä on, että tuomioiden näyttökynnykset olivat eritasoisia, mutta siitä huolimatta kenenkään syyllisyydestä ei jäänyt varteenotettavaa epäilyä sekä syyllisyydestä saavutettiin yhtä tuomiota lukuun ottamatta haluttu todennäköisyys. Mikäli näyttöä ei pystyittäisi arvioimaan nykyisen lainsäädännön mukaan yhtä vapaasti tai tuomitseminen perustuisi tiettyyn menetelmään, olisi tutkittavat tuomiot luultavimmin jääneet ratkaisematta vastaavalla tavalla.

12 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen luotettavuutta tulee arvioida, kun tutkimus valmistuu. Kvalitatiivista tutkimusta voidaan arvioida useilla näkemyksillä ja teorioilla, mutta sen arviointiin ei ole olemassa täysin yksiselitteistä ohjetta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 6.) Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida uskottavuudella, luotettavuudella ja eettisyydellä. Uskottavuus rakentuu siihen, miten tutkimusta lukevat ja arvioivat henkilöt hyväksyvät tutkimuksen tulokset

tosiksi sekä luottavat, että tutkimuksessa käytetty aineisto on kerätty asianmukaisesti ja samalla analysoitu huolellisesti. Luotettavuus tuodaan tutkimuksessa esiin käyttäen oikeanlaisia lähestymistapoja ja menetelmiä, joilla voidaan ratkaista tutkimusongelma ja toteuttaa tutkimus. (Puusa ym. 2020, luku 10.) Eettisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkijan on noudatettava tutkimuksessaan hyviä ja eettisiä periaatteita koko tutkimustekoajan. Tutkijan on myös avoimesti kerrottava, mistä ja miten tutkimusaineisto on kerätty sekä analysoitu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 5.2.)

Tässä tutkimuksessa kiinnitettiin erityisesti huomiota lähdekriittisyyteen. Tutkimuksessa suoritettu aineistonkeruu sekä tutkimuksessa käytetyt kirjallisuus- ja tutkimuslähteet ovat kuvattu tarkemmin luvussa 8.2. Aineistonkeruussa kiinnitettiin huomiota aineiston sisällölliseen vaihtelevuuteen sekä tutkimukseen pyrittiin valitsemaan mahdollisimman uusia sekä ajantasaisia lähteitä. Lähteiden valinnassa suosittiin avoimia sekä julkisia materiaaleja, jotka olivat kaikkien saatavilla. Osa materiaalista edellytti tarkempaa tunnistautumista tai kirjautumista sekä osa kerättiin suoraan tuomioistuimilta tai muilta alan ammattilaisilta. Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että aineisto on koottu sieltä, missä ilmiö tyypillisesti esiintyy (Puusa ym. 2020, luku 5).

Valituissa internetaineistoissa ja uutislähteissä on kiinnitetty huomiota siihen, missä uutinen julkaistiin, kuka kirjoitti uutisen, miten aihetta käsiteltiin ja mihin lähteisiin uutinen perustui. Lisäksi internetaineistojen ja uutislähteiden valintaan vaikutti se, milloin uutinen oli julkaistu. (Veikkolainen 2020.) Mikäli jokin lähteistä osoittautui vanhemmaksi, tuli lähteessä ilmenevä tieto varmistaa ajantasaiseksi ennen lähteen valitsemista. Olennaista on se, että jokin lähteistä voi olla helposti kymmenen vuotta vanha, jos lähteessä ilmenevä tieto ei ole vanhentunut ja siksi päivitettyä versiota ei ole tehty.

Aineisto on kerättävä huolellisesti, jotta tutkija voi saavuttaa varmempia ja tarkempia tutkimustuloksia (Puusa ym. 2020, luku 5). Tässä tutkimuksessa huomioitiin huolellisuuden lisäksi tarkka ja rehellinen toiminta, jotta tutkimuksen eettinen puoli pitäytyi läpinäkyvänä koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimuksen alkutaipaleella laadittiin tarvittavat selvitykset kuntoon kuten opinnäytetyösopimus ja henkilötietoseloste. Lisäksi aineiston vastuullisesta säilyttämisestä ja

käsittelystä huolehdittiin sekä asianmukaisiin lähdeviittauksiin panostettiin jatkuvasti.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa selkeä ja rajattu tutkimusongelma sekä valikoitunut tiedonkeruumenetelmä. Lisäksi tutkimussuunnitelma on oltava realistinen sekä tulosten ja johtopäätösten yhdenmukaisia ja selkeitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 6.3.) Tämän opinnäytetyön tutkimusongelmaa ja tutkimuskysymyksiä voidaan pitää harkittuina sekä riittävän rajattuina, jotka yhdessä aiheen kanssa ohjasivat tiedonkeruumenetelmän valintaan. Parhaaksi lähestymistavaksi valikoitui vertaileva tutkimus, jonka ohessa hyödynnettiin tapaustutkimusta. Pääsääntöisesti aineisto kerättiin valmiista materiaalista yhtä haastattelua lukuun ottamatta. Aineisto analysoitiin tyypittämällä, josta muodostettiin erilaisia jäsennyksiä ja ryhmiä.

Yksi tutkimuksen haasteellisista osuuksista ilmeni heti tutkimuksen alussa, koska tutkimuksen aihe ei ollut tutkijalla tuttu. Lisäksi tutkija ei ollut aikaisemmin käsitellyt rikostuomioiden rakentumista yhtä intensiivisesti, jonka johdosta taito oli otettava haltuun ennen vertailun aloittamista. Näiden takia tutkimuksen valmisteluun ja muuhun opetteluun oli käytettävä runsaasti aikaa ennen tutkimuksen aloittamista, joka ei suoranaisesti näkynyt itse tutkimuksessa ja sen lopputuloksissa.

Myöhemmin tutkimuksessa tuli vastaan uusia haasteita, jotka liittyivät etenkin vertailtavien tuomioiden materiaalin laajuuteen. Määrällisesti tuomioita oli melko vähän, mutta sisällöllisesti materiaalia oli runsaasti, jonka vuoksi materiaalia oli hankala käsitellä ja prosessoida läpi tutkimuksen. Materiaalia oli myös hankala muuttaa tutkittavaan muotoon, koska näyttöä oli arvioitu erilaisista lähtökohdista käsin sekä näyttöä oli vaihtelevasti saatavilla. Lisäksi materiaalia täytyi tiivistää paljon, joten tutkimuksesta jäi ilmeisimmin puuttumaan jotakin olennaista tietoa. Heikkouksista huolimatta on huomioitava se, että tutkimussuunnitelma toteutui onnistuneesti läpi opinnäytetyöprosessin sekä tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset vastasivat erinomaisesti tutkimuskysymyksiin, joiden avulla tutkimusongelma selvitettiin.

Aineisto ei tuo koskaan itsessään esille merkittäviä havaintoja vaan tutkijan vastuulla on löytää ja tunnistaa sellaiset tekijät, jotka liittyvät olennaisesti tutkimusongelmaan (Puusa ym. 2020, luku 9). Tässä tutkimuksessa kyseinen seikka tuotti paljon hankaluuksia, koska runsas materiaali sisälsi paljon mielenkiintoisia seikkoja, joita tutkija olisi voinut lähteä vertailemaan keskenään. Ongelmatilanteesta selvittiin sillä, että tutkimuksessa palattiin takaisin tutkimusongelmaan sekä pohjimmaiseen ajatukseen siitä, mitä tutkimuksella haluttiin selvittää.

Tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, jolloin sen on oltava sisäisesti johdonmukainen (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 6.3). Tässä tutkimuksessa pyrittiin kiinnittämään huomiota tutkimuksen sisällön selkeyteen. Sisältöä pidettiin selkeänä niin, että kirjoitettuun tekstiin palattiin useasti, jotta esimerkiksi ylimääräistä toistoa ei syntyisi. Lisäksi epävarmoissa tilanteissa turvauduttiin avun kysymiseen, jotta tutkimuksen sisältöön ei jäänyt mitään kiistanalaista.

Laadullisessa tutkimuksessa tulisi erottaa tutkija tutkimuskohteesta siten, että tutkijan tekemät oletukset ja toimenpiteet eivät vaikuttaisi tutkimuskohteen ominaisuuksiin tai tutkimustuloksiin (Vilka 2021, luku 7). Kyseiseen seikkaan kiinnitettiin huomioita sillä, että tutkimusta ja teoriaa pyrittiin pitämään tiiviisti yhteydessä, jotta vaikeassa aiheessa tutkija ei turvautunut omiin oletuksiin. Lisäksi tutkimuksen johtopäätöksiin on käytetty reilusti aikaa, jolloin tutkija on ehtinyt analysoida tutkimusta rauhassa eikä johtopäätöksiä ole tehty hätköidysti. Johtopäätökset ovat pyrittiä pitämään myös mahdollisimman tiiviinä, jotta ne sisälsivät vain kaiken oleellisen tiedon.

Laadullisen tutkimuksen perusvaatimuksena voidaan pitää sitä, että tutkijalla on riittävästi aikaa tehdä tutkimus (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 6.4). Vaikka tämä opinnäytetyö aikataulutettiin realistisesti ja tutkija toimi suunnitelman mukaisesti, aiheutti aikataulu ongelmia. Tutkimuksen tekemiseen oli vaikea löytää riittävästi aikaa töiden ohella sekä se tuotti hankaluuksia jaksamisessa. Siksi opinnäytetyötä oli kirjoitettava lähes päivittäin pienissä osissa ja ainoastaan viikonloppuisin tai loma-ajankohtina tutkimukseen pystyi käyttämään enemmän aikaa. Etenkin tiedonhankintaan ja sopivien lähteiden löytämiseen kului paljon aikaa, joka osoittautui haasteelliseksi.

13 LOPUKSI

Tämän tutkimuksen toteuttaminen on ollut mielenkiintoista ja anteliasta, mutta samalla haastavaa. Päätäväisellä ja sinnikkäällä työskentelyllä tutkimusongelmaan löydettiin vastaus, josta ilmeni se, että aihetta käsittelevät tuomiot rakentuivat samalla logiikalla, mutta sisällöllisesti ne erosivat toisistaan. Tuomioista pystyttiin löytämään muutamia yhdistäviä tekijöitä, mutta lähtökohteisesti kukin tuomio rakentui oman näytön avulla. Tuomiot ratkaistiin välillisen todistelun avulla, jossa edellytettiin vapaata todistusharkintaa. Tuomioiden lopputuloksista ilmeni se, että erilaisista lähtökohdista riippumatta, pystyttiin saavuttamaan samanlainen lopputulema eikä kenenkään syyllisyydestä jäänyt varteenotettavaa epäilyä.

Opinnäytetyön tulosta voidaan pitää onnistuneena, koska se vastasi tutkimusongelmaan sekä sen avulla pystyttiin tarjoamaan uutta tietoa ja näkökulmia tutkittavaan aiheeseen. Opinnäytetyön toimeksiantaja on hyötynyt valmiista lopputuloksesta, koska se on saanut siitä luotettavan ja perusteellisen kokoelman. Opinnäytetyön tekeminen on antanut mahdollisuuden syventää omaa osaamista tietyllä aihealueella sekä se on lisännyt omaa oppimista esimerkiksi rikosoikeudellisissa asioissa, rikostuomioiden rakentumisessa, näytöllisessä arvioinnissa ja lainopin soveltamisessa. Opinnäytetyö on kehittänyt omaa ajattelua, ongelmanratkaisutaitoa, kykyä tehdä laaja projekti sekä ammatillista osaamista.

Opinnäytetyön haasteet kohdistuivat laajaan materiaaliin sekä jatkuvaan uuden opettelemiseen. En ole aikaisemmin tehnyt yhtä kattavaa kirjallista tutkimusta, joka tuotti luonnollisesti erinäisiä haasteita. Kuitenkin haasteellisinta oli uuden tiedon tuottaminen eli lainopillisessa työssä oikeusnormien tulkinta. Lisäksi tietyissä tilanteissa kirjoitusprosessi on osoittautunut haastavaksi, koska laajasta materiaalista on ollut vaikea karsia ylimääräistä tietoa pois. Yllätyksenä on tullut myös se, kuinka paljon aikaa valmis työ on vaatinut ja miten useasti opinnäytetyössä on täytynyt palata takaisin valmiiseen tekstiin.

Olen itse sitä mieltä, että tutkittavasta aiheesta ei jäänyt mitään seikkoja avoimeksi. Olen myös varma, että tässä tutkimuksessa aineistoa ei olisi pystynyt

keräämään muulla menetelmällä. Vaihtoehtoisesti aineistoa olisi voitu tutkia ja analysoida eri tavalla. Aineistoa olisi pystynyt esimerkiksi ryhmittelemään sen mukaan, myönsikö tuomittu tekonsa vai kiistiko hän sen, jolloin aineistoa olisi pystynyt analysoinnissa luokittelemaan tarkemmin. Tutkimusta voisi viedä pidemmälle niin, että tekemästani tutkimuksesta tehtäisiin jatkotutkimus, jossa vertailun kohteena olisi esimerkiksi hovioikeuden tuomiot tai kaikki lainvoimaiset tuomiot. Tutkimusta voisi jatkaa myös sillä, että vertailu kohdistuisi kansainvälisiin tapauksiin.

LÄHTEET

Eriksson, P. & Koistinen, K. 2005. Monenlainen tapaustutkimus. Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisuja 4:2005. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/ser-ver/api/core/bitstreams/a8adc2c5-9541-449d-88f9-72e97cf60a7a/content> [viitattu 9.4.2024].

Ervo, L. 2005. Oikeudenmukainen oikeudenkäynti. Helsinki: Alma Talent. E-kirja. Saatavissa: [Oikeudenmukainen oikeudenkäynti \(almatalent.fi\)](https://almatalent.fi) [viitattu 9.2.2024].

Esitutkintalaki 22.7.2011/805.

EIS 63/1999. (Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi) sellaisena kuin se on muutettuna yhdennellätoista pöytäkirjalla.

Fredman, M., Kanerva, J., Tolvanen, M. & Viitanen, M. 2020. Esitutkinta ja pakkokeinot. 6. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. E-kirja. Saatavissa: [Esitutkinta ja pakkokeinot \(2020\) \(almatalent.fi\)](https://almatalent.fi) [viitattu 8.1.2024].

Gunther, K., Hasanen, K. & Juhila, K. s.a. Johdanto: Analyysi ja tulkinta. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/analyysi-ja-tulkinta/> [Viitattu 10.4.2024].

HE 46/2014. Hallituksen esitys eduskannulle oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HE 68/1966. Hallituksen esitys Eduskunnalle henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten rankaisemista koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

Helenius, D. & Linna, T. 2024. Siviili- ja rikosprosessioikeus. 3. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.230560?sid=4713308120> [viitattu 8.1.2024].

Helsingin KO 28.1.2005. 05/713.

Helsingin KO 6.11.2009. 09/10483.

Helsingin käräjäoikeus. 2021. Vuosikertomus. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://oikeus.fi/material/collections/20220422122722/7Yi5EixUP/Vuosikertomus2021.pdf> [viitattu 4.1.2023].

Helsingin käräjäoikeus. 2022. Vuosikertomus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/material/sites/oikeus_karajaoikeudet_helsinginkarajaoikeus/vuosikertomukset/mf31yfow3/Vuosikertomus2023.pdf [viitattu 4.1.2024].
Helsingin käräjäoikeus. 2023. Tiedotustilaisuus tulosneuvottelusta 26.10.2023. PDF-dokumentti.

Helsingin käräjäoikeus. 2024. Työjärjestys 1.1.2024. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/material/sites/oikeus_karajaoikeudet_helsinginkarajaoikeus/liitteet-hekao/srd8s8hwn/Helsingin_karajaoikeuden_tyojarjestys_1.1.2024.pdf [viitattu 4.1.2024].

Helsingin yliopisto. Katsauksia 14/2016. Rikollisuustilanne 2015 – Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsinki: Helsingin yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/b513347b-311e-4b2b-be5e-6d45eccae363/content> [viitattu 15.2.2024].

Huovila, M. Lahti, R. & Ojala, T. 2005. Rikostuomion perusteleminen. Helsinki: Hakapaino Oy. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/material/attachments/oikeus_hovioikeudet_helsinginhovioikeus/julkaisut/painetutjulkaisut/rikostuomionperusteleminen2005lisapainos2006./PNscCAmvH/Rikostuomion_perusteleminen_2006.pdf [viitattu 28.1.2024].

Jokela, A. 2015. Pääkäsittely, todistelu ja tuomio. 2. uudistettu painosa. Helsinki: Talentum. E-kirja. Saatavissa: [Pääkäsittely, todistelu ja tuomio. Oikeudenkäynti III \(almatalent.fi\)](https://www.almatalent.fi/kirjat/paakassittely-todistelu-ja-tuomio) [viitattu 13.1.2024].

Jokela, A. 2018. Rikosprosessioikeus. 5. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy. E-kirja. Saatavissa: [Rikosprosessioikeus \(almatalent.fi\)](https://www.almatalent.fi/kirjat/rikosprosessioikeus). [viitattu 6.1.2024].

Jokela, A. 2022 Hovioikeusmenettely. 3. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. E-kirja. Saatavissa: [Hovioikeusmenettely \(2022\) \(almatalent.fi\)](https://www.almatalent.fi/kirjat/hovioikeusmenettely-2022) [viitattu 9.2.2023].

Jäntti, M & Kirsi, K. 2023. Mitä heille tapahtui? *Yle Uutiset*. Verkkolehti. Päivitetty 1.11.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20025847> [viitattu 26.1.2024].

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina. s.a. Tapaustutkimus. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/tapaustutkimus/> [viitattu 20.3.2024].

Kekkonen, J. 2008. Vertailevan tutkimuksen haasteita. Teoksessa Tieteessä tapahtuu 3–4/2008, vol 26. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://journal.fi/tt/article/view/482/408> [viitattu 14.3.2024].

Kemppinen, H., Koskenniemi, J., Mononen, M., Mylly, H., Saavela, A., & Savolainen, E. 2023. Rangaistuskäytännön käsikirja. Helsinki: Alma Talent. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.230297?sid=4713289610> [viitattu 13.2.2024].

Koppa. 2015. Tapaustutkimus. Jyväskylän yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/tapaustutkimus> [viitattu 20.3.2024].

Koppa. 2015. Vertaileva tutkimus. Jyväskylän yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/vertaileva-tutkimus> [viitattu 14.3.2024].

Koppa. 2016. Tyypittely. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonanalyysimenetelmat/tyypittely> [viitattu 21.3.2024].

Koppa. 2021. Haastattelut. Jyväskylän yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/haastattelut> [viitattu 22.3.2024].

Koppa. 2021. Laadullinen tutkimus. Jyväskylän yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus> [viitattu 19.3.2024].

Könönen, P. s.a. Tuomitsemiskynnyksestä rikosasioissa. Tuomioistuinlaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oikeus.fi/hovioikeudet/helsingin-hovioikeus/fi/index/julkaisut/rikostuomionperusteleminen.html> [viitattu 20.1.2024].

Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa 30.3.2007/370.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689.

Laki sakon täytäntöönpanosta 9.8.2002/672.

Lappi-Seppälä, T., Hakamies, K., Helenius, D., Melander, S., Nuotio, K., Ojala, T. & Rautio I. 2022. Rikosoikeus. 5. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy. E-kirja. Saatavissa: <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.xamk.fi/teos/GAHBGXCTDG#piste:td> [viitattu 25.1.2024].

Lehtinen, P. 2023. Näin henkirikoksen tekijät ovat yrittäneet hävittää ruumista: ”On löytynyt kaivoista, poltettu, paloiteltu, haudattu maahan ja jopa elävältä. *MTV Uutiset*. Verkkolehti. Saatavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/nain-henkirikoksen-tekijat-ovat-yrittaneet-havittaa-ruumista-on-loytynyt-kaivoista-poltettu-paloiteltu-haudattu-maahan-ja-jopa-elavalta/8661674#gs.4qa175> [viitattu 8.2.2024].

Linna, T. 2019. Prosessioikeuden oppikirja. 2. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy. E-kirja. Saatavissa: [Prosessioikeuden oppikirja \(almatalent.fi\)](https://www.almatalent.fi/prosessioikeuden-oppikirja) [viitattu 12.1.2024].

MTV Uutiset. 2020. Kymmeniä suomalaisia jää kateisiin vuosittain – poliisi kaipaa tietoja yhteensä yli 400 kadonneesta. *MTV Uutiset*. Verkkolehti. Saatavissa: [Kymmeniä suomalaisia jää kateisiin vuosittain – poliisi kaipaa tietoja yhteensä yli 400 kadonneesta - MTVUutiset.fi](https://www.mtvuutiset.fi/kymmeniä-suomalaisia-jää-kateisiin-vuosittain-poliisi-kaipaa-tietoja-yhteensä-yli-400-kadonneesta) [viitattu 31.1.2024].

Muotio, L. 2021. Vertailu tutkimusmenetelmänä. Blogi. Saatavissa: <https://www.muotoilu.info/index.php/tutkiva-muotoilu/menetelmat/vertailu-tutkimusmenetelmana/> [viitattu 1.4.2024].

Mäntysalo, J. 2022. Suomessa katoaa joka päivä kymmeniä henkilöitä – yksinkertaisella keinolla vältettäisiin poliisin mukaan turhaa huolta. *Yle Uutiset*. Verkkolehti. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-12530519> [viitattu 26.1.2024].

Määttä, J. 2023. Rikosprosessin joutuisuus on jokaisen perusoikeus. Blogi. Saatavissa: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/ajankohtaista/blogi/rikosprosessinjoutuisuusonjokaisenperusoikeus.html> [viitattu 10.1.2024].

Määttä, t. & Paso, M. 2019. Johdatus oikeudellisen ratkaisun teoriaan. Helsinki: Unigrafia Oy.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Oikeusministeriö. s.a. Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oikeusministerio.fi/rikosoikeudellinen-seuraamusjarjestelma> [viitattu 14.1.2024].

Ojanperä, J. s.a. Syyttäjän syyttämättäjättämispäätös ei näyttöä -perusteella. Tuomioistuinlaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oikeus.fi/hovi-oikeudet/helsinginhovioikeus/fi/index/julkaisut/rikostuomionperustelemien.html> [viitattu 9.1.2024].

Pakkokeinolaki 22.7.2011/806.

Parkkari, V. s.a. Murha vs. tappo. Rajanvedon perustelut Korkeimman oikeuden ratkaisuihin vuosina 2000–2004. Tuomioistuinlaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/fi/index/julkaisut/rikostuomionperusteleminen.html> [viitattu 5.2.2024].

Pohjois-Karjalan KO 10.12.2018. 18/154641.

Pohjois-Savon KO 28.04.2020. 20/115475.

Poliisi. 2024. Katoamisilmoituksen tekeminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://poliisi.fi/katoamisilmoituksen-tekeminen> [viitattu 26.1.2024].

Poliisi. 2024. Rikoksen tutkinta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://poliisi.fi/rikoksen-tutkinta> [viitattu 7.1.2024].

Poliisihallitus. 2019. Kadonneen henkilön etsintä ja poliisitutkinta. PDF-dokumentti. Saatavissa: [Kadonneen henkilön etsintä ja poliisitutkinta \(pelastuskoiraliitto.fi\)](https://kadonneenhenkilonetsinta.poliisi.fi) [viitattu 30.1.2024].

Poliisilaki 22.7.2011/872.

Puusa, A., Juuti, P. & Aalto, I. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.225650?sid=3518026100> [viitattu 19.3.2024].

Rautio, P. 2006. Tuotetiede – tuotteiden kehittämistä avustava tutkimus. Internet-painos 25.1.2006. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu. Saatavissa: <https://docplayer.fi/2843619-Routio-tuotetiede-tuotteiden-kehittamista-avustava-tutkimus.html> [viitattu 14.3.2024].

Riekkinen, J. 2019. Sähköiset todisteet rikosprosessissa. Lapin yliopisto. Oikeustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Helsinki: Alma Talent. E-kirja. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/Record/kaakkuri.225279?sid=4713268985> [viitattu 7.2.2024].

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Rikosseuraamuslaitos. 2022. Vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangais-
tuksen täytäntöönpanon lykkääminen (3/004/2015). WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/saannokset/maarayksetjaohjeet/vankeusrangaistuksenjasakonmuuntorangais-tusentaytantoonpanonlykkaaminen30042015.html> [viitattu 14.1.2024].

Rikosseuraamuslaitos. 2023. Rikosseuraamuslaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos.html> [viitattu 14.1.2024].

Rikosseuraamuslaitos. 2023. Tehtävämme. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset.html> [viitattu 14.1.2024].

Räty, M. s.a. Tarvitseeko tuomioistuimen kirjoittaa täydelliset perustelut arkistoja varten?. Tuomioistuinlaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/fi/index/julkaisut/rikos-tuomionperusteleminen.html> [viitattu 29.1.2024].

Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A., Kuula, A., Rissanen, R. & Karvinen, I. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto – KvaliMOTV. Kvalitatiivisen mene-

telmien verkko-oppikirja. 2. vedos. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoar-
kisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: [https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkai-
sut/kvalimotv.pdf](https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkai-
sut/kvalimotv.pdf) [viitattu 9.4.2024].

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudis-
tettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. E-kirja. Saatavissa:
<https://www.ellibslibrary.com/book/9789520400118> [viitattu 19.3.2024].

Seppola, R. 2023. Liiketalous- ja yhteiskuntatieteiden tutkimusstrategiat, me-
netelmät. Helsinki: Books on Demand. E-kirja. Saatavissa: [https://kaak-
kuri.finna.fi/Record/kaakkuri.229853?sid=4202950077](https://kaak-
kuri.finna.fi/Record/kaakkuri.229853?sid=4202950077) [viitattu 19.3.2024].

Sivula, M. 2022. Kadonneen naisen hätäetsinnät lopetettiin Kiilopäällä tulok-
settomina. *Yle Uutiset*. Verkkolehti. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-12403851> [vii-
tattu 26.1.2024].

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Suomi.fi. 2021. Vankeusrangaistuksen täytäntöönpano. WWW-dokumentti.
Saatavissa: [https://www.suomi.fi/palvelut/vankeusrangaistuksen-taytanton-
pano-rikosseuraamuslaitos/74f43216-de7d-4b8c-ad93-2de93623b652](https://www.suomi.fi/palvelut/vankeusrangaistuksen-taytanton-
pano-rikosseuraamuslaitos/74f43216-de7d-4b8c-ad93-2de93623b652) [viitattu
14.1.2024].

Syyttäjälaitos. 2016. VKS:2016:6 Syyttämättäjättämispäätöksen laatiminen ja
sisältö. WWW-dokumentti. Saatavissa: [https://syyttajalaitos.fi/vks-2016-6-syyt-
tamattajattamispaatoksen-laatiminen-ja-sisalto](https://syyttajalaitos.fi/vks-2016-6-syyt-
tamattajattamispaatoksen-laatiminen-ja-sisalto) [viitattu 9.1.2024].

Syyttäjälaitos. s.a. Esitutkinta. WWW-dokumentti. Saatavissa: [https://syyttaja-
laitos.fi/esitutkinta](https://syyttaja-
laitos.fi/esitutkinta) [viitattu 7.1.2024].

Syyttäjälaitos. s.a. Rangaistuksen täytäntöönpano. WWW-dokumentti. Saata-
vissa: <https://syyttajalaitos.fi/rangaistuksen-taytantonpano> [viitattu
14.1.2024].

Tapani, J., Tolvanen, M. & Kemppainen, J. 2022. Rikosoikeus – rangaistuksen
määrääminen ja täytäntöönpano. 4. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.
E-kirja. Saatavissa: [Rikosoikeus - rangaistuksen määrääminen ja täytäntöön-
pano \(2022\) \(almatalent.fi\)](https://www.almatalent.fi/rikosoikeus-rangaistuksen-maaraaminen-ja-taytanton-
pano-2022) [viitattu 13.1.2024].

Tilastokeskus. 2022. 13m3 – Viranomaisten tietoon tulleet rikokset juttuluokit-
telun mukaan, 2006–2022. WWW-dokumentti. Saatavissa:

https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_rpk/stat-fin_rpk_pxt_13m3.px/ [viitattu 16.1.2024].

Tilastokeskus. s.a. Ehdollinen vankeus. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.stat.fi/meta/kas/ehdollinen_vank.html [viitattu 14.1.2024].

Tiukuvaara, E. s.a. Rikostuomion perusteluista ja niiden rakenteesta. Tuomioistuinlaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/fi/index/julkaisut/rikostuomionperusteleminen.html> [viitattu 10.2.2024].

Tuomi, T. 2019. Kymmenien katoamistutkintojen konkari rikosylikonstaapeli Tapio Rantanen kertoo, miten poliisi profiloii kadonneen henkilön ja mistä häntä etsitään ensin. *Satakunnan Kansa Länsi-Suomi*. Verkko-lehti. Päivitetty 11.11.2020. Saatavissa: <https://www.satakunnankansa.fi/satakunta/art-2000007148143.html> [viitattu 26.1.2024].

Tuomioistuinlaitos. 2021. Rikosasian käsittely. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiat/rikosasiat/rikosasiankasittely.html> [viitattu 12.1.2024].

Tuomioistuinvirasto. 2022. Tuomioistuinlaitoksen toiminta- ja taloussuunnitelma vuodelle 2022. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://tuomioistuinvirasto.fi/material/collections/20220302102016/7XSR3qRNp/TIL_toiminta-ja_taloussuunnitelma_2022-2025.pdf [viitattu 5.1.2024].

Turun sanomat. 2013. Osa Suomessa katoavista häviää omasta tahdostaan. *Turun Sanomat*. Verkko-lehti. Saatavissa: <https://www.ts.fi/uutiset/492998> [viitattu 31.1.2024].

Valtavaara, M. 2022. Lähes kaikki kadonneet Suomessa löydetään - Taustalla on Ruotsista tuotu etsintämenetelmä. *Helsingin Sanomat*. Verkko-lehti. Päivitetty 14.10.2022. Saatavissa: [Lähes kaikki kadonneet Suomessa löydetään – Taustalla on Ruotsista tuotu mullistava etsintämenetelmä - Kotimaa | HS.fi](https://www.hs.fi/uutiset/artikkeli/2022/10/14/lahes-kaikki-kadonneet-suomessa-loydetaan-taustalla-on-ruotsista-tuotu-mullistava-etsintamenetelma-kotimaa) [viitattu 30.1.2024].

Varsinais-Suomen KO 11.06.2020. 20/121101.

Veikkolainen, S. 2020. Tunnista luotettava uutinen – kysy nämä 7 kysymystä. *Yle Uutiset*. Verkko-lehti. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/02/11/tunnista-luotettava-uutinen-kysy-nama-7-kysymysta> [viitattu 1.4.2024].

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja. Saatavissa: [Tutki ja kehitä | Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu | Xamk Kaakkuri \(finna.fi\)](#) [viitattu 3.4.2024].

Virolainen, J. & Martikainen, P. 2010. Tuomion perustelevminen. Helsinki: Talentum. E-kirja. Saatavissa: [Tuomion perustelevminen \(almatalent.fi\)](#) [viitattu 24.1.2024].

Virolainen, J. & Pölönen, P. 2003. Rikosprosessioikeus 1. rikosprosessin perusteet. Helsinki: Talentum Media. E-kirja. Saatavissa: [Rikosprosessioikeus I. Rikosprosessin perusteet \(xamk.fi\)](#) [viitattu 13.2.2024].

Vuorenpää, M. 2023. Prosessioikeuden perusteet. 2. uudistettu painos. Juridica-kirjasarjan 22. Teos. Helsinki: Alma Talent. E-kirja. Saatavissa: [Prosessioikeuden perusteet \(2023\) \(xamk.fi\)](#) [viitattu 6.1.2024].

Vuorenpää, M., Helenius, D., Hietanen-Kundwald, P., Hupli, T., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J., Saranpää, T., Turunen, S. & Virolainen, J. 2021. Prosessioikeus. 6. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy. E-kirja. Saatavissa [Prosessioikeus \(xamk.fi\)](#) [viitattu 6.1.2024].

Wahe, J. 2022. Väkivallan virkamies: murharyhmän tutkijan tositarinoita. Helsinki: Deadline Kustannus Oy. Äänikirja. Saatavissa: [Jussi Wahe — Kaikki äänikirjat & e-kirjat \(nextory.com\)](#) [viitattu 2.2.2024].

Wahe, J. 2024. Rikositylikonstaapeli. Haastattelu 6.3.2024. Poliisi.

Wikiaineisto. 2015. Korkeimman oikeuden päätös murhasta 15.10.1985. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://fi.wikisource.org/wiki/Korkeimman_oikeuden_päätös_murhasta_15.10.1985 [viitattu 2.2.2024].

TEEMAHAASTATTELUN HAASTATTELURUNKO JA VASTAUKSET

Teema: katoamistilanteet, joissa epäillään henkirikosta

1. Milloin katoamisessa epäillään henkirikosta ja mitkä merkit viittaavat siihen?

Vastaus:

No tähän liittyy hyvin monet asiat:

- henkilö; Elää arvaamatonta elämää ja tekee rikoksia, ollut vankilassa.
- "olosuhteet"; Ei sairauksia, ei itsetuhoisuutta, kaikki sähköinen jälki (puhelin, pankkitiedot, somet) katoaa samassa hetkessä
- läheisten tiedot henkilöstä
- jotenkin se kokonaisuus kertoo aina, että onko syytä olla huolissaan, "poliisin silmä"
- henkirikoksen uhriksi joutuu tilastolliset tietynlaiset ja tietynlaista elämää elävät ihmiset. Pl. perheväkivalta. Pitää muistaa, että vain pieni osa ihmisistä kykenee tekemään henkirikoksen, joten siinä ympäristössä ne pääosin tapahtuvat.

2. Millaista näyttöä vaaditaan ja kuinka paljon, jotta voidaan olla varmoja, että kadonnut henkilö on ajautunut henkirikoksen uhriksi?

Vastaus:

Ensisijaisesti ruumis, jotta voidaan olla varmoja. Toiseksi tulee nämä olosuhteet; Tiedetään olleen ongelmassa, katoaa ilman "syytä". On isoissa ongelmassa, veloissa ym. Puheet ja vihjeet, joiden kautta käynnistetään sangen usein mittava tutkinta.

3. Mihin (tutkinnassa) erityisesti kiinnitätte huomiota, kun kyseessä on kadonnut henkirikosuhri?

Vastaus:

Henkilön löytämiseen. Se on kaikki kaikessa, koska silloin voidaan olla varmoja asiassa. Mikäli kuitenkin on varmuus henkirikoksesta, mutta ei uhria, niin alamme käymään uhrin viimeisiä tekemisiä, henkilöitä kenen kanssa ollut tekemisissä, missä liikkunut ym. sitä kautta valvontakameroita jne. Puhelimen merkitys on osoittautunut tärkeäksi.

4. Kuinka paljon käytätte resursseja, jotta kadonnut henkirikosuhri löydetään?

Vastaus:

Kaikki mahdolliset resurssit. Henkilöä etsitään niin kauan, kunnes kaikki on tehty, ja vielä senkin jälkeen. Yleensäkin kadonneen henkilön etsinnässä käytetään kaikki irtoava resurssi.

5. Mistä pääsääntöisesti etsitte kadonnutta henkirikosuhria vai voiko hänen mahdollista olinpaikkaansa yleistää?

Vastaus:

Ei voi yleistää. Tapaus sanelee sen, mistä etsitään.

6. Tuleeko sinulle aiheesta jotakin muuta mieleen, josta haluaisit lyhyesti kertoa?

Vastaus:

Kuten tuossa sanoin, jokaista kadonnutta etsitään hyvin laajamittaisesti ja työtunteja säästämättä. Vaikka katoaminen vaikuttaa ”luonnolliselta”, esim. itsetuhoainen, niin silti kadonneen nopea löytyminen on ensisijainen tehtävä. Tällä voidaan esim. lavastettu henkirikoksen mahdollisuus poissulkea.